

MEMORIE VAN ANTWOORD

(Ingezonden bij brief van 17 januari 1963)

Nr. 9

ALGEMEEN

Zeer terecht wijst de vaste Commissie voor Financiën in de aanvang van het voorlopig verslag op de samenhang van dit wetsontwerp met dat inzake de inkomstenbelasting. Bij hun uiteenzettingen in de memorie van antwoord inzake het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960 omtrent onderwerpen welke betrekking hebben zowel op de inkomstenbelasting als op de vennootschapsbelasting, zoals de verliescompensatie en de afwikkeling van de N.O.R., hebben de ondergetekenden dan ook met deze samenhang rekening gehouden.

Van belangrijke budgettaire gevolgen van geuite wensen en gedane suggesties zijn in deze memorie van antwoord de daarmede gemoeide bedragen vermeld. Evenals bij de memorie van antwoord inzake het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960 dwong de grote omvang van de daartoe te verrichten werkzaamheden tot een zekere beperking en bovendien tot een slechts globale benadering van de in het geding zijnde bedragen.

De ondergetekenden betreuren het dat vele leden de in de nota inzake de algemene herziening van 27 juli 1960 opgenomen algemene beschouwingen, voor zover deze de structuur van de belastingdruk op de winst van lichamen betreffen, slechts matig kunnen waarderen. Deze leden merken daarbij op dat nauwelijks sprake is van een ontvouwen van rechtsgronden, waarop men zich zou kunnen baseren. De ondergetekenden zijn zich ervan bewust dat in de vorenbedoelde nota geen uiteenzettingen voorkomen omtrent de rechtsgronden van een belasting van vennootschapswinsten. Zij menen echter dat het verantwoord is dat zij zich daarvan hebben onthouden. In de eerste plaats dient men te bedenken dat het toch wel algemeen wordt aanvaard dat de winst van een vennootschap aan een belasting wordt onderworpen. Ook de aan het woord zijnde leden komen tot de slotsom dat een vennootschapsbelasting niet ongerechtvaardigd geoordeeld mag worden. Het komt de ondergetekenden voor dat het weinig vruchtbaar zou zijn bij deze parlementaire gedachtenwisseling te discussiëren over de vraag welke van de verschillende te dezer zake verkondigde of wellicht nog te scheppen theorieën het meest in aanmerking komt om als grondslag van de vennootschapsbelasting te worden verkozen.

In dit verband dient voorts ook de nadruk te worden gelegd op het karakter van de algemene herziening, zoals deze is uiteengezet in de memorie van toelichting inzake het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960. Daarin is er de aandacht op gevestigd dat alleen die punten van materiële aard aan een d'eper onderzoek zijn onderworpen welke als actuele vraagstukken in de maatschappij zijn opgekomen. In dit verband moge tevens worden verwezen naar de inleiding van § 1 van de memorie van toelichting inzake het onderhavige wetsontwerp. Het zou derhalve niet bij het karakter van de herziening passen, indien aan de rechtsgronden van alle in de herziening betrokken belastingwetten in de memories van toelichting dan wel in de nota inzake de algemene herziening beschouwingen zouden zijn gewijd. Zo is evenmin een uiteenzetting gegeven over de rechtsgronden van de inkomstenbelasting. Daarentegen is wel een beschouwing gewijd aan het karakter van de

vermogensbelasting, aangezien de actuele opvattingen over de plaats die aan deze belasting al dan niet moet worden toegevoegd duidelijk uiteenlopen. Uit een praktisch oogpunt is evenzeer belangrijk dat, zoals ook deze leden opmerken, in alle met Nederland vergelijkbare landen een belasting van de winsten van naamloze vennootschappen voorkomt, terwijl ten aanzien van de vermogensbelasting eer het tegendeel het geval is.

Tenslotte moet nog worden bedacht dat de onderscheidene theorieën welke in de loop der tijden ter rechtvaardiging van de vennootschapsbelasting zijn ontvouwd, verschillende aspecten van deze belasting belichten en elk op zichzelf genomen een niet afdoende grond voor deze belasting aangeven. Illustratief is dat, zoals ook de hier aan het woord zijnde leden erkennen, verschillende malen in de literatuur is geconstateerd dat een gave, algemeen aanvaarde rechtsgrond, die de vennootschapsbelasting integraal vermag te dragen, niet bestaat. In de vermelde theorieën komen echter wel een aantal gedachten naar voren die elementen kunnen vormen van een motivering voor de onderhavige belasting van vennootschapswinsten. De opvatting van deze leden dat uit de verschillende theorieën bouwstenen kunnen worden verkregen, die te zamen deze heffing aanvaardbaar kunnen maken, kunnen de ondergetekenden dan ook onderschrijven. Zo wordt door de hier aan het woord zijnde leden onder meer — en de ondergetekenden kunnen hen daarin volgen — de voorkoming van ongewenste verstoringen van concurrentie-verhoudingen tussen particuliere ondernemingen en n.v.'s als argument voor de onderhavige belasting aangevoerd. In abstracto zou men verschillende methoden kunnen bedenken die zouden leiden tot het elimineren van zodanige verstoringen. Zo zou men het voor particuliere ondernemingen geldende inkomstenbelastingregime mede kunnen doen gelden voor in n.v.-vorm gedreven ondernemingen. Dit zou betekenen dat de aandeelhouders met inkomstenbelasting zouden worden belast over de totale winst van de n.v., zowel de uitgedeelde als de niet uitgedeelde. De ondergetekenden achten het evident dat om tal van redenen een dergelijk fiscaal wegdenken van de n.v. moet worden afgewezen. Anderzijds zou een vennootschapsbelasting die slechts het karakter zou hebben van een voorheffing van de inkomstenbelasting, naar de hier aan het woord zijnde leden terecht betogen, de n.v.-vorm fiscaal in sterke mate bevoordelen boven de particuliere onderneming. Ook zou men een oplossing voor het onderhavige probleem kunnen denken waarbij niet het regime van de n.v.'s wordt aangepast aan dat van de particuliere ondernemingen, maar omgekeerd het regime van de particuliere ondernemingen aan dat van de n.v.'s. Deze leden noemen in dit verband het systeem van de bedrijfsbelasting of ondernemingswinstbelasting, naar voren gebracht in een tweetal rapporten van het Katholiek Verbond van Werkgeversvakverenigingen. Aan dit denkbeeld hebben de ondergetekenden aandacht gewijd in de nota inzake de algemene herziening en in de memorie van antwoord inzake het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960, onder Hoofdstuk II, Afdeling 2, Algemeen. Zoals zij daar hebben uiteengezet, leidt een gelijktrekken van het fiscale regime van n.v.'s en particuliere ondernemingen langs deze lijn tot een niet verantwoorde lastenverdeling tussen ondernemers en andere belastingplichtigen en tussen ondernemers onderling. Ook de hier aan het woord zijnde leden wijzen erop dat de bovenbedoelde ondernemingswinstbelasting leidt tot een ernstige ongelijkheid in de sfeer van de inkomstenbelasting. In de eerste plaats scheidt zij ongelijkheid tussen ondernemers en particulieren, doordat de eerstbedoelden voor hun bespaard inkomen van het aantrekkelijke tarief van de ondernemingswinstbelasting zouden kunnen profiteren. Maar ook tussen ondernemers onderling zou ongelijkheid ontstaan ten nadele van de ondernemers die om welke reden ook verplicht zijn relatief veel aan hun onderneming te onttrekken, zoals bij kleinere ondernemers, zeker indien zij een groot gezin hebben, veelal het geval is.

Het blijkt derhalve dat de wijzen van heffing welke zouden moeten leiden tot een gelijke fiscale behandeling van vennootschappen en particuliere ondernemingen op onoverkomelijke bezwaren stuiten. Zoals ook in het zoëven genoemde ge-

deelte van de memorie van antwoord inzake het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960 is betoogd, is een zo goed mogelijk globaal evenwicht het op dit stuk hoogst bereikbare. Onder dit gezichtspunt van fiscaal evenwicht op het terrein van de belastingheffing van inkomen blijkt een afzonderlijke heffing van winsten van n.v.'s niet te kunnen worden gemist. Daarbij mag niet worden vergeten dat het bestaan van de n.v. uit tweeërlei fiscale gezichtshoek kan worden gezien. Enerzijds vertoont zich de n.v. als een afgezonderd, van de aandeelhouders gescheiden stuk bedrijvigheid. Het bestaan van de zo sterke zelfstandigheidsaspecten vertonende n.v. leidt tot een situatie die zich wezenlijk onderscheidt van de particuliere onderneming. Anderzijds moet in het oog worden gehouden dat de resultaten van deze bedrijvigheid — zij het minder direct en minder adequaat dan bij de particuliere onderneming — toekomen aan de aandeelhouders. De gecombineerde heffing van een afzonderlijke vennootschapsbelasting en inkomstenbelasting doet zowel uit materieel als uit technisch oogpunt recht aan deze twee aspecten, mits uiteraard de druk van de vennootschapsbelasting niet zo hoog of zo laag is dat ten opzichte van particuliere ondernemingen een onevenwichtige situatie zou bestaan.

De vennootschapsbelasting moet worden gezien als een onderdeel van een geheel van heffingen waaraan inkomen wordt onderworpen. Het is blijkbaar in die gedachtengang, dat deze leden de vennootschapsbelasting zien als noodzakelijk pendant van de inkomstenbelasting, die haar rechtvaardiging niet in zichzelf vindt, maar in het systeem van de inkomstenbelasting. Ziet men aldus de vennootschapsbelasting als een heffing welke binnen de structuur van de belastingheffing van inkomen een verantwoorde plaats inneemt, dan stuit men op het probleem dat de belastingdruk op de winsten gevormd wordt door vennootschapsbelasting en inkomstenbelasting gezamenlijk, het — ook door de vele leden ter sprake gebrachte — vraagstuk van de zgn. dubbele heffing. Het is in het bijzonder op dit punt dat de meningen uiteenlopen. De actuele problematiek inzake de vennootschapsbelasting beweegt zich dan ook naar het oordeel van de ondergetekenden om de vraag of, en zo ja, op welke wijze en in hoeverre een onderlinge aanpassing tussen de vennootschapsbelasting en de inkomstenbelasting dient plaats te vinden. De verschillende denkbeelden welke op dit stuk bestaan, leiden alle tot een verlichting van de totale belastingdruk op aan de aandeelhouders toevloeiende winsten van vennootschappen. Het gaat hier om de — alle in geding zijnde factoren in aanmerking genomen — meest gewenste belastingdruk. Zou men dit probleem vereenvoudigen tot de vaststelling van het feit dat hier een zelfde object met twee heffingen wordt getroffen en reeds daarom de redelijkheid ervan bestrijden, dan plaatst men het in wezen op een louter formeel plan. Zo eenvoudig is deze materie echter niet; het gaat om de vraag of in het wijdere kader van de belastingheffing van inkomen ten aanzien van vennootschapswinsten een drukwijziging gewenst is. Zoals zij hebben uiteengezet in de nota inzake de algemene herziening achten de ondergetekenden een beperkte verlichting van de totale belastingdruk op de uitgedeelde winsten om verschillende redenen gewenst.

Gesteld voor deze vraag, kan men bij de beantwoording daarvan drie wegen bewandelen. In de eerste plaats kan men de bestaande onbeperkte cumulatie van de twee heffingen handhaven. Ook kan men — en dit is het andere uiterste — de twee heffingen volledig integreren, door over de gehele lijn bij winstuitdelingen de vennootschapsbelasting te restitueren, dan wel door deze te verrekenen met de inkomstenbelasting. In feite komt dit erop neer dat men de vennootschapsbelasting behandelt als een voorlopige heffing, vooruitlopende op de inkomstenbelasting. Tegen een dergelijke conversie van de vennootschapsbelasting in een voorlopige heffing bestaan ernstige bezwaren. Dit zou er immers in de eerste plaats toe leiden dat de winsten van vennootschappen uiteindelijk alleen aan inkomstenbelasting zouden zijn onderworpen. Hiermede zou een systeem van belastingen van inkomen in het leven zijn geroepen waarin het zelfstandige karakter van de n.v. en de betekenis daarvan in het maatschappelijke verkeer fiscaal niet ernstig in aanmerking zou

worden genomen. Zoals hierboven en ook in paragraaf 6 van de nota inzake de algemene herziening is betoogd, dient bij de belastingheffing niet uit het oog te worden verloren dat de maatschappelijke verschijningsvorm van de n.v. zich duidelijk onderscheidt van die van de particuliere onderneming door het stuk eigen leven, dat de n.v. leidt naast de aandeelhouder. Vervolgens zou een dergelijke volledige integratie het eerder genoemde globale evenwicht bij de fiscale behandeling van vennootschappen en particuliere ondernemingen ernstig verstoren. Daarbij dient te worden bedacht dat thans weliswaar enerzijds de vennootschapswinsten aan een tweetal heffingen zijn onderworpen, doch anderzijds in het huidige systeem voor de niet uitgedeelde winst — in vele gevallen voor zeer lange duur — uitstel wordt gegeven van de betaling van inkomstenbelasting. Deze twee factoren te zamen genomen zijn naast de tariefsverhouding beslissend voor het vorenbedoelde globale evenwicht. Een volledige integratie nu zou de dubbele heffing doen vervallen, doch het uitstel van de inkomstenbelasting handhaven. Terecht wijzen de hier aan het woord zijnde leden er dan ook op, dat een volledige verrekening van de vennootschapsbelasting ertoe zou leiden dat de n.v.-vorm — uiteraard afgezien van een aanmerkelijke tariefsverhoging van de vennootschapsbelasting — ten opzichte van de particuliere onderneming alleen fiscale voordelen zou bieden en geen nadelen.

Tenslotte vormen de budgettaire consequenties een ernstig bezwaar tegen een volledige integratie van de twee heffingen. Zou men deze drukwijziging niet gepaard doen gaan met een verhoging van het tarief van de vennootschapsbelasting, dan zou zij leiden tot een vermindering van de belastingopbrengst van ten minste f 200 mln. Bij het ramen van dit bedrag is nog geen rekening gehouden met het mogelijke effect van de omzettingen van particuliere ondernemingen in n.v.'s, waartoe de invoering van deze integratie zou kunnen leiden. De ondergetekenden zouden het echter niet juist achten indien aan het deel van het bedrijfsleven waarvan hier sprake is een dusdanige belastingverlichting ten deel zou vallen. Zij menen dat de belastingdruk op het in n.v.'s georganiseerde bedrijfsleven in zijn totaal gezien in verhouding tot de belastingdruk in het algemeen niet zo ligt, dat een dergelijke verlaging aanvaardbaar zou zijn. Het zou dan ook niet alleen om budgettaire redenen, maar ook uit een oogpunt van een redelijke verdeling van lasten noodzakelijk zijn het tarief van de vennootschapsbelasting zodanig te verhogen dat de baten voor de schatkist niet zouden dalen. Dit betekent in ieder geval een belangrijke verhoging van dat tarief, en wel tot ongeveer 55 pct. Het is niet goed mogelijk om het percentage nauwkeurig aan te geven. De uitkomsten variëren immers naar gelang van de veronderstellingen waarvan men uitgaat met betrekking tot de — een onzekere factor vormende — reactie welke het systeem zou verwekken ten opzichte van de reserveringen en uitdelingen. Het behoeft echter geen betoog dat tegen een dergelijke verhoging ernstige bezwaren bestaan.

Het door de ondergetekenden gedane voorstel vormt een middenweg tussen de twee voren genoemde, polair tegenover elkaar staande, mogelijkheden. Voor het bereiken van een tussenoplossing te dezer zake, waarbij men noch de onbeperkte cumulatie handhaaft, noch de volledige integratie aanvaardt, bestaan verscheidene mogelijkheden. Men dient zich daarbij eerst af te vragen of men de verzachting wenst aan te brengen bij de aandeelhouder en mitsdien in de sfeer van de inkomstenbelasting, of bij de n.v. in de sfeer van de vennootschapsbelasting. Kiest men, zoals de ondergetekenden, het laatste, dan komt men voor de vraag te staan of de matiging moet worden geëffectueerd door vrijstelling van een zgn. primair dividend, dan wel door het verlenen van een tariefsreductie over het bedrag van de uitgedeelde winst.

Zoals de ondergetekenden hebben uiteengezet in de nota inzake de algemene herziening zijn er twee motieven voor de door hen voorgestelde tariefsdifferentiatie — zijnde de laatste van de hierboven vermelde mogelijkheden —, nl. het geven van een stimulans om de bijdrage uit het vennootschappelijke inkomen aan de kapitaalmarkt middelen te vergroten en een verlichting van de zware druk op uitgedeelde winsten. Vooral

de eerste beweegreden leidt ertoe dat men boven de twee andere genoemde mogelijkheden — de reductie in de sfeer van de inkomstenbelasting en de vrijstelling van een primair dividend — de voorkeur moet geven aan de methode van het gedifferentieerde tarief. Een gedeeltelijke verrekening van de vennootschapsbelasting met de inkomstenbelasting leidt immers niet tot een verlaging van de vennootschapsbelasting bij uitdeling en staat daarom als uitdelingsprikkel belangrijk achter bij het gedifferentieerde tarief. De andere methode, vrijstelling van een primair dividend, zal indien deze vrijstelling wordt verleend ongeacht het bedrag van de uitkering, in het geheel niet tot uitdeling stimuleren. Wordt de vrijstelling slechts verleend voor zover het primair dividend wordt uitgekeerd, dan zal de prikkel tot uitdeling niet verder werken dan tot het beloop van de belastingbesparing ten gevolge van het vrijgestelde bedrag, dat vanzelfsprekend aan een bepaalde limiet zou zijn gebonden. Ook deze methode werkt derhalve in dit opzicht minder effectief dan de voorgestelde. Daar komt nog bij dat — voor het percentage van het primaire dividend — de vrijstelling voor uitgekeerd primair dividend in tijden van lage winsten psychologisch een uitdelingsdrang zal creëren.

Hetzelfde motief, het stellen van een prikkel tot uitdeling tegenover de bestaande fiscale prikkels tot zelffinanciering, leidt ertoe de tariefsreductie te beperken tot uitdelingen van in het betrokken jaar zelf genoten winst. Bij een uitbreiding van het lagere tarief tot uitgedeelde oude winsten, waardoor in wezen het zelfstandige karakter van de vennootschapsbelasting voor een bepaald percentage geheel zou zijn opgeheven, zou immers reservering van winst de mogelijkheid om daarvoor toch nog van de tariefsreductie te genieten niet teloor doen gaan.

De ondergetekenden komen later in deze memorie op de beide andere zoëven genoemde mogelijkheden — de reductie in de sfeer van de inkomstenbelasting en de vrijstelling van een primair dividend — nog nader terug.

Het vorenstaande vormt mede een antwoord op de opmerkingen van vele andere leden, die uit de nota inzake de algemene herziening geen duidelijk beeld hebben gekregen van de opvattingen van de ondergetekenden omtrent de aard en het karakter van de vennootschapsbelasting. Zoals in die nota en hierboven is uiteengezet, onderschrijven de ondergetekenden bepaaldelijk niet de opvatting dat de vennootschapsbelasting in samenhang met de inkomstenbelasting van de aandeelhouders een ongeoorloofde dubbele heffing betekent. Integendeel hechten zij juist waarde aan handhaving van de vennootschapsbelasting als zelfstandige heffing en hebben zij er bezwaren tegen deze door verrekening volledig met de inkomstenbelasting te integreren. De mening van deze leden dat de vorenbedoelde nota in deze onduidelijk zou zijn, moeten zij met nadruk bestrijden. Doch evenzeer hebben zij in die nota doen uitkomen dat zij om economische redenen en uit een oogpunt van fiscale druk een matige verzachting van het tarief met betrekking tot uitgedeelde winst wenselijk achten. De voorgestelde tariefsdifferentiatie mag slechts worden aangemerkt als een drukverlichting, niet als een principiële opheffing van een zgn. dubbele heffing. Zij mag dan ook niet worden gezien als een eerste stap, waarop te zijner tijd verdere stappen in dezelfde richting dienen te volgen.

De aan het woord zijnde vele andere leden werpen de vraag op of het wel zo zeker is dat door de grotere doorstroming van vennootschapswinsten naar de kapitaalmarkt een gunstig effect van algemeen-economische aard zal worden opgeroepen. De ondergetekenden merken daarbij op dat de voorgestelde tariefsdifferentiatie zal werken als een tegenprikkel tegen de krachtige fiscale stimulansen tot winstreservering. Men mag niet uit het oog verliezen dat in de sfeer van de belastingheffing van vennootschapswinsten tot dusverre alleen regelingen zijn getroffen welke een prikkel vormden tot winstreservering. Gedacht kan hierbij worden aan regelingen zoals de vervangingsreserve en de investeringsfaciliteiten, terwijl ook de zgn. dubbele heffing een prikkel tot reservering vormt. De strekking en de betekenis van de voorgestelde maatregel

kunnen dan ook niet op adequate wijze worden benaderd vanuit de vraag of hij de groei van alle ondernemingen, grotere en kleinere, in gunstige zin zal beïnvloeden. Veeleer is deze maatregel van correctieve aard erop gericht te bevorderen dat de betrokken middelen op de economisch meest juiste plaatsen terecht komen. Het behoeft wel geen betoog dat vooral voor de middelgrote en kleinere onderneming een politiek van gezonde zelffinanciering noodzakelijk zal blijven, mede met het oog op een ontwikkeling naar grotere bedrijfseenheden. Juist bij deze kleinere ondernemingen echter, waarbij de aandeelhouder zich nog enigermate vereenzelvigd voelt met de onderneming, blijft het gehandhaafde proportionele tarief van de vennootschapsbelasting tegenover de progressieve inkomstenbelasting die bij uitdeling verschuldigd wordt, als een sterke stimulans tot reservering werken. Voor deze ondernemingen zal de invoering van een gedifferentieerd tarief zeker geen afbreuk doen aan een gezonde zelffinancieringspolitiek. Voor de niet uitgekeerde winsten, die voorlopig slechts eenmaal worden belast, blijft de situatie gelijk, terwijl deze vennootschappen, voor zover zij wel winst uitkeren, delen in de tariefsreductie.

De hier aan het woord zijnde leden vragen zich af of de belastingverlaging die het gevolg zal zijn van het invoeren van het gedifferentieerde tarief, wel de meest aangewezen is; voorts kwam bij hen de vraag op of aan een verdere verlaging van de loon- en inkomstenbelasting niet een hogere prioriteit toekomt. Zoals de ondergetekenden hierna in deze memorie bij artikel 10 naar aanleiding van een overeenkomstige vraag van vele andere leden inzake het vervallen van de commissarissenbelasting opmerken, gaat deze vraag uit van een onjuist uitgangspunt. De eenheid en het karakter van de herziening brengen immers met zich mede dat niet bepaalde voorzieningen welke naar hun aard een onderdeel daarvan vormen, zijn afgewogen tegen fiscale voorzieningen welke daarin niet passen, doch dat het budgettaire eindeffect van de herziening in haar geheel is afgewogen tegen andere fiscale desiderata. Deze afweging leidde tot het toekennen van een prioriteit aan de algemene herziening.

Het budgettaire effect van het gedifferentieerde tarief mag derhalve niet worden geïsoleerd van de andere budgettaire gevolgen van de algemene herziening. In dit verband mag bv. niet worden vergeten dat naast de vermindering van de belastingopbrengst ten gevolge van het invoeren van een gedifferentieerd tarief staat een verhoging ten gevolge van de wijziging van de dividendbelasting.

De ondergetekenden kunnen niet instemmen met de mening van deze leden dat het meer voor de hand zou liggen het tarief voor de ingehouden winsten te verzwaren, om zodoende een ongeveer gelijkblijvende totale opbrengst te bereiken. Verhoging van het tarief voor de ingehouden winsten zou, zoals ook in de nota inzake de algemene herziening is uiteengezet, de fiscale druk op die winsten te hoog opvoeren en zou bovendien een verzwaring van de belastingdruk betekenen voor die bedrijven die om welke reden dan ook minder kunnen uitdelen. Dit geldt te meer nu inmiddels het tarief van de vennootschapsbelasting met twee punten is verhoogd. Het vergelijken met het in de Bondsrepubliek Duitsland geldende tarief van 51 pct. over de ingehouden winsten komt de ondergetekenden minder juist voor, nu aldaar het tarief over de uitgedeelde winst 15 pct. bedraagt en dit bovendien ook geldt bij het toekennen van stockdividenden en bonussen.

Deze leden — en aan het eind van het voorlopig verslag ook verschillende leden — vragen een overzicht van de belastingen welke van de winst van lichamen in de andere E.E.G.-landen worden geheven. De aan het woord zijnde vele andere leden wijzen er in dit verband bovendien nog op, dat bij het vergelijken van de belastingdruk op lichamen met die in andere landen de bijzondere aspecten van het belastingregime zoals vervroegde afschrijving en andere door de leden vermelde regelingen mede in ogenschouw dienen te worden genomen.

De ondergetekenden willen er allereerst op wijzen dat men slechts met inachtneming van een grote reserve conclusies kan

trekken uit vergelijkingen met fiscale regelingen in het buitenland. Eigenlijk kan men slechts gehele stelsels vergelijken, waarbij men bovendien niet uit zou moeten gaan van alleen de wetteksten maar tevens de wijze in aanmerking zou moeten nemen waarop deze in de praktijk worden toegepast. Het behoeft wel geen betoog dat dit niet doenlijk is.

Wanneer de ondergetekenden hieronder enige buitenlandse tarieven laten volgen, doen zij dit in de wetenschap dat deze tarieven niet de werkelijke belastingdruk op de winsten van lichamen weergeven. Voor een juiste vergelijking zou men immers, afgezien nog van de praktische uitvoering, de in de verschillende landen bestaande, hierboven reeds ter sprake gekomen bijzondere aspecten — de normale afschrijvingsregels daaronder begrepen — moeten omrekenen tot tariefpunten en deze vervolgens op het tarief in mindering brengen ten einde tot een benadering van de belastingdruk te komen. Dit is uiteraard niet mogelijk. Anderzijds moet worden bedacht dat in verschillende landen naast de winstbelasting belastingen worden geheven naar andere maatstaven, zoals het vermogen van de vennootschap en de uitbetaalde loonsom.

Tarieven winstbelasting in de E.E.G.-landen

<i>België</i> (huidige wet):		pct.
niet uitgekeerde winst	ca. 31
uitgekeerde winst	ca. 22,5
(nieuwe wet):		
niet uitgekeerde winst	30—35
uitgekeerde winst	30
<i>Bondsrepubliek Duitsland</i> :		
indien gehele winst wordt uitgekeerd ¹⁾	37
indien geen winst wordt uitgekeerd ¹⁾	54
<i>Frankrijk</i> :		
gehele winst	50
<i>Italië</i> :		
gehele winst	36
bovendien over het gedeelte van de winst dat 6 pct. van het vermogen te boven gaat	15
<i>Luxemburg</i> :		
gehele winst	ca. 45

De in het voorlopig verslag ter sprake gebrachte „geruisloze overgang”, voorgesteld in artikel 17 van het ontwerp op de inkomstenbelasting, moet worden gezien als een maatregel, gericht op het wegnemen van een fiscaal knelpunt dat zich bij het economische ontwikkelingsproces van de onderneming voordoet. De overgang van een onderneming van de particuliere fase naar de n.v.-fase is immers een normaal gebeuren bij een expanderende onderneming. Deze faciliteit is daarom in dit opzicht vergelijkbaar met fusie-faciliteiten, welke eveneens het wegnemen van fiscale knelpunten bij het economische groeiproces beogen. In dit licht bezien is het wel duidelijk dat er geen redenen zijn om voor het omgekeerde proces gelijksoortige faciliteiten in het leven te roepen. Overigens hebben de ondergetekenden de indruk dat er in het algemeen voor ondernemingen weinig behoefte bestaat aan een dergelijke regeling. De ondergetekenden staan dan ook afwijzend tegenover een invoering van de door de hier aan het woord zijnde leden bedoelde geruisloze overgang bij de liquidatie van een n.v.

Deze leden stellen tenslotte in verband met de tariefsdifferentiatie de vraag of het wel goed verdedigbaar is om twee vennootschappen met even grote winsten ongelijk te belasten, naarmate de een meer winst uitdeelt dan de ander. De ondergetekenden menen dat bij deze vraagstelling de ene component van de belastingheffing van de vennootschapswinsten, de vennootschapsbelasting, te veel wordt los gezien van de andere component, de inkomstenbelasting. Ziet men deze twee com-

¹⁾ Dit betreft de Körperschaftsteuer en de Gewerbeertragsteuer. Aangenomen is dat de winst 10 pct. van het vermogen bedraagt.

ponenten met elkaar in verband, dan zal ook na invoering van het gedifferentieerde tarief de uitgedeelde winst zwaarder worden belast dan de niet uitgedeelde winst. De invoering van het gedifferentieerde tarief beoogt juist dit verschil te matigen.

Het stemt de ondergetekenden tot voldoening dat verschillende leden vooraf de opmerking wensen te maken, dat het ontwerp uit een oogpunt van wettelijke systematiek uitsteekt boven het huidige besluit.

Zoals de ondergetekenden eerder in deze memorie van antwoord hebben betoogd mag het vraagstuk van de zgn. dubbele heffing niet als een geïsoleerd probleem worden gezien. Het feit dat een bepaalde belastingdruk wordt geëffectueerd door twee heffingen betekent op zichzelf nog niet dat die druk te hoog zou zijn. Aan het probleem van de belastingdruk op vennootschapswinsten, dat een onderdeel vormt van de problematiek van het evenwicht in de belastingheffing van inkomen, hebben de ondergetekenden in de nota inzake de algemene herziening en in het vorenstaande aandacht geschonken. Daar hebben de ondergetekenden reeds te kennen gegeven dat zij belang hechten aan het behoud van de vennootschapsbelasting als een zelfstandige heffing en er bezwaren tegen hebben deze te vervormen tot een voorheffing van de inkomstenbelasting. Zij wijzen daarom een geïntegreerde vennootschapsbelasting af. Het voorgestelde gedifferentieerde tarief kan inderdaad worden gezien als een tussenvorm tussen de volledige cumulatie en de volledige integratie van de twee heffingen, welke leidt tot verlichting van de totale belastingdruk op uitgedeelde winsten, doch de vennootschapsbelasting principieel als zelfstandige heffing handhaaft.

Naar aanleiding van de door de hier aan het woord zijnde leden uitgesproken teleurstelling over het ontbreken in de witte stukken van een theoretische uiteenzetting omtrent de grondslagen en de rechtvaardiging van een echte vennootschapsbelasting en hun verzoek deze uiteenzetting alsnog te geven, mogen de ondergetekenden verwijzen naar hetgeen daaromtrent eerder in deze memorie is betoogd. Zij kunnen overigens instemmen met de constatering van deze leden dat de introductie van de nieuwe tariefstructuur van de vennootschapsbelasting in wezen meer betekent dan een technische herziening. Dit verklaart ook de aandacht die zij aan dit onderwerp hebben gewijd in de nota inzake de algemene herziening. Zoals zij ook in het vorenstaande reeds hebben betoogd, mag naar het oordeel van de ondergetekenden deze tariefsherziening niet worden aangemerkt als een stap op een weg die afvoert van de niet-geïntegreerde — door deze leden als „echt” aangeduide — vennootschapsbelasting. Terecht wijzen deze leden erop dat de situatie in het buitenland hoe langer hoe verder gaat in de richting van een „echte” vennootschapsbelasting. Dit vormt een reden te meer om in Nederland op dit stuk geen andere wegen in te slaan. Het door deze leden aangesneden vraagstuk van het evenwicht in belastingdruk tussen de sector van particuliere ondernemingen en die van de lichamen is door de ondergetekenden besproken in het vorenstaande en in de memorie van antwoord inzake het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960, onder Hoofdstuk II, Afdeling 2, Algemeen, bij de behandeling van de ondernemingswinstbelasting. Zoals aldaar is uiteengezet, dwingt het desideratum van een verantwoorde lastenverdeling tussen ondernemers en andere belastingplichtigen ertoe afwijkingen tussen het regime voor particuliere ondernemers en dat voor andere onder de inkomstenbelasting vallende belastingplichtigen binnen beperkte grenzen te houden. Daarnaast dwingt om verschillende redenen het bestaan van een n.v. tot het in het leven roepen van een afzonderlijk regime voor n.v.'s. Deze twee eisen verhinderen een volkomen gelijke belastingheffing voor de twee sectoren. Het streven in deze kan niet gericht zijn op het in het leven roepen van een eenvormigheid die, gezien in het bredere verband van de belastingheffing van inkomen, de gelijkheid verstoort, doch moet zich ten doel stellen een zo goed mogelijk globaal evenwicht te bereiken.

Naar aanleiding van de desbetreffende vraag van deze leden delen de ondergetekenden mede dat het door de Commissie van de E.E.G. in het leven geroepen Fiscaal en Financieel

Comité bezwaren heeft tegen publikatie van zijn voorlopige rapport waarin onder meer het vraagstuk van de harmonisatie der belastingen binnen de E.E.G. is behandeld. Hierbij dient te worden bedacht dat het hier gaat om een rapport waarvan de tekst nog niet definitief is vastgesteld, omdat de studie van het Comité nog niet voltooid zou zijn.

HOOFDSTUK I

Belastingplicht

Artikel 1. Naar aanleiding van de door vele leden gestelde vraag met betrekking tot de voorgestelde naam voor de onderhavige belasting merken de ondergetekenden in de eerste plaats op dat, welke naam men ook kiest, deze nimmer volledig in overeenstemming zal zijn met de aard en de strekking van de belasting. De naam winstbelasting is te ruim omdat hij de indruk kan wekken dat het gaat om een belasting van alle ondernemingen, ook van die gedreven door natuurlijke personen. De naam vennootschapsbelasting daarentegen is enerzijds te beperkt, omdat het niet alleen om een belasting van vennootschappen gaat, en anderzijds te ruim aangezien deze belasting ook weer niet alle vennootschappen betreft.

De ondergetekenden geven echter, hun keus tot deze twee namen beperkende, de voorkeur aan de naam vennootschapsbelasting. Deze naam sluit het nauwst aan bij die van de rechtsvorm van het overgrote deel, zowel in aantal als in belangrijkheid, van de belastingplichtigen: de naamloze vennootschappen. Bovendien heeft hij een min of meer vertrouwde klank, zowel door de omstandigheid dat hij reeds in gebruik is, als door de omstandigheid dat hij overeenstemt met de in vele andere landen gebruikte benamingen als corporation tax, company tax, impôt des sociétés, Körperschaftsteuer, imposta sulle società, e.d.

De hier aan het woord zijnde leden brengen in dit verband ter sprake de in de memorie van toelichting inzake het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960 gemaakte opmerking dat de in 1940 ingevoerde winstbelasting een belasting was van nationale makelij. Op die grond kan echter niet worden gezegd dat uit een oogpunt van nationaal karakter van de aan de belasting te geven naam de voorgestelde aanduiding zou achterstaan bij de naam winstbelasting. Reeds lang vóór 1942 toch werd in het Koninkrijk der Nederlanden, met name sinds 1925 in het voormalige Nederlands-Indië, een belasting, gelijksoortig aan de onderhavige, geheven onder de naam van vennootschapsbelasting.

Artikel 2. De vele leden, die het ongewenst achten als belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting ook te vermelden de „andere vennootschappen, welker kapitaal geheel of ten dele in aandelen is verdeeld”, merken in dit verband op dat er geen reden is om deze vorm van samenwerking, die de rechtspersoonlijkheid niet bezit, te onderwerpen aan een extra-belasting die praktisch gesproken alleen van rechtspersonen wordt geheven. Of een bepaalde organisatievorm rechtspersoonlijkheid heeft is echter, naar het oordeel van de ondergetekenden, niet essentieel voor het antwoord op de vraag of deze organisatie al dan niet aan de vennootschapsbelasting moet worden onderworpen. In dit verband zij gewezen op de commanditaire vennootschap op aandelen en de verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid, welke in het Besluit 1942 en ook reeds in het Besluit op de Winstbelasting 1940 uitdrukkelijk zijn genoemd.

Ook de opmerking van deze leden dat de maatschap op aandelen niet het meest overeenkomt met de n.v., maar met de maatschap niet op aandelen, en dat het fiscale recht zich hierbij behoort aan te sluiten, kan de ondergetekenden er niet van overtuigen dat de burgerlijke maatschap op aandelen buiten de vennootschapsbelasting zou moeten vallen. Zij menen dat, hoewel een belastingwet als de onderhavige ongetwijfeld in de eerste plaats de n.v. in het oog behoort te vatten, er goede redenen zijn aan te voeren om onder het bereik van deze belasting naast de n.v. en de commanditaire vennootschap op aandelen ook andere vennootschappen met een geheel of ten dele in aandelen verdeeld kapitaal te brengen. De ondergetekenden

denken hierbij in het bijzonder aan de omstandigheid dat hier te lande buitenlandse ondernemingen werkzaam kunnen zijn, waarvan de rechtsvorm afwijkt van het Nederlandse recht, doch die in economische functie met de n.v. of de commanditaire vennootschap op aandelen overeenstemmen. Het behoort geen betoog, dat het wenselijk is ook deze ondernemingen in de onderhavige belasting te betrekken. Dit kan echter niet anders geschieden dan door bij de regeling van de belastingplicht (zowel de binnenlandse als de buitenlandse) een enigszins ruime formulering te kiezen. De gekozen formulering kan voorts van belang zijn bij het bepalen van een standpunt ten aanzien van een n.v. welke bestaan rechtens kan worden aangevochten.

De voorgestelde formulering is overigens niet gericht op uitbreiding van de groep van de belastingplichtige vennootschappen doch wel op een behoorlijke effectivering van de belastingwet. Het Nederlandse rechtssysteem laat door zijn lenigheid de ondernemer de mogelijkheid om voor zijn onderneming rechtsvormen te kiezen welke niet zijn die van de n.v. of van de commanditaire vennootschap op aandelen, doch wel vergelijkbare voordelen bieden. Wil geen lek ontstaan, dan zal de belastingwet een zelfde lenigheid moeten bezitten, zodat haar werking zich ook uitstrekt tot associaties welke niet precies in rechtsvorm doch wel in economische functie overeenstemmen met die vennootschappen met het oog waarop de belasting in het bijzonder in het leven is geroepen. Ook al zijn aan de belasting, wat de vennootschappen betreft, in feite vrijwel alleen n.v.'s onderworpen — dit zal ook onder de nieuwe bepaling ongetwijfeld het geval zijn —, het is een eis van goede wets-techniek dat de belastingplicht niet tot de n.v.'s beperkt wordt.

De hierbedoelde ruime formulering kwam in het Besluit op de Winstbelasting 1940 niet voor. Dit vindt zijn verklaring in de omstandigheid dat de winstbelasting nog werd gezien als een voortzetting in andere vorm van de dividend- en tantième-belasting. In het Besluit 1942 is de ruime formulering wel opgenomen, doch deze wordt gevolgd door de tussen haakjes geplaatste vermelding „naamloze vennootschappen en commanditaire vennootschappen op aandelen”, waardoor onzekerheid bestaat omtrent de bedoeling van de besluitgever. De mening van de hier aan het woord zijnde leden dat in de praktijk geen twijfel bestaat ten aanzien van de niet-belastbaarheid van de hier bedoelde vennootschappen, is in zoverre juist dat voor de toepassing van het Besluit 1942 gehandeld wordt overeenkomstig de aanschrijving van de Secretaris-Generaal van het Departement van Financiën van 13 januari 1944, no. 68 (vermeld bij Beslissingen in Belastingzaken no. 7963), waarin deze als zijn oordeel te kennen gaf dat op grond van de tekst van het besluit moet worden aangenomen dat de besluitgever wat de (Nederlandse) vennootschappen betreft, alleen de n.v. en de commanditaire vennootschap op aandelen op het oog heeft gehad. Verschillende schrijvers denken hierover echter anders. Het is derhalve geenszins zo dat de huidige redactie geen ruimte voor twijfel laat.

De opmerking van de hier aan het woord zijnde leden, dat niet uit het oog mag worden verloren dat er gevallen zijn waarin de belanghebbenden zich geconstitueerd hebben als een burgerlijke maatschap op aandelen en niet als een n.v., juist met het oog op het verschil in fiscale behandeling, zou ook gemaakt kunnen worden ten aanzien van het geval dat de keus van de ondernemingsvorm gevallen is op de n.v. met het oog op de bestaande verhouding tussen de tarieven van de inkomstenbelasting en van de vennootschapsbelasting en naderhand het tarief van de vennootschapsbelasting zou worden verhoogd, terwijl dat van de inkomstenbelasting gelijk zou blijven of misschien zelfs zou dalen. Wijzigingen in de wetgeving kunnen nu eenmaal ten gevolge hebben dat bij het kiezen van een bepaalde rechtsvorm gemaakte prognoses niet steeds aan de realiteit blijven beantwoorden; de belastingwetgeving vormt op die regel geen uitzondering. De ondergetekenden zijn overigens van mening dat gevallen als de leden hierbij op het oog hebben, gevallen dus waarin een bestaande associatie van niet-belastingplichtig belastingplichtig wordt, zulks ten gevolge van de nieuwe formulering, zich vrijwel nimmer zullen voordoen.

De ondergetekenden hebben het dan ook niet nodig geacht overgangsbepalingen in het leven te roepen.

Zeer vele leden stellen de vraag of de nieuwe bepaling inzake de belastingplicht ten gevolge zou kunnen hebben dat voortaan aan de vennootschapsbelasting onderworpen zullen worden de niet in de vorm van een n.v. — of van een coöperatie — gegoten vormen van gemeenschappelijke belegging, zoals beleggingsdepots, beleggingsfondsen en soortgelijke geen rechtspersoonlijkheid bezittende combinaties van beleggers. De ondergetekenden merken naar aanleiding hiervan op dat voor zover hun bekend de meeste van deze combinaties, zo niet vrijwel alle, niet kunnen worden aangemerkt als een vennootschap welker kapitaal geheel of ten dele in aandelen is verdeeld. Hoewel uiteraard de mogelijkheid niet is uitgesloten dat ten aanzien van een enkel geval, afwijkend van de normale vorm waarin de combinaties van beleggers voorkomen, een ander standpunt zal moeten worden ingenomen, stellen de ondergetekenden dat de nieuwe bepaling niet ten gevolge zal hebben dat de beleggerscombinaties waarop de leden het oog hebben en die thans niet aan de vennootschapsbelasting onderworpen zijn, in de toekomst wel in deze belasting zullen moeten worden betrokken. Daartoe zullen zij zo nodig de vereiste aanwijzingen geven.

De ondergetekenden maken uit de omschrijvingen, welke vele leden geven van de begrippen onderneming en bedrijf, op dat naar de mening van deze leden het kenmerkende verschil tussen deze twee begrippen is gelegen in het winstoogmerk. Ook in de terminologie van het wetsontwerp ligt daarin het onderscheid. Met de suggestie van deze leden om in artikel 2, eerste lid, letter *d*, te spreken van „... , indien en voorzover zij een bedrijf uitoefenen” kunnen de ondergetekenden niet instemmen. Naar hun mening moet de vennootschapsbelasting, wat de subjectieve belastingplicht betreft, zich — afgezien van de overheidsbedrijven, waarvoor speciale overwegingen gelden — in beginsel alleen richten tot de niet aan de inkomstenbelasting onderworpen rechtspersoon of organisatie welke beoogt winst te maken. Bij de in artikel 2, eerste lid, letters *a* tot en met *c*, van het ontwerp genoemde lichamen wordt de aanwezigheid van dit oogmerk verondersteld; voor de in die letters niet genoemde privaatrechtelijke rechtspersonen en verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid wordt de aanwezigheid van het winstoogmerk gevorderd door deze lichamen slechts belastingplichtig te verklaren (letter *d*) „indien en voor zover zij een onderneming drijven”. Weliswaar wordt voor de toepassing van deze bepaling het begrip onderneming verruimd door artikel 4 van het ontwerp, maar deze verruiming gaat niet zo ver dat dit begrip nu zou worden vervangen door het begrip bedrijf in vorenbedoelde zin. Met name het concurrentie-aspect, waarop in de memorie van toelichting bij artikel 4 is gewezen, houdt een wezenlijke beperking in. Het laten vervallen van dit artikel 4 in samenhang met de door de aan het woord zijnde leden gesuggereerde redactie van het bepaalde in artikel 2, eerste lid, letter *d*, zou echter de belastingplicht voor de vennootschapsbelasting buiten zijn opzet uitbreiden.

De ondergetekenden zijn dan ook van mening dat in artikel 2, eerste lid, letter *d*, de belastingplicht van de niet eerder genoemde privaatrechtelijke rechtspersonen en verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid terecht is beperkt tot die welke een onderneming drijven en evenzo dat aldaar terecht niet, zoals in artikel 2, eerste lid, onder 4, van het Besluit 1942, wordt gesproken van het uitoefenen van een bedrijf.

Wat de bepalingen van artikel 2, eerste lid, letter *e*, en artikel 2, tweede lid, inzake de belastingplicht van overheidsbedrijven betreft, willen de ondergetekenden toegeven dat de constructie van het tweede lid op zichzelf beschouwd wat gekunsteld aandoet. In de samenhang met letter *e* van het eerste lid vormt de bepaling echter een geheel dat, tegen de achtergrond van de in het vorenstaande opgenomen uiteenzetting inzake de begrippen onderneming en bedrijf, naar de mening van de ondergetekenden tot geen enkel misverstand kan leiden.

Alles bijeengenomen zien de ondergetekenden geen aanleiding de conceptie van het ontwerp ten aanzien van het gebruik van de begrippen onderneming en bedrijf — een concep-

tie die naar zij vertrouwen door het vorenstaande is verduidelijkt — te wijzigen.

Eveneens hechten de ondergetekenden er waarde aan, in artikel 2, eerste lid, letter *d*, en ook elders in het ontwerp de woorden „indien en voor zover” te behouden en hiervoor niet enkel „voor zover” in de plaats te stellen. Het gebruik van de, in navolging van de voorstellen van de Vereenoudigingscommissie gekozen, woorden „indien en voorzover” is in overeenstemming met de volgorde van denken in deze zaken. Eerst toch wordt nagegaan of er sprake is van het drijven van een onderneming en vervolgens in hoeverre dit het geval is. De ondergetekenden zijn dan ook van mening dat, tenzij men zich op het standpunt zou willen stellen dat in wetteksten de grootst mogelijke karigheid met woorden dient te worden betracht, hier van een nodeloos woordgebruik niet kan worden gesproken.

De redenen waarom overheidsbedrijven welke uitsluitend of nagenoeg uitsluitend de handel in onroerende goederen tot voorwerp hebben, in het ontwerp van de belastingplicht zijn uitgezonderd, zijn dezelfde als die welke destijds in de memorie van toelichting inzake het ontwerp van wet van 28 juni 1956 (*Stb.* 356), houdende regelen omtrent de belastingheffing van overheidsbedrijven, voor het maken van zulk een uitzondering zijn aangevoerd. Zoals in bedoelde memorie wordt opgemerkt gaat het ten deze voornamelijk om gemeentelijke grondbedrijven, welke in het leven worden geroepen als instrumenten van de gemeentelijke overheidstaak op het gebied van de ruimtelijke ordening, waarbij het streven veelal is gericht op het tegengaan van grondspeculatie.

In de omstandigheid dat de concurrentie-verhoudingen niet of niet anders dan bijkomstig in het geding zijn, is ook de reden gelegen waarom kan worden afgezien van het in de belasting betrekken van overheidsvervoersbedrijven welke uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het vervoer van personen binnen de grenzen van een gemeente tot voorwerp hebben. Uit dien hoofde reeds dragen zij een in hoofdzaak monopolistisch karakter. In de memorie van antwoord aan de Tweede Kamer inzake het ontwerp van vorenbedoelde wet van 28 juni 1956 (*Stb.* 356) werd er bovendien op gewezen dat het belang van een afsplitsing en een wel in de belastingheffing betrekken van de resultaten van eventueel ander, wel concurrerend vervoer, niet zou opwegen tegen het belang van een praktische regeling zonder ingewikkelde verfijningen.

Naar aanleiding van de door vele andere leden geuite wens om met betrekking tot het niet opnemen in het ontwerp van de in artikel 2, derde lid, tweede volzin, van het Besluit 1942 neergelegde fictie iets meer te vernemen dan de in de memorie van toelichting gegeven verklaring, merken de ondergetekenden het volgende op.

De beginselen volgens welke Nederland zijn belasting-soevereiniteit afbakt zijn vrijwel uitsluitend het domiciliebeginsel en het situsbeginsel; in dit verband zij verwezen naar de memorie van antwoord inzake het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960, bij Hoofdstuk III, Algemeen (blz. 71, linker kolom). Aldus wordt ook wat de internationale zijde van de belastingheffing betreft, een nauwe aansluiting bij de feitelijke omstandigheden verkregen. Met deze beginselen wordt aangesloten bij de mate waarin het belastingsubject, onderscheidenlijk het belastingobject aan Nederland gebonden is. Dit betekent dat het zgn. nationaliteitsbeginsel, dat aanknoopt bij de nationaliteit van natuurlijke personen of rechtspersonen, in de Nederlandse belastingwetgeving een uiterst bescheiden plaats inneemt.

De voordelen van het gekozen uitgangspunt zijn dat de belastingheffing nauw aansluit bij reële persoonlijke of zakelijke banden met Nederland. Wat de plaats van vestiging van een lichaam betreft, deze wordt ingevolge artikel 4, eerste lid, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen beoordeeld naar de omstandigheden. In de meeste gevallen zullen het land naar welks recht oprichting heeft plaatsgevonden, dat van de maatschappelijke (statutaire) zetel en dat van de werkelijke centrale leiding samenvallen. Is dit niet of niet langer het geval, dan zullen zowel de maatschappelijke zetel als de

centrale leiding belangrijke factoren zijn die de plaats van vestiging bepalen. Dit houdt tevens in dat een naar Nederlands recht opgericht lichaam niet zo eenvoudig zijn banden met Nederland zal kunnen verbreken. Zelfs indien men de activiteiten voor een belangrijk deel willekeurig naar het buitenland kan verplaatsen, zal de statutaire zetel, mede getet op artikel 36c van het Wetboek van Koophandel, vrijwel steeds in Nederland blijven. Nu is deze zetel een factor die naar internationale rechtsopvattingen, met name bij de grotere lichamen, niet kan worden weggedacht bij de beoordeling van de omstandigheden, die de plaats van vestiging bepalen. Zou echter een naar Nederlands recht opgericht lichaam voor het overige geen enkele persoonlijke of zakelijke band met Nederland meer bezitten, dan zouden de ondergetekenden het minder juist achten op grond van een formele toepassing van het nationaliteitsbeginsel tot het scheppen van een onbeperkte belastingplicht voor de Nederlandse vennootschapsbelasting over te gaan. Een aantal landen huldigen nog dit formele standpunt, of hebben in hun wetgeving uitdrukkelijk de maatschappelijke zetel genoemd als factor die onder meer de plaats van vestiging aanwijst. Zoals uit het vorenstaande blijkt, achten de ondergetekenden het echter niet noodzakelijk op dit punt de regel van artikel 4 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen aan te vullen. De praktische gevolgen van het doen vervallen van de fictie zullen naar hun oordeel gering zijn.

In dit verband wordt nog de vraag gesteld welke de gevolgen van de opheffing van de fictie zijn voor een naar Nederlands recht opgericht lichaam. Het gaat daarbij, zoals mede door verschillende andere leden naar voren wordt gebracht, om de vraag in hoeverre afrekening zal moeten plaats vinden.

Men zal ten deze twee gevallen moeten onderscheiden, t.w.:

1°. het geval dat de plaats van vestiging van het lichaam (beoordeeld volgens artikel 4 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen) zich in het buitenland bevindt en het bedrijf geheel in het buitenland wordt uitgeoefend;

2°. het geval dat de plaats van vestiging zich in het buitenland bevindt en het bedrijf ten dele in het buitenland, ten dele in Nederland, dan wel — hetgeen zelden zal voorkomen — geheel in Nederland wordt uitgeoefend.

De vraag in hoeverre afrekening zal moeten plaatsvinden ter gelegenheid van het vervallen van de bepaling in kwestie wordt beheerst door artikel 6 van het Besluit 1942 j° artikel 7, tweede lid, van het Besluit op de Inkomstenbelasting 1941 (hierbij wordt ervan uitgegaan dat beide besluiten ten aanzien van lichamen met ingang van hetzelfde tijdstip zullen vervallen).

In het eerste hierboven genoemde geval moet worden aangenomen dat, indien het lichaam hier te lande belastbare winst geniet, het jaar bij het einde waarvan de onderhavige fictie vervalt het laatste jaar is waarover zodanige belastbare winst door dat lichaam wordt genoten. Mitsdien zal afrekening moeten plaatsvinden. Aangezien in dit geval — algehele bedrijfsuitoefening in het buitenland — de winst op grond van de regeling van de eenzijdige vermindering van dubbele belasting of een met het desbetreffende land gesloten belastingovereenkomst meestal van Nederlandse belastingheffing zal zijn vrijgesteld, zal ook deze eindafrekeningswinst in feite meestal niet tot belastingheffing leiden.

In het tweede geval vindt geen afrekening plaats. Het lichaam is van binnenlands belastingplichtige buitenlands belastingplichtige geworden en blijft hier te lande belastbare winst genieten. Artikel 7, tweede lid, van het Besluit op de Inkomstenbelasting 1941 is derhalve niet van toepassing.

Naar aanleiding van een vraag van verscheidene leden merken de ondergetekenden op dat zij het overbodig achten om in het eerste lid, onder letter *d*, van het onderhavige artikel, waar gesproken wordt van „hiervoor niet genoemde privaatrechtelijke rechtspersonen”, hetgeen ook de privaatrechtelijke stichtingen omvat, deze stichtingen daarnaast nog afzonderlijk te noemen.

De ondergetekenden kunnen er niet aan medewerken een

algemene vrijstelling in het leven te roepen voor ondernemingen, al dan niet in stichtingsvorm, die in het belang van de volksgezondheid werken en geen winst uitkeren. Indien er bij de onderhavige lichamen geen sprake is van enig winststreven en ook niet van in concurrentie treden in de zin van artikel 4, is er van onderworpenheid aan de vennootschapsbelasting geen sprake. Is aan deze voorwaarden niet voldaan, dan behoort dit anders te zijn; het gaat bij de vennootschapsbelasting immers juist om de belasting van de winst van de ondernemingen welke door lichamen worden gedreven. Het doel waarmede de onderneming wordt gedreven kan op zichzelf deze belastbaarheid niet aantasten, nog afgezien ervan dat dan niet alleen de belangen van de volksgezondheid, maar ook andere maatschappelijke belangen — buiten het beperkte kader van de in artikel 5 vervatte vrijstellingsregeling — in aanmerking zouden moeten worden genomen. Dat aldus een onbegaanbare weg zou zijn betreden, valt niet moeilijk in te zien.

Het verheugt de ondergetekenden dat de verschillende leden, die — uitgaande van het met het arrest van de Hoge Raad van 2 november 1955, B.N.B. 1955/393, overeenkomende standpunt dat de op coöperatieve grondslag werkende n.v.'s niet onder letter *b* vallen — de vraag opwerpen of de coöperatie terecht in de heffing van de vennootschapsbelasting wordt betrokken, deze vraag in het vervolg van hun betoog bevestigend beantwoorden.

Ten aanzien van de belastingheffing van de coöperaties behoort, zoals in de memorie van toelichting is geschied, een zoveel mogelijk neutrale houding te worden ingenomen. Dit houdt in dat, gegeven de heffing van een zelfstandige vennootschapsbelasting van de ondernemingswinsten van lichamen, naar gelijke fiscale lasten voor coöperaties en andere lichamen dient te worden gestreefd. Op de vraag of dit uitgangspunt ertoe behoort te leiden dat voor de heffing van de belasting van coöperaties geheel dezelfde bepalingen dienen te gelden als voor n.v.'s, welke vraag in de memorie van toelichting reeds ontkennend werd beantwoord, zal naar aanleiding van de ter zake met betrekking tot de artikelen 8 en 9 gemaakte opmerkingen nader worden ingegaan.

In antwoord op de desbetreffende vraag merken de ondergetekenden op dat met de „hiervoor niet genoemde privaatrechtelijke rechtspersonen” in het eerste lid, letter *d*, buiten de stichtingen en verenigingen, niet bepaalde privaatrechtelijke rechtspersonen in het bijzonder in het oog zijn gevat. De ruime omschrijving is ingegeven door de wenselijkheid om alle door lichamen gedreven ondernemingen in de belasting te betrekken, ongeacht in welke rechtsvorm dat lichaam is gehuld. Dit is een eis van fiscale neutraliteit en dient mede om ontgaanspogingen te verijdelen. Om deze redenen achten de ondergetekenden het noodzakelijk een sluitpost op te nemen.

De „hiervoor niet genoemde privaatrechtelijke rechtspersonen”, niet zijnde stichtingen en verenigingen, kunnen uit het oud-vaderlands recht stammende associaties van personen of van kapitaal zijn, die niet uitdrukkelijk in het geldende recht zijn omschreven. Voorts bestrijkt de term de op het maken van winst gerichte activiteiten van kerkgenootschappen of onderdelen daarvan, en ook de werkzaamheden in Nederland van naar buitenlands recht opgerichte lichamen die hier te lande gevestigd zijn. Jeugdorganisaties en vakverenigingen, waarvan de hier aan het woord zijnde leden in hun vraag gewag maken, zullen in de regel verenigingen zijn en daarom niet vallen onder de in de vraag bedoelde andere rechtspersonen dan stichtingen en verenigingen.

Naar aanleiding van de desbetreffende vraag van deze leden merken de ondergetekenden op dat het gebruik van de woorden „een onderneming drijven” in plaats van „een bedrijf uitoefenen” geen wijziging van de bestaande praktijk op het punt van de belastingplicht van verenigingen en stichtingen ten doel heeft. Dit geldt ook ten aanzien van de niet-amateuristische voetbal- en andere sportverenigingen. Met de nieuwe redactie wordt, in aansluiting bij de terminologie die ook overigens in de herzieningsontwerpen is gebezigd, een juistere gebruik van de woorden onderneming en bedrijf beoogd.

Ter voldoening aan het verzoek van de hier aan het woord

zijnde leden om te worden ingelicht in hoeverre een cumulatie van vennootschapsbelasting en inkomstenbelasting over de winst van een nietige n.v. mogelijk is, merken de ondergetekenden het volgende op. Indien een n.v. om welke reden dan ook civielrechtelijk niet als zodanig kan worden erkend, zal zij niettemin, zolang in het handelsregister een onderneming als aan haar behorende staat ingeschreven, op grond van artikel 2, vierde lid, van het ontwerp, (thans artikel 1, eerste lid, van de Achtste Aanvullingsbeschikking Vennootschapsbelasting 1942) voor de vennootschapsbelasting als een n.v. worden aangemerkt. Voor de inkomstenbelasting bestaat een dergelijke bepaling niet, zodat in beginsel de behaalde winsten niet alleen aan de vennootschapsbelasting doch — bij de aandeelhouders ieder voor zijn deel — tevens aan de inkomstenbelasting zijn onderworpen. Artikel 63 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen (de zgn. hardheidsclausule) biedt echter de mogelijkheid tot voorkoming van een dergelijke cumulatie, die zich niet alleen kan voordoen indien sprake is van een civielrechtelijk nietige n.v., maar ook indien een n.v. met toepassing van de regeling ter bevordering van de richtige heffing als niet bestaande wordt aangemerkt. Onder de bestaande wetgeving wordt deze mogelijkheid gevonden in de bepaling van het derde lid van artikel 1 van de Achtste Aanvullingsbeschikking Vennootschapsbelasting, die wegens haar geringe praktische betekenis niet in het ontwerp is opgenomen.

Anders dan de hier aan het woord zijnde leden veronderstellen, moet bij het vijfde lid van artikel 2, regelende de belastingplicht met betrekking tot de zgn. indirecte overheidsbedrijven, niet worden gedacht aan heffing van de belasting per bedrijf, doch aan heffing per lichaam. Deze heffing per lichaam brengt mede dat verliezen, geleden in een door zodanig lichaam uitgeoefend bedrijf, kunnen worden verrekend met winsten, behaald met een ander bedrijf dat door het lichaam wordt uitgeoefend.

Artikel 4. De vele leden, die de praktische toepassing van artikel 4 aan de orde stellen, merken terecht op dat het blijkens de memorie van toelichting niet in de bedoeling ligt deze bepaling toe te passen indien de tot het maken van winst aanleiding gevende werkzaamheden van geringe omvang zijn en het deelnemen aan het maatschappelijke verkeer van bijkomstige aard is. Hiermede wordt geen nieuwe gedragslijn aangegeven. Bij de toepassing van het overeenkomstige voorschrift van artikel 2, tweede lid, van het Besluit 1942 wordt dezelfde lijn gevolgd. De in het voorlopig verslag bedoelde verenigingen die een verenigingsgebouw, een buurthuis, een dorps huis of een bedrijfskantine exploiteren, worden dan ook enkel in de heffing van de vennootschapsbelasting betrokken wanneer blijkt dat hun werkzaamheden plaatsvinden ten koste van het debiet van de in artikel 4 bedoelde ondernemingen (vergelijk het arrest van de Hoge Raad van 16 februari 1949, B. 8568). In dit verband zij erop gewezen dat bij de belastingheffing van de hierbedoelde lichamen niet alleen de belangen van de fiscus en van het desbetreffende lichaam aan de orde komen; het is niet in de laatste plaats het belang van particuliere, commerciële ondernemingen, dat hier in het geding is en dat dan ook medebepalend is voor de mate waarin bij de toepassing soepelheid kan worden betracht.

De vraag waarom voor dit soort lichamen in artikel 5 geen mogelijkheid tot vrijstelling is opgenomen, vindt naar het de ondergetekenden voorkomt in het vorenstaande haar antwoord. Het concurrentie-argument, dat het in de belasting betrekken van deze lichamen rechtvaardigt, verzet zich immers tegen zulk een vrijstelling. Uiteraard is het overigens niet uitgesloten dat een lichaam dat ingevolge artikel 4 belastingplichtig zou zijn, krachtens artikel 5 van de belasting vrijgesteld is.

Naar aanleiding van de vraag of in de praktijk niet gemakkelijk ongelijkheid van behandeling op het onderhavige punt kan ontstaan, merken de ondergetekenden op dat door onderlinge contacten van de inspecteurs, overleg met het ministerie en kennisneming van de rechtspraak een gedragslijn ontstaat die een voldoende mate van eenheid in de wettoepassing waarborgt. De ondergetekenden achten het bovendien bezwaarlijk

ten aanzien van de toepassing van het onderhavige artikel richtlijnen te geven, zoals verschillende leden vragen. De omstandigheden welke ten deze van belang kunnen zijn, zijn te gevarieerd dan dat zij zich in een strakke formulering zouden laten samenvatten. Zou men dit desondanks toch pogen te doen, dan ontstaat het gevaar dat de fiscale neutraliteit met betrekking tot de concurrentie-verhoudingen niet voldoende gehandhaafd blijft door onvoldoende aanpassing aan de verscheidenheid van de gevallen die zich voordoen. Het geven van globale richtlijnen heeft anderzijds geen zin, daar het hier juist gaat om de bijzonderheden van elk geval.

Artikel 5. Vele leden geven als hun mening te kennen dat de beperkende toevoeging in letter *b* van dit artikel: „een en ander door middel van pensioen” dient te worden geschrapt, zulks omdat ook door middel van kapitaaluitkeringen een goede verzorging in de hierbedoelde gevallen mogelijk is. De ondergetekenden wijzen er allereerst op dat de door de hier aan het woord zijnde leden bedoelde beperking ook thans — onder het Besluit 1942 — bestaat. Alhoewel zij het niet onmogelijk achten dat lichamen welke zich de verzorging van werknemers en gewezen werknemers bij invaliditeit en ouderdom en de verzorging van hun echtgenoten en van hun minderjarige kinderen ten doel stellen, in de toekomst deze verzorging wellicht mede door middel van kapitaaluitkeringen zullen effectueren, is hun een ontwikkeling in die richting niet gebleken. Reeds om die reden menen de ondergetekenden dan ook dat er geen aanleiding is de door deze leden voorgestelde uitbreiding te verwezenlijken. Zij merken in dit verband voorts op dat de beperking tot een verzorging door middel van pensioen mede moet worden gezien in het licht van de tegemoetkomende behandeling welke deze vorm van verzorging — in aansluiting aan de maatschappelijke opvattingen en de specifieke betekenis welke pensioenrechten voor de betrokkenen hebben — niet alleen in de vennootschapsbelasting, doch ook in de inkomstenbelasting, de vermogensbelasting en het successierecht ten deel is gevallen.

Met betrekking tot de opmerking van vele andere leden inzake de lichamen welke bezittingen uitsluitend of hoofdzakelijk bestaan uit op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoederen, zijn de ondergetekenden van oordeel dat het de voorkeur verdient om de beantwoording van de vragen met betrekking tot de vrijstelling voor deze lichamen uit te stellen totdat het onderzoek dat door de Staatssecretaris van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en de tweede ondergetekende wordt ingesteld inzake de vraag of op dit gebied maatregelen moeten worden genomen, zal zijn voltooid. De ondergetekenden merken nog op dat bij dat onderzoek ook het vraagstuk van de fiscale faciliteiten in overweging zal worden genomen. Ongetwijfeld zullen dan ook de gegevens ter tafel komen met betrekking tot het uitoefenen van nevenbedrijven door landgoederen-n.v.'s en de met die nevenbedrijven gemaakte winsten. De ondergetekenden beschikken thans niet over gegevens dienaangaande. Slechts kan worden medegedeeld dat van ongeveer zestig naamloze vennootschappen landgoederen onder de Natuurschoonwet 1928 zijn gerangschikt.

Omtrent de mogelijke verzwaring van de belastingdruk ten aanzien van de lichamen, die als instellingen van weldadigheid of van algemeen nut werkzaam zijn, merken de ondergetekenden op dat de voorgestelde redactie ten doel heeft te voorkomen dat lichamen van de vrijstelling misbruik gaan maken door buiten hun ideële werkkterrein activiteiten te ontplooiën waarvan het onbelast laten de concurrentie-verhoudingen zou verstoren. Tot dusverre is van een dergelijk misbruik nog niet gebleken, doch de ervaringen in het buitenland — met name in de Verenigde Staten van Amerika — hebben geleerd dat het gevaar daarvoor allerminst denkbeeldig is.

Wat de lichamen betreft, die een onderneming drijven met het doel de winst te bestemmen voor o.m. de instandhouding van landgoederen dan wel voor liefdadige doeleinden, is ook onder het Besluit 1942 niet voorzien in enigerlei vrijstelling. De door de aan het woord zijnde leden hieromtrent gestelde vraag moet dan ook op een misverstand berusten.

De vraag van de aan het woord zijnde leden of met de lichamen welke werkzaam zijn op het gebied van de landbouw dezelfde zijn bedoeld, als die welke zijn vermeld in artikel 1, zevende lid, letters *b* en *c*, van de Vrijstellingsbeschikking Vennootschapsbelasting, beantwoorden de ondergetekenden bevestigend. Naar het zich thans laat aanzien zullen de aan de vrijstelling te verbinden voorwaarden in grote lijnen dezelfde zijn als die welke in de Vrijstellingsbeschikking Vennootschapsbelasting zijn vermeld. Een definitief standpunt kunnen de ondergetekenden nog niet innemen omdat deze aangelegenheid nog moet worden bezien in het kader van de vaststelling van de uitvoeringsmaatregelen. De in het zevende lid, letter *b*, van de Vrijstellingsbeschikking vermelde geldbedragen zijn sedert 1951 niet gewijzigd.

Coöperatieve verenigingen welke zich ten doel stellen de stoffelijke belangen harer leden te behartigen door het exploiteren van een diepvrieskluis, komen, mits deze kluis uitsluitend ten behoeve van de landbouw wordt gebezigd, naar het oordeel van de ondergetekenden in aanmerking voor de vrijstelling van letter *e* van artikel 5.

Met het schrappen van de woorden: „en uitbreiden”, welke thans voorkomen in artikel I, vijfde lid, van de Vrijstellingsbeschikking, hebben de ondergetekenden niet beoogd de vrijstelling te beperken. Zij zijn van oordeel dat de omschrijving van de werkzaamheden van deze lichamen voldoende duidelijk wordt weergegeven met het begrip „in stand houden”.

Met betrekking tot de vraag of het geen aanbeveling zou verdienen in dit artikel de mogelijkheid te openen, dat ook andere lichamen dan die welke zijn vermeld in artikel 5 vrijstelling kan worden verleend, merken de ondergetekenden het volgende op. Zoals reeds in de memorie van toelichting bij het onderhavige ontwerp van wet is opgemerkt, gaat het hier om een aantal bestaande vrijstellingen. In de loop van de jaren is met betrekking tot de groepen van vrijgestelde lichamen een stabilisatie ingetreden, waardoor de noodzaak om de aanwijzing van die groepen te delegeren is komen te vervallen. Nu — mede ten gevolge van de betrekkelijk ruime omschrijving van de categorieën van lichamen die in de vrijstelling kunnen delen — in de praktijk niet is gebleken van een behoefte de bestaande categorieën uit te breiden, hebben de ondergetekenden, daarbij gehoor gevend aan de in het verleden meermalen geuite wens van de Kamer om delegaties zo veel mogelijk te beperken, gemeend de thans in de Vrijstellingsbeschikking opgenomen vrijstellingen te moeten overbrengen naar de wet. Met instemming hebben de ondergetekenden dan ook kennis genomen van de opvatting van verschillende leden dat de limitatieve opsomming van de vrijstellingen in de wet een vooruitgang moet worden genoemd, vergeleken met het huidige besluit.

In tegenstelling tot de stabiliteit die met betrekking tot de groepen van vrijgestelde lichamen is bereikt, dient ten aanzien van de voorwaarden welke aan de vrijstellingen moeten worden verbonden, rekening te worden gehouden met wijzigingen. Dit houdt verband enerzijds met de omstandigheid dat de vrijstelling in enige gevallen gebonden is aan een maximum-geldbedrag, anderzijds met de omstandigheid dat de voorwaarden voornamelijk ten doel hebben de begrenzing van de vrijstelling aan de hand van de feitelijke omstandigheden nader te concretiseren. In beide zoëven bedoelde gevallen spelen een aantal variabele factoren een rol, welke naar het oordeel van de ondergetekenden beter bij een algemene maatregel van bestuur dan in de wet kunnen worden gevolgd.

Vele andere leden vragen nog om door middel van een aantal grensgevallen te verduidelijken waarom de ene vrijstelling wel, en de andere niet kan worden verleend. De ondergetekenden merken naar aanleiding daarvan op dat het verlenen van vrijstelling voor de heffing van vennootschapsbelasting — die zich richt op winst beogende ondernemingen of concurrerende bedrijven — ter wille van de algemene gelijkheid beperkt dient te blijven tot uit een oogpunt van een naar de winst geheven belasting uitzonderlijke situaties en geïsoleerde, „kleine” gevallen. De thans in artikel 5 opgenomen vrijstellingen zijn de consolidatie van hetgeen zich op dit terrein gedurende het bestaan van het Besluit 1942 heeft voorgedaan. Als voorbeeld

van een „grensgeval” tussen belastbaarheid en vrijstelling mogen de ondergetekenden wijzen op de ook door de aan het woord zijnde leden ter sprake gebrachte zgn. Sportfondsen-baden. Deze zijn aan de heffing van vennootschapsbelasting onderworpen. Tegen vrijstelling verzet zich reeds de omstandigheid dat deze baden — veelal in n.v.-vorm — commercieel worden geëxploiteerd.

Naar de mening van de ondergetekenden bestaat er geen aanleiding voor kleine n.v.'s de mogelijkheid te openen om onder bepaalde voorwaarden door de n.v. heen te zien, zodat de aandeelhouders voor hun aandeel in de winst van de n.v. rechtstreeks en met voorbijgaan van de vennootschapsbelasting in de inkomstenbelasting worden betrokken. Hoezeer de ondergetekenden kunnen erkennen dat er gevallen denkbaar zijn waarin bij kleine n.v.'s verwantschap kan worden gezien met ondernemingen die niet de rechtsvorm van een n.v. hebben, toch is er naar hun oordeel voor een zodanige bijzondere voorziening als door deze leden wordt bepleit, geen aanleiding. De belastingheffing immers dient, voor zover dat redelijkerwijs mogelijk is, aansluiting te zoeken bij de door de belanghebbenden zelf gekozen rechtsvorm. Indien die rechtsvorm voor de belanghebbenden fiscale bezwaren oplevert, zal naar de mening van de ondergetekenden de oplossing van de moeilijkheden moeten worden gezocht in een wijziging van de rechtsvorm van de onderneming. Nu ook in de praktijk tot nog toe niet de noodzaak is gebleken van de door de aan het woord zijnde leden geopperde mogelijkheid, menen de ondergetekenden deze ook theoretisch moeilijk te verdedigen maatregel te moeten afwijzen.

De afrekening met lichamen welke door enige vrijstellingsregeling buiten de belasting komen te vallen, geschiedt onder de bestaande wetgeving op de voet van artikel 7, tweede lid, van het Besluit op de Inkomstenbelasting 1941, behoudens in die gevallen waarin met toepassing van de zgn. hardheidsclausule de eindafrekening achterwege wordt gelaten.

Met betrekking tot de mening van verscheidene leden dat een vrijstelling voor een primaire rente op in n.v.'s gestort kapitaal voor bepaalde groepen van ondernemingen in artikel 5 zou dienen te worden opgenomen, moge worden verwezen naar hetgeen ter zake bij Hoofdstuk V van deze memorie is opgemerkt.

Naar aanleiding van de opmerkingen van verschillende leden omtrent de positie van de landgoederen-n.v.'s mogen de ondergetekenden verwijzen naar hetgeen zij dienaangaande hierboven reeds hebben medegedeeld.

De opvatting van deze leden dat het redelijk en verantwoord is winsten uit nevenbedrijven die uitsluitend worden aangewend tot realisatie van de doelstelling van bepaalde lichamen buiten de vennootschapsbelasting te houden, hoezeer ook wellicht in een enkel geval concurrentie-verhoudingen zouden worden verstoord, kunnen de ondergetekenden niet delen. Een dergelijke vrijstelling zou in strijd zijn met het hierboven reeds gereleveerde beginsel van de vennootschapsbelasting, dat geen onderscheid wordt gemaakt naar het doel waartoe de onderneming wordt gedreven. Een vrijstelling voor winsten uit nevenbedrijven houdt niet alleen — zoals reeds is vermeld — het niet te onderschatten gevaar van verstoring van bestaande concurrentie-verhoudingen in, doch zou er bovendien toe kunnen leiden dat men onder het mom van het streven naar weldadigheid winsten buiten de greep van de fiscus tracht te houden.

Dat discriminatie te vrezen is ten gunste van instellingen van weldadigheid en van algemeen nut die hun doelstellingen realiseren in n.v.-vorm — een discriminatie welke gelegen zou zijn in de voor laatstbedoelde lichamen bestaande mogelijkheid van compensatie van verliezen — kunnen de ondergetekenden niet onderschrijven. In de eerste plaats komen instellingen van weldadigheid en van algemeen nut in n.v.-vorm slechts in uitzonderingsgevallen voor. In de tweede plaats brengt de n.v.-vorm in verband met artikel 2, derde lid, van het ontwerp ook belastingheffing over de baten van het niet in de onderneming gelegde vermogen mede. Gesteld voor de keus tussen het nadeel aan concurrentie-verstoringen en de — zo zij al aanwezig is — doch betrekkelijk weinig voorkomende — discriminatie, ligt het

naar de mening van de ondergetekenden voor de hand te kiezen voor handhaving van de thans bestaande regeling.

Tenslotte vragen de hier aan het woord zijnde leden of in de bepaling van letter c, onder 2°, ook begrepen is het verschaffen van onderkomen aan geestelijk onvolwaardigen. De ondergetekenden beantwoorden deze vraag bevestigend, mits de geestelijke onvolwaardigheid van dien aard is dat er sprake is van een gebrek.

HOOFDSTUK II

Voorwerp van de belasting bij binnenlandse belastingplichtigen

Artikel 6. De vrees van verschillende leden dat het achterwege laten van een nadere omschrijving van het begrip boekjaar aanleiding kan geven tot manipulaties ter wille van het behalen van fiscale voordelen, kunnen de ondergetekenden niet delen. Naar hun mening biedt het vierde lid van dit artikel voldoende waarborg tegen een louter om fiscale redenen toegepaste verlenging of verkorting van het boekjaar. In dat geval is immers geen sprake meer van een regelmatige boekhouding met geregelde jaarlijkse afsluitingen, zodat voor het door de belastingplichtige gekozen boekjaar het kalenderjaar in de plaats treedt. De ondergetekenden menen derhalve dat de gevaren van de door deze leden gevreesde manipulaties niet van dien aard zijn dat daardoor een nadere uitwerking van het begrip boekjaar, die tot een verzwaring van de wettekst zou leiden, gerechtvaardigd is.

Artikel 7. De in het eerste lid voorkomende zinsnede „dan wel uit het verschil in wezen tussen de belastingplichtige en een natuurlijk persoon het tegendeel voortvloeit”, waaromtrent door de Commissie vragen worden gesteld, is opgenomen ter besteding van de overeenkomstige bepaling in artikel 6, tweede lid, van het Besluit 1942. De ondergetekenden achten handhaving van dit voorschrift nuttig, aangezien, zoals op blz. 22, linker kolom, van de memorie van antwoord betreffende het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960 is gesteld, voor de heffing van de inkomstenbelasting de genietter van de winst op de voorgrond staat en niet de onderneming. Daarom is het wenselijk bij de bepaling van het winstbegrip voor de vennootschapsbelasting te doen uitkomen dat het enigszins subjectief gekleurde winstbegrip van de inkomstenbelasting moet worden aangepast aan het verschil in wezen tussen een lichaam en een natuurlijk persoon. Met betrekking tot de meest voor de hand liggende concrete verschillen geven de artikelen 8 en 9 van het ontwerp in de regel uitsluitel, doch de ondergetekenden menen dat een algemeen beginsel, dat voor niet geregelde gevallen een richtlijn geeft, geenszins overbodig is.

Jurisprudentie over het hier aan de orde zijnde algemene beginsel is er vrijwel niet. Het is in enkele uitspraken van lagere rechters ter sprake gekomen; de ondergetekenden kunnen noemen de beslissingen, die leidden tot de arresten van de Hoge Raad van 1 mei 1946 (B. 8115), 3 april 1957 (B.N.B. 1957/165) en 11 november 1959 (B.N.B. 1960/3). De ondergetekenden achten het niettemin aannemelijk, dat het beginsel bij de rechtsvorming een niet onbelangrijke rol heeft gespeeld. Zij mogen er in dit verband de aandacht op vestigen, dat prof. M. J. H. Smeets in zijn annotatie onder het laatstvermelde arrest als zijn mening te kennen geeft, dat 's Hogen Raads beslissing, volgens welke betalingen door een n.v. aan een gerechtigde tot een winstaandeel in het algemeen niet als bedrijfskosten in aanmerking kunnen worden genomen, berust op dit beginsel.

Ten antwoord op de vraag van vele leden of uit artikel 10, eerste lid, van het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960 en artikel 2, derde lid, van het onderhavige ontwerp niet voortvloeit dat ook beleggingen als bedrijfsmiddelen moeten worden beschouwd, zij opgemerkt dat deze consequentie naar de mening van de ondergetekenden niet mag worden getrokken. Artikel 2, derde lid, heeft immers geen andere betekenis dan dat alle bezittingen en schulden van de daar genoemde lichamen tot hun ondernemingsvermogen behoren. Zoals bij de

bespreking van artikel 10 in de memorie van antwoord inzake de inkomstenbelasting is opgemerkt, kunnen slechts als bedrijfsmiddelen worden beschouwd de zaken welke als duurzame kapitaalgoederen het vaste kapitaal van een bedrijf uitmaken en bestemd zijn om voor de uitoefening van het bedrijf te worden gebruikt. Van beleggingen — zoals aankoop van effecten ter belegging van overtollige kasmiddelen — kan dit in de regel niet worden gezegd. Welke beleggingen als bedrijfsmiddelen kunnen worden aangemerkt is een vraag die slechts van geval tot geval kan worden beantwoord. Evenals in het verleden zal in twijfelgevallen de beslissing aan de rechtspraak moeten worden overgelaten.

De hierboven bedoelde vele leden vragen voorts of in Duitsland, Frankrijk en de Verenigde Staten geen regelingen bestaan aangaande de bij het bepalen van de winst in aftrek te brengen kosten, waardoor kan worden bereikt dat bepaalde luxe-uitgaven niet langer als bedrijfskosten aftrekbaar zijn. Ten antwoord op deze vraag mogen de ondergetekenden verwijzen naar het hierna opgenomen globale overzicht. Zij merken daarbij volledigheidshalve op dat bij de beoordeling van de verstrekte gegevens niet uit het oog mag worden verloren dat deze slechts op hun juiste waarde kunnen worden getoetst indien zij worden gezien in het kader van het in het desbetreffende land vigerende belastingstelsel. Ook is bij de beoordeling van groot belang dat rekening wordt gehouden met de praktische toepassing die aan wettelijke regelingen in de onderscheidene landen wordt gegeven.

In de Bondsrepubliek Duitsland zijn niet aftrekbaar de uitgaven voor geschenken boven 100 DM. aan personen die niet in — nader aangewezen — zakelijke betrekking staan tot de belastingplichtige, voorts uitgaven, althans in bepaalde gevallen, voor inrichtingen tot het onderbrengen van personen, andere dan werknemers en ten slotte de uitgaven ter zake van de uitoefening van de jacht of de visserij, en van het houden of gebruiken van zeiljachten of motorjachten en dergelijke.

In Frankrijk behoren tot de niet aftrekbare kosten de kosten in verband met de jacht of de visserij, de huren of de aankoopkosten van bepaalde buitenverblijven, de kosten van het verwerven of het onderhouden van jachten en andere boten. Voorts bestaan beperkingen in verband met de aankoop van auto's.

In de Verenigde Staten van Amerika zijn (met ingang van 1 januari 1963) uitgaven voor vermaak, althans wanneer deze geen rechtstreeks verband hebben met het bedrijf, bepaalde giften boven een bedrag van \$ 25 per jaar en als verkwinging aan te merken of extravagante reiskosten niet meer aftrekbaar.

Het komt de ondergetekenden voor dat vergelijking — met inachtneming van de hierboven gereleveerde aspecten — van de zoëven geschetste regelingen en de hier te lande bestaande praktijk op het stuk van de bedrijfsuitgaven doet zien dat in feite de resultaten hier en elders geen belangrijke verschillen vertonen. De vraag rijst dan ook of het aanbeveling verdient ter wille van betrekkelijk geringe praktische verschillen naar een fundamentele verandering van het thans hier te lande geldende stelsel te streven. De ondergetekenden menen die vraag vooralsnog ontkennend te moeten beantwoorden. Dit houdt uiteraard niet in dat voor een dergelijke beperking nimmer aanleiding zal kunnen bestaan. Denkbaar is dat wijzigingen van de jurisprudentie of van de opvattingen en gewoonten van de ondernemers op dit terrein het nemen van overeenkomstige maatregelen als die welke in de hierboven genoemde landen zijn getroffen ook hier te lande noodzakelijk maken.

De vraag van de aan het woord zijnde leden of wel eens overwogen is om uitgaven als aanbrenghpremies, steekpenningen en dergelijke slechts voor aftrek in aanmerking te doen komen indien wordt aangetoond aan wie ze zijn betaald, beantwoorden de ondergetekenden bevestigend. Voor het treffen van een algemene regeling te dezer zake hebben de ondergetekenden echter na afweging van de voor- en nadelen van een dergelijke regeling en de algemene aspecten die dit probleem vertoont, waardoor het ook betekenis heeft voor andere terreinen van het fiscale recht, geen aanleiding kunnen vin-

den, zulks te minder omdat in de praktijk veelal een bevredigende oplossing wordt bereikt.

De gevolgen voor de investeringsaftrek en de desinvesteringbijtelling, welke voortvloeien uit de inbreng van een bedrijf in een n.v., zijn uitvoerig ter sprake gebracht bij de behandeling van artikel 11 in de memorie van antwoord inzake het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960. Zoals aldaar is toegelicht ligt het in de bedoeling aan de onevenwichtigheden tussen omzetting van een eenmanszaak of firma in een n.v. met en zonder fiscale faciliteiten tegemoet te komen door met toepassing van het derde lid van het onderhavige artikel de aan de opgerichte n.v. te verlenen investeringsaftrek van geval tot geval op het juiste bedrag te bepalen.

Ten aanzien van de in het derde lid van dit artikel opgenomen bevoegdheid zij overigens vermeld dat deze ten doel heeft te bevorderen dat de investeringsaftrek tot zijn recht komt indien ook in de gevallen, bedoeld in het tweede lid, sprake is van een reële investering en bv. niet slechts van verschuivingen binnen het verband van een concern.

Overigens is bij onderdeel I van de bij deze memorie behorende nota van wijziging het tweede lid van het onderhavige artikel aangevuld met een voorziening voor het geval een moedermaatschappij verplichtingen aangaat tegenover haar dochtermaatschappij.

De beschouwing die de hier aan het woord zijnde leden geven ten aanzien van de coöperaties willen de ondergetekenden betrekken in hun uiteenzetting over de coöperaties bij de artikelen 8 en 9 in deze memorie.

Artikel 8. Met betrekking tot de opmerking van deze leden inzake de fiscale positie van verzekeringsmaatschappijen zij verwezen naar hetgeen hierna in deze memorie te dier zake wordt uiteengezet bij artikel 19.

De ondergetekenden kunnen instemmen met de gedachte, welke ten grondslag ligt aan de door vele leden bepleite vervanging van het woord „obligaties” door het woord „geldeningen” in het eerste lid, letter *b*, van dit artikel. Voor de nader voorgestelde redactie van deze bepaling mogen zij verwijzen naar onderdeel II, letter *A*, van de bij deze memorie behorende nota van wijziging.

Vervolgens brengen deze leden de in het eerste lid, letter *c*, van dit artikel bedoelde winstaandelen ter sprake en verbinden hieraan dan de vraag waarom de reeks van aftrekbare gevallen hier zo beperkt is gehouden. Daarbij zij in de eerste plaats opgemerkt dat in de artikelen 8 en 9 — evenals in de overeenkomstige artikelen 13 en 14 van het Besluit 1942 — het beginsel is neergelegd dat uitdelingen van winst niet in mindering mogen worden gebracht op de fiscale winst van het lichaam. De vennootschapsbelasting beoogt immers de totale door de onderneming behaalde winst te treffen. Bij dit uitgangspunt past een zo volledig mogelijke opsomming van winstuitdelingen welke wel in aftrek kunnen komen. De ondergetekenden menen evenwel dat deze opsomming minder beperkt is dan de hier aan het woord zijnde leden veronderstellen. De voorgestelde bepaling toch spreekt in het eerste lid, letter *c* — behalve van een concessie of een licentie op een octrooi — van „soortgelijke prestaties” welke eveneens de tegenprestaties vormen van een toegekend winstrecht. Het zou naar de mening van de ondergetekenden echter te ver gaan, indien alle uitdelingen van winst welke staan tegenover een andere prestatie dan die van inbreng van kapitaal door oprichters, aandeelhouders, leden of deelnemers als zodanig, aftrekbaar zouden zijn. Ook anderen dan deze kapitaalverschaffers moeten onder bepaalde omstandigheden worden beschouwd als rechtstreeks belanghebbenden bij het bedrijf van het lichaam, op grond waarvan de aan hen uitgekeerde aandelen in de winst dienen te worden beschouwd als besteding van door het lichaam behaalde winst en niet als uitgaven die de winst verminderen. Indien artikel 8, eerste lid, letter *c*, dan ook spreekt van „andere soortgelijke prestaties” worden hiermede uitsluitend bedoeld de prestaties van degenen die ten opzichte van het lichaam als derden kunnen worden beschouwd. De vraag of aandelen in de winst aan derden of aan rechtstreeks belanghebbenden

worden uitgekeerd zal slechts van geval tot geval met inachtneming van de tussen het lichaam en de winstgerechtigde bestaande feitelijke verhoudingen kunnen worden beantwoord.

In zijn arrest van 11 november 1959, B.N.B. 1960/3, heeft de Hoge Raad voor de toepassing van artikel 13, onder 1, letter c, van het Besluit 1942 uit de ten deze van belang zijnde omstandigheden afgeleid, dat het in geding zijnde winstaandeel was toegekend aan rechtstreeks belanghebbenden bij het bedrijf van de n.v. De ondergetekenden kunnen zich op grond van het vorenstaande niet op dit arrest en ook aan andere beslissingen ten grondslag liggende beginsel geheel verenigen.

Zoals vele andere leden opmerken is de in artikel 13, tweede lid, letter a, van het Besluit 1942 voorkomende beperking ten aanzien van de kosten van het plaatsen van aandelen — nl. dat deze kosten niet aftrekbaar zijn voor zover zij uit „het opgeld, bij de uitgifte bedongen”, kunnen worden gedekt — geschrapt. De voornaamste beweegredenen tot het laten vallen van deze op zichzelf reeds zeer aanvechtbare beperking — het is immers niet redelijk deze kosten gemaakt om het bedrijf te kunnen financieren fiscaal niet in aanmerking te nemen — was het opheffen van een niet te motiveren ongelijke fiscale behandeling van de ondernemingen welke met en welke zonder agio emitteren. Zoals reeds in de memorie van toelichting is opgemerkt komt het de ondergetekenden niet juist voor de aftrekbaarheid van emissiekosten afhankelijk te stellen van de omstandigheid dat die kosten niet uit agio gedekt kunnen worden.

Overigens merken de ondergetekenden naar aanleiding van een vraag van de hier aan het woord zijnde leden nog op dat het begrijpelijk moet zijn dat een ondergeschikt punt als het onderwerpelijke in het verleden geen aanleiding tot een incidentele wijziging heeft gegeven. Het komt de ondergetekenden niet nodig voor zich thans nog bezig te houden met de vraag waarom indertijd de onderhavige beperking in het Besluit 1942 is opgenomen.

Met betrekking tot de vragen van verscheidene leden betreffende de aftrek van uitkeringen op winstdelende obligaties, uitgegeven bij een emissie zonder voorkeursrecht voor aandeelhouders, zij het volgende opgemerkt. De afwezigheid van een voorkeursrecht is op zichzelf niet voldoende om aan te nemen dat de uitreiking niet aan aandeelhouders als zodanig heeft plaatsgevonden. Het is bv. zeer goed denkbaar dat ook bij afwezigheid van een voorkeursrecht het voor een niet-aandeelhouder praktisch onmogelijk is een zodanige obligatie te verwerven. Slechts aan de hand van de feitelijke omstandigheden valt uit te maken of er al dan niet sprake is van uitreiking aan aandeelhouders, oprichters, leden of deelnemers met het oog op hun verhouding tot de onderneming.

De opmerking van deze leden inzake de aftrek van primaire rente op in n.v.'s (lichamen) gestort kapitaal wordt in Hoofdstuk V van deze memorie aan de orde gesteld.

Artikelen 8 en 9. De uitvoerigheid van de beschouwingen die in het verslag aan het belastingregime inzake de coöperaties worden gewijd komt voor de ondergetekenden niet geheel onverwacht. Het belang van deze zaak, de stroom van literatuur die zowel vóór als na de indiening van het onderhavige wetsontwerp verschenen is, alsook de moeilijkheid die zij zelf ondervonden hebben om tot een oplossing te geraken, konden deze verwachting wettigen.

De eerste moeilijkheid is een zo zuiver mogelijk beeld te krijgen van de aspecten die de coöperaties opleveren tegen de achtergrond van het gehele bedrijfsleven, waarin vele andere rechtsvormen functioneren; hierbij blijkt dat er niet slechts tussen de coöperatie van vroeger en die van nu, doch ook tussen de huidige coöperaties onderling zoveel verschillen aanwijsbaar zijn dat een tegenover elkander stellen en vergelijken van „de” coöperatie met „de” n.v. op zichzelf reeds een probleem vormt. Aangezien generlei wettelijke regeling kan af dalen tot alle nuances van het maatschappelijke leven, maar immer moet volstaan met een zekere veralgemening als grondslag te aanvaarden, hebben de ondergetekenden getracht in de

veelheid van verschijnselen enige ordening te brengen om de weg tot een verantwoorde oplossing te effenen. Zij hebben gemeend in de „verlengstuk”-gedachte en de gedachte van „verzelfstandiging” passende aanknopingspunten te vinden voor een fiscale regeling welke zich naar algemene financiële categorieën richt.

Op grond van dit globale karakter, dat onvermijdelijk op de belastingheffing van de coöperaties zijn stempel drukt, verwerpen de ondergetekenden dan ook de mening die op enige plaatsen in het voorlopig verslag naar voren komt, als zou de gevolgde gedachtengang een exact criterium bedoelen te verschaffen waardoor het mogelijk zou worden gemaakt binnen de coöperaties een scherpe grens te trekken tussen „verlengstukwinst” en „verzelfstandigde winst”. Integendeel, de ontwikkelde gedachte bedoelt niet meer dan een zekere richting aan te geven waarin een oplossing moet worden gezocht; ze heeft een ordenende, een verduidelijkende functie in het gevoerde betoog. De ondergetekenden hebben dit richtinggevend karakter naar hun mening in de memorie van toelichting ook duidelijk doen uitkomen, waar zij op blz. 10, rechter kolom, van de ontwikkelde theorie zeggen dat deze „aanknopingspunten” geeft voor het vinden van een oplossing en waar zij op blz. 12, eerste volle alinea, toegeven dat een aller verlangenbevredigende en tevens goed hanteerbare splitsing van de zgn. verlengstukwinst uit de totale winst van de coöperatieve onderneming tot de onmogelijkheden behoort.

Belangrijk is vooral dat, naar het oordeel van de ondergetekenden, de wetgever bij het vaststellen van het feit dat geen exact en in alle opzichten passend criterium aan te wijzen is, niet mag blijven staan. Zoals in zoveel andere gevallen komt dan de vraag niet naar een volstrekt juiste, doch naar de zo juist mogelijke oplossing naar voren. Afgewogen moet dan worden of een wettelijke regeling, gebaseerd op een minder exacte grondslag, tot een alles bijeen genomen meer verantwoorde belastingheffing leidt dan de bestaande regeling of enige andere oplossing. Het is deze toch onafwijzbare afweging die ertoe leidt de voorgestelde oplossing alleen dan te verwerpen indien er een betere voor in de plaats kan worden gesteld. De ondergetekenden menen, ook na lezing van het voorlopig verslag, dat de leden die de gedachte van „verlengstuk” en „verzelfstandiging” verwerpen, geen alternatief naar voren hebben gebracht dat een betere oplossing belooft dan op grond van deze gedachtengang in het onderhavige ontwerp wordt voorgesteld.

Zoals feitelijk in het gehele fiscale recht het geval is, moet ook bij de problematiek van de coöperaties getracht worden de maatschappelijk-financiële realiteit zo dicht mogelijk te benaderen. De vorming van het fiscale beeld van de coöperatie, een beeld dat de ondergetekenden in de memorie van toelichting gepoogd hebben zo goed mogelijk te tekenen, steunt op een onderzoek dat zich over een breed terrein heeft uitgestrekt. Naast bestudering van de literatuur over de coöperaties en de door de coöperaties uitgegeven periodieken, werd intensief overleg gepleegd met die inspecteurs die in hun ressort veelvuldig met de aanslagregeling van coöperaties te maken hebben. Ook werden ten departemente vele jaarstukken van coöperaties en van n.v.'s die in dezelfde branche werkten, bestudeerd en over verscheidene jaren vergeleken. Met deze voorstudies was in het totaal van deze algemene herziening naar verhouding zeer veel tijd gemoeid. Uit dit onderzoek ontwikkelde zich nu een fiscaal patroon, dat de ondergetekenden de lijnen verschaft waarlangs een oplossing werd gevonden. Aan de hand van het bedoelde onderzoek kon worden geconstateerd dat bij de ontwikkeling van de coöperaties het daarvoor thans geldende fiscale regime in toenemende mate heeft geleid tot een verzwaring van de concurrentie ten opzichte van ondernemingen die onder andere rechtsvormen werkzaam zijn. Voor het vinden van een passende oplossing was het niet nodig de mate van deze verzwaring exact te bepalen. Hierop was het onderzoek ook niet afgestemd. De kwintessens daarvan lag toch in een bestudering van de structuur en de werkwijze van de coöperaties in de verschillende branches, ten einde daaruit een algemeen systeem te ontwik-

kelen dat aan de bezwaren tegemoet zou kunnen komen. De leden die een kwantitatief inzicht vragen in de mate van vervalsing der concurrentie-verhoudingen onder het bestaande regime en die voorts vragen in welke mate deze vervalsing zou verminderen bij aanvaarding van het voorstel, zoals dit in het wetsontwerp is neergelegd, (blz. 7, rechter kolom van het voorlopig verslag) vragen dan ook naar het oordeel van de ondergetekenden te veel. Overigens kan slechts bij hoge uitzondering enige wettelijke fiscale regeling op de steun van zodanige concrete gegevens bogen.

Wel kan, mede naar aanleiding van de door vele andere leden gevraagde informatie naar het resultaat van het onderzoek, in algemene zin worden medegedeeld dat de concurrentie duidelijk blijkt toe te nemen naarmate meer ten koste wordt gelegd aan de veredeling van het produkt. Zo hebben in de aardappelmeelindustrie de coöperaties zich tot dusverre praktisch niet bewogen op het gebied van het produceren van derivaten. De niet-coöperatieve industrie deed dit wel, met het gevolg dat de coöperatieve fabrieken thans een weinig rooskleurig bestaan leiden. In de zuivelindustrie ziet men vele gradaties: enerzijds verwerking van de melk tot de eenvoudigste produkten, consumptiemelk, boter en kaas, anderzijds verwerking tot gecondenseerde melk, limonade e.d. Het blijkt nu dat juist de fabrieken die hoogwaardige — veelal ook voor export bestemde — melkprodukten vervaardigen, het meest in concurrentie kunnen treden met de zelfstandige fabrikanten. De coöperatieve suikerindustrie heeft in de afgelopen jaren een vrij conservatieve uitdelingspolitiek gevoerd, veel geïnvesteerd en daardoor in verhouding met andere coöperatieve branches veel belasting betaald. Nu het produktieapparaat op deze wijze sterk is gemoderniseerd, is het geenszins ondenkbaar dat — bij bestending van het huidige regime — de fiscale voorsprong die de coöperaties hebben, zou worden aangewend tot een prijzenconcurrentie die gevaar oplevert voor de zelfstandige industrie. Het in het ontwerp neergelegde stelsel nu leidt ertoe dat het fiscale regime strenger wordt naarmate de concurrentie-capaciteit van de coöperatieve industrie groter wordt, een effect dat, naar de ondergetekenden menen, uit een oogpunt van neutraliteit en gelijkheid van druk ook door de voorstanders van het coöperatiewezen verantwoord kan worden geacht.

Het onderzoek leerde ook dat bij de niet overkoepelende coöperaties mag worden aangenomen dat onder het huidige regime ongeveer 80 pct. van de uitdelingen onder de vrijstelling voor omzetidenden valt. Bij het voorgestelde regime zal dit — naar steekproefsgewijze berekening leerde — worden teruggebracht tot 30 à 40 pct. Bij de overkoepelende coöperaties vervalt de gehele uitdelingsvrijstelling.

Tenslotte bleek bij het onderzoek dat in de meeste gevallen een prijscorrectie niet nodig was. In de onderzochte gevallen waarin aanleiding tot zulk een correctie bestond, kon deze in de regel gemakkelijk en goed gefundeerd worden aangebracht.

De raming van f 10 mln. als hogere opbrengst van de voorgestelde regeling is voortgevloeid uit het zo juist gememoreerde steekproefsgewijze onderzoek. Hierbij werd namelijk in een uiteenlopend aantal gevallen het verschil in belasting bij het huidige en bij het voorgestelde stelsel berekend en vervolgens dit verschil vermenigvuldigd met het verhoudingsgetal tussen de totale belastingopbrengst van alle coöperaties en de belasting welke de onderzochte coöperaties betaalden.

Bij het opmaken van het bestek dat de fiscale plaats moet bepalen van de coöperatie in de bestaande maatschappelijke situatie, ligt het voor de hand deze organisatie met haar bedrijfsactiviteiten te plaatsen naast de belangrijkste representante uit de groep van de zelfstandige aan de vennootschapbelasting onderworpen lichamen: de n.v. Daarbij zal men niet uitsluitend mogen afgaan op de juridische vorm, welke slechts een van de aspecten van de maatschappelijke realiteit is. Belangrijker zijn de overeenkomst en het verschil welke materieel, meer uit een financieel en economisch oogpunt bezien, tussen de coöperatie en de n.v. bestaan. Aldus beschouwd is er geen reden om, zoals in het voorlopig verslag geschiedt (blz. 9, rechter kolom), een

fiscale gelijkstelling van een aandeelhouder en een coöperatiedlid enkel op grond van het wezenlijke juridische verschil in beider positie bij voorbaat af te wijzen. Evenmin is het juist, het verschil dat het wetsvoorstel maakt tussen leden-natuurlijke personen en leden-lichamen louter te toetsen aan de juridische vorm van de coöperatie, zoals sommige leden doen (blz. 9, linker kolom van het voorlopig verslag).

Bij vergelijking tussen de coöperatie en de n.v. dringt zich het verschil in ontstaan naar voren. De coöperatieve onderneming is ontsproten uit de produktie- en consumptiehuishoudingen van de leden, waarvan zij, ook bij verdere uitgroei, uit een oogpunt van maatschappelijke produktie nimmer geheel los komt. Naar haar aard is de coöperatie een associatie van ondernemers of consumenten, optredende als leveranciers of als afnemers van de coöperatieve onderneming. De n.v. daarentegen is ten opzichte van de coöperatie hierdoor getypeerd dat zij een onderneming drijft welke aan de ondernemings- en consumptiehuishoudingen van haar aandeelhouders vreemd is. Met haar onderneming vormt zij — en zulks is ook uitgangspunt voor onze belastingheffing van de vennootschapswinsten — een eenheid welke zich niet slechts juridisch doch ook economisch zelfstandig verhoudt tot haar beleggers-aandeelhouders, die buiten de sfeer van de eigenlijke bedrijfsactiviteit van de vennootschap staan.

Zoals in de memorie van toelichting is uiteengezet, is de coöperatie in haar meest eenvoudige vorm — men denke aan de dorpscoöperatie, wier bedrijvigheid zich beperkt tot handelingen welke normaal in een kleiner of groter boerenbedrijf worden verricht of kunnen worden verricht — economisch volledig geïntegreerd met de ledenhuishoudingen: haar bedrijfs-outillage en haar bedrijfsresultaten zijn dezelfde als die van de ledenhuishoudingen.

Toch zou het niet juist zijn in onze huidige economisch en technisch geavanceerde maatschappij een regeling voor de belastingheffing voor de coöperaties te baseren op dit eenvoudige coöperatietype, dat vele jaren geleden representatief was voor het geheel, doch waaraan thans de meeste coöperaties, in het bijzonder die welke in een gemechaniseerd en geautomatiseerd produktieproces hoogwaardige eindprodukten vervaardigen, zijn ontgroeid. Een dergelijke anachronistische gedachtenzang ligt geenszins ten grondslag aan de in de memorie van toelichting ontwikkelde en in het wetsvoorstel uitgewerkte verlengstukgedachte, zoals ten onrechte de leden menen die op blz. 10, rechter kolom, van het voorlopig verslag stellen dat de ondergetekenden de verlengstukgedachte in een opvallend statische en beperkte zin hanteren. Veeleer is de uiteenzetting in de toelichting doortrokken van het besef dat de maatschappelijke realiteit in de sfeer van de coöperaties vooral na de laatste wereldoorlog een dynamische ontwikkeling te zien heeft gegeven. Zij komt neer op een steeds verdergaande verzelfstandiging in het economische verkeer van de coöperatieve onderneming ten opzichte van de ledenhuishoudingen, een zelfstandigheid welke geschraagd wordt door de juridische persoonlijkheid van de coöperatie. De verzelfstandiging neemt toe naarmate de bedrijfshandelingen van de collectieve onderneming zich verder verwijderden van de activiteit van de individuele huishoudingen van haar leden, naargelang het coöperatieve produktieproces in toenemende mate bijdraagt aan de economische waarde van het eindprodukt. De groei naar grotere zelfstandigheid is in de laatste decennia veelal dusdanig geweest, dat hieruit een verscherpte concurrentie-capaciteit, met name tegenover de n.v.'s, voor de coöperatieve ondernemingen voortvloeide. Deze concurrentie-capaciteit mag bij de vorming van het fiscale beeld der coöperaties niet uit het oog worden verloren. Het gaat evenwel naar het oordeel van de ondergetekenden te ver de mogelijkheid van concurrentie-verstoring door een regime inzake de belastingheffing naar de winst als de enig bepalende factor voor het fiscaal te vormen beeld van de coöperaties te beschouwen, zoals in het voorlopig verslag herhaaldelijk wordt gedaan. Het heeft zin om dit laatste meer in het algemeen aan de hand van een illustratief voorbeeld aan te tonen. Stelt men naast elkaar een winkelier, een inkoopcombinatie van winkeliers, een coöperatieve inkoopvereniging en een in n.v.-vorm ge-

dreven grootwinkelbedrijf, dan is op het eerste gezicht reeds te zien dat een fiscaal regime dat erop gericht zou zijn volkomen gelijkheid in concurrentie-mogelijkheid te bewerkstelligen tussen de n.v. en de coöperatie, gevaar loopt ernstige concurrentievervalsingen teweeg te brengen tussen de coöperatie en de inkoopcombinatie. Een fiscale gelijkheid welke zich uitsluitend richt op de concurrentie-voorwaarden van de coöperaties en de n.v. is onvolkomen, omdat zij het materiële verschil in maatschappelijke structuur tussen de beide ondernemingssoorten miskent. Zelfs de meest verzelfstandigde, kapitaalintensieve productiecoöperatie blijft materieel, geabstraheerd van de juridische vorm, toch met de individuele ledenhuishoudingen nog in zekere mate verbonden. Zo is de positie van de leden-grondstoffenleveranciers van een coöperatie verschillend van die van de aandeelhouders van een n.v., omdat de leden in het coöperatieve productieproces geen buitenstaanders zijn doch medespeler blijven. Zij blijven dit voor zover hun eigen huishoudingen de grondstoffen produceren welke ten behoeve van het coöperatieve productieproces zijn geleverd en daarin worden verwerkt. In zoverre zijn de ledenhuishoudingen doorgeschoven in die van de coöperatie, vormt de laatste daarvan een verlengstuk. Aan dit typologische verschil tussen coöperaties en n.v.'s in het algemeen doet niet af dat er bijzondere gevallen denkbaar zijn van een n.v. die het coöperatietype nadert, zoals dat waarin twee fabrikanten gezamenlijk een n.v. oprichten tot verkoop van hun produkten (blz. 7, rechter kolom, van het voorlopig verslag). Voor de algemene karakteristiek van de n.v. zijn dergelijke voorbeelden nauwelijks van betekenis.

Een verantwoord fiscaal beleid eist naar de mening van de ondergetekenden niet alleen dat bij de belastingheffing van de coöperaties rekening wordt gehouden met de concurrerende positie van deze organisaties tegenover de n.v.'s, doch eveneens met de mate waarin in het productieproces de coöperatieve en de ledenhuishoudingen zijn geïntegreerd. Dat men ook buiten onze landsgrenzen in fiscaal opzicht oog heeft voor het verschil in structuur tussen een coöperatieve onderneming en die van een n.v. blijkt uit de differentiatie welke de belastingregimes in vrijwel alle westerse landen voor de coöperaties kennen.

Zoals reeds eerder is gesteld, dient bij het in aanmerking nemen van de beide genoemde facetten van de coöperatie neutraliteit van de belastingheffing ten deze uitgangspunt te zijn. Wat de bijzondere maatschappelijke functie van de coöperatie betreft, zou men het eens kunnen zijn met de beschrijving die verschillende leden op blz. 12, rechter kolom, van het voorlopig verslag daarvan geven: een bijdrage tot de sociale versterking van zekere bevolkingsgroepen, tot verbetering van de kwaliteit der produkten, tot bevordering van het gemeenschapsbesef, vooral in de land- en tuinbouw. Dan nog is het echter naar de mening van de ondergetekenden niet geoorloofd aan deze maatschappelijke functie voor het fiscale beleid de conclusies te verbinden die door sommige leden daaruit worden getrokken. In het geval toch dat bv. een n.v. in haar statuten een bepaling zou opnemen waardoor de winst geheel dient te worden aangewend voor een ideëel doel, zou zulks ook niet zonder meer tot vrijstelling leiden. Aan bedoelde maatschappelijke functie moet een plaats worden gegeven in het fiscale beeld, dat ook door andere factoren wordt bepaald. Het is evenwel duidelijk dat, evenmin als bij de concurrentie-factor, hier van exactheid zal kunnen worden gesproken; van wiskundige „verlengstucriteria” (blz. 7, rechter kolom, laatste alinea van het voorlopig verslag) kan geen sprake zijn.

Naar de mening van de ondergetekenden komen in de oplossing die in het ontwerp wordt voorgesteld en in de memorie van toelichting nader wordt verduidelijkt beide factoren goed tot hun recht. Vraagt immers de concurrentie-factor een belasting van de behaalde resultaten, de eigen maatschappelijke functie, waarbij de coöperatieve bedrijfsresultaten worden beschouwd als voordelen van de ledenhuishoudingen, stuurt aan op vrijstelling van vennootschapsbelasting; het in aanmerking nemen van beide factoren te zamen voert tot de noodzaak van een zekere winstsplitting. De ondergetekenden menen ook te hebben verduidelijkt dat de — zij het ook niet zonder meer voor kwantitatieve toepassing bruikbare — conceptie van „verleng-

stuk” en „verzelfstandiging” de richting aanwijst waarin zulk een winstsplitting dient te worden gezocht. De scherpe divergentie die bestaat tussen de opvattingen van de leden, zoals deze uit het voorlopig verslag blijkt, heeft hen versterkt in de mening dat de analyse, welke zij gaven in de memorie van toelichting, en welke zij in het voorgaande hebben trachten te verduidelijken, mag worden beschouwd als een — fiscaal verantwoorde — bescheiden poging om een verzoenend standpunt in te nemen ten aanzien van een niet alleen in de Kamer, doch ook in den lande bestaande controverse.

Bij toetsing van het huidige fiscale regime van de coöperaties aan de maatschappelijke realiteit blijkt dat de in dit regime belichaamde winstsplitting, die slechts onderscheidt tussen transacties met leden en met niet-leden, niet beantwoordt aan deze realiteit. Vooral bij de productie-coöperaties immers is de vrijwel totale vrijstelling van de uitkeringen aan de leden niet in overeenstemming met de omstandigheid dat deze lichamen zich in de loop der geschiedenis steeds meer als een zelfstandige concurrerende eenheid in het maatschappelijke verkeer zijn gaan aandienen. Bovendien vertoont het stelsel van het Besluit 1942 nog diverse kleinere technische onvolkomenheden, die in de memorie van toelichting nader zijn aangeduid.

Een en ander leidde de ondergetekenden tot het zoeken naar een wijze van winstsplitting die een beter evenwicht zou vermogen tot stand te brengen tussen de concurrentie-factor enerzijds en de eigen maatschappelijke positie anderzijds. In de memorie van toelichting is reeds uiteengezet dat het technisch onmogelijk moet worden geacht een nauwkeurige, min of meer fysiek gedachte grens aan te geven die voor elke coöperatie aanwijst waar moet worden aangenomen dat het verlengstuk-element ophoudt en de verzelfstandiging begint. En zelfs als dit zou gelukken, dan nog levert een daadwerkelijke winstsplitting door middel van een bedrijfseconomische analyse voor de individuele coöperaties zodanige complicaties op dat zij praktisch niet te verwezenlijken is. Het stond derhalve aanstonds vast dat de oplossing een forfaitair karakter zou moeten dragen.

In eerste aanleg zijn toen de gedachten uitgegaan naar een limitering van de bestaande vrijstelling tot een forfaitair vast te stellen percentage van de winst. Hierbij stuit men op het vraagstuk van een juiste bepaling van de fiscale winst van de coöperatie. Deze toch kan niet worden gevonden door een simpele optelling van reserveringen en uitdelingen, doch gaat voor een gedeelte, hetzij positief hetzij negatief, in de aan de leden te berekenen prijzen verscholen. Op dit vraagstuk, dat zich bij alle hier te bespreken oplossingen voordoet, zullen de ondergetekenden hierna terugkomen. Bij een steekproefsgewijs verricht onderzoek naar de uitwerking van een vrijstelling van een forfaitair percentage van de winst bleken nu dermate grote verschillen in winst te bestaan tussen de afzonderlijke coöperaties, zelfs tussen die binnen één branche, dat deze oplossing niet tot een redelijk resultaat kon voeren. Moest dus deze eerste oplossing als onbevredigend worden verworpen, het ingestelde onderzoek leidde als vanzelf tot een tweede. Met de grote verschillen tussen individuele coöperaties kan nl. wel rekening worden gehouden indien men de vrijstelling niet baseert op de winst, doch op de prijzen. Men zou de coöperatie kunnen toestaan een door de wet forfaitair bepaalde opslag te leggen op de aan de leden-leveranciers te betalen prijzen, dan wel een forfaitaire verlaging toe te passen op de aan leden-afnemers te berekenen prijzen, een en ander als vertegenwoordigende de van vennootschapsbelasting vrij te stellen „verlengstukwinst”. Dan zou het overblijvende deel van de winst als „verzelfstandigde winst” kunnen worden belast. Het uiteenlopende karakter van de door de leden te leveren grondstoffen en de aan de leden te leveren goederen verhindert echter deze opslag of deze verlaging uit te drukken in één algemeen percentage van de buiten de coöperaties geldende prijzen. Noodgedwongen zouden dus voor elke grondstof en voor alle (groepen van) artikelen afzonderlijke percentages dienen te worden vastgesteld waarnaar de uiteindelijk te belasten coöperatieve winst zou moeten worden berekend. Dit laatste eist echter een warenkennis en een inzicht in marktverhoudingen die van de fiscale administratie niet mag worden verwacht. De enige mogelijkheid om dit denkbeeld te verwerke-

lijken zou dus zijn de instelling van een blijvende vrij breed opgezette commissie, die voortdurend de voor dit stelsel nodige percentages zou moeten bepalen. Niet alleen komt zulks de ondergetekenden te ingewikkeld voor, doch ook vrezen zij een niet aflatende ontevredenheid over de beslissingen van zulk een commissie bij de contribuabelen, die, niet geheel ten onrechte, zouden kunnen beweren dat hun belasting niet bij de wet, doch door de bedoelde commissie wordt vastgesteld. Ook deze oplossing moet dus worden afgewezen.

De beide beschreven oplossingen hebben bovendien dit bezwaar gemeen dat zij zijn ingegeven door de gedachte van het vrijstellen van een zgn. eenvoudige verwerkingswinst, een gedachtengang welke niet vreemd is aan de hierboven afgewezen statische karakteristiek van de coöperatie. Bij een produktie-coöperatie zou zij ertoe nopen in het organische geheel van het produktieproces, dat in de ledenhuishoudingen is aangevangen en door de coöperatieve onderneming wordt voleindigd, een horizontale scheiding aan te brengen. Dit is bij de huidige stand en nuanceringen van de coöperatieve bedrijvigheid niet alleen onmogelijk, doch het is ook een onjuiste benadering van de integratie van de ledenhuishoudingen in de coöperatie in de moderne tijd.

Uit het voorgaande blijkt dat gezocht moet worden naar een forfaitaire oplossing die niet van buiten af wordt opgelegd — een winstpercentage door de wet of een prijsvaststelling door een commissie — doch die, zoals ook de memorie van toelichting het stelt, aansluit bij de feitelijke gegevens die bij elke individuele coöperatie aanwezig zijn. Deze oplossing, die tevens de financiële consequenties van de symbiose tussen coöperatieve en ledenhuishoudingen benadert, menen de ondergetekenden gevonden te hebben in de in artikel 8, tweede lid, neergelegde winstsplitsingsbreuk, een breuk waarvan zowel teller als noemer door de individuele coöperatie worden geleverd. Zoals de memorie van toelichting aangeeft, is deze oplossing gegrond op de „redelijke onderstelling” dat de verzelfstandiging van de coöperatie toeneemt naargelang in het coöperatieve produktieproces meer kostenfactoren worden gevoegd bij de door de leden geleverde grondstoffen (en andere door de ledenhuishoudingen aangebrachte kosten). De leden worden dan geacht in beginsel rechtstreeks in de coöperatieve winst te participeren naar gelang van de door hen aangebrachte kostenfactoren, terwijl het overige deel van de winst als verzelfstandigde coöperatiewinst in de vennootschapsbelasting wordt betrokken. Hoewel de ondergetekenden er zich bewust van zijn dat deze onderstelling algemeen is en in sommige specifieke gevallen niet tot een volstrekt bevredigende oplossing leidt, menen zij toch dat, nu een exacte en juiste oplossing niet te realiseren is, de gegeven formule in het algemeen voldoet aan de eerder gestelde eis, zo juist mogelijk te zijn. Van de niet uit de ledenhuishoudingen herkomstige kosten wordt nl. aangenomen dat zij in het algemeen min of meer parallel lopen met de veredeling van het produkt, of meer in het algemeen, met de mate van verzelfstandiging van de coöperaties.

In dit verband wijzen vele leden er in het voorlopig verslag (blz. 7, rechter kolom) op dat de noodzaak om grondstoffen tot een hogere waarde te brengen, gepaard gaande met een voortdurend verdergaande integratie, zich zowel voordoet in de coöperatieve als in de niet-coöperatieve sfeer. Zij verbinden daaraan de conclusie dat de verlengstukgedachte dan langzamerhand wordt omgekeerd in die zin dat de coöperatie een volkomen zelfstandig bestaan leidt en de leden meer een verlengstuk zijn van de coöperaties dan omgekeerd. Hoewel de ondergetekenden niet willen ontkennen dat zich situaties kunnen voordoen waarin de leden in zeer sterke mate gebonden aan en afhankelijk van de coöperatie zijn, zo ligt daarin toch nog niet opgesloten dat de coöperatie een volkomen zelfstandig bestaan ten opzichte van haar leden voert. Men mag niet uit het oog verliezen dat de mate waarin grondstoffen tot een hogere waarde worden gebracht, — overigens niet de enige vorm van verzelfstandiging — sterk uiteenloopt. In de eerste plaats komt de noodzaak tot voortgaande waardetoevoeging

in de ene branche meer tot uiting dan in de andere. In de tweede plaats wordt ook in dezelfde branche het veredelingsproces bij de ene coöperatie in hogere graad verwerktelijkt dan bij de andere. Het is juist deze gedachte van gradatie die de gevonden splitsingsformule, welke de vrijstelling immers verkleint naarmate de aan de ledenhuishoudingen vreemde kosten hoger worden, tot uitdrukking brengt. Dat de hoogte van die kosten, zoal niet incidenteel, dan toch wel in het algemeen met een hoge mate van redelijkheid als criterium voor de winstsplitsing kan worden aanvaard, blijkt nog indien men de inkoopcoöperatie vergelijkt met de produktiecoöperatie, zoals op enige plaatsen in het voorlopig verslag ook geschiedt. Naar de mening van de ondergetekenden is het moeilijk voor betwisting vatbaar dat een inkoopcoöperatie, die in het algemeen weinig kosten heeft, veel meer het karakter van verlengstuk behoudt dan een produktiecoöperatie, waarin alleen aan bedrijfsmiddelen dikwijls miljoenen zijn geïnvesteerd. Dat op grond hiervan in het algemeen de inkoopcoöperatie een groter gedeelte van de winst belastingvrij kan uitkeren dan de produktiecoöperatie is dan ook allerminst te beschouwen als een bevoorrecht van de eerste, doch is integendeel een weerspiegeling van het feitelijke verschil tussen beide soorten van coöperaties.

Van de niet onaanzienlijke technische moeilijkheden die de uitvoering met zich mede zal brengen, zijn de ondergetekenden zich zeer wel bewust. In de herhaaldelijk in het voorlopig verslag opgeworpen moeilijkheden en de gestelde vragen over de wijze van uitvoering van het stelsel leeft eveneens het besef dat de praktische toepassing niet altijd eenvoudig zal zijn. Toch menen de ondergetekenden dat de moeilijkheden in vergelijking met die welke zich bij de bestaande regeling en voor andere onderwerpen voordoen, niet onevenredig groot zullen zijn.

Wel zal bij een enkele coöperatie de uitkomst op basis van de gegeven verdeelsleutel — de ondergetekenden merkten dit boven reeds op — soms minder bevredigend schijnen, in het bijzonder wanneer men de uitkomsten van verschillende jaren met elkaar vergelijkt. Ook in het voorlopig verslag wordt zulk een geval naar voren gebracht (blz. 11, linker kolom, laatste alinea e.v.). Aan dit voorbeeld kan echter duidelijk worden gedemonstreerd dat de afwijkingen, welke in het algemeen zowel in het voordeel als in het nadeel van de belastingplichtigen werken, niet dermate groot zijn, dat de gegeven verdeelsleutel daarom moet worden verworpen. Het gaat in het bedoelde geval om een inkoopcoöperatie die in vergelijking met de omzet betrekkelijk weinig kosten heeft, zodat het vrijgestelde deel van de uitdelingen groot is. Juist het feit dat de kosten laag zijn heeft echter tot gevolg dat ook de van het ene op het andere jaar aangenomen verdrievoudiging van de kosten uiteindelijk slechts een bescheiden invloed heeft op het verschuldigde belastingbedrag. Deze verdrievoudiging toch leidt ertoe dat van de uitdelingen in het eerste jaar 2/102 en in het volgende jaar — bij een dan tot de helft gereduceerde winst — 6/106 wordt belast. De ondergetekenden erkennen dat het feit dat in het tweede jaar van een lagere winst een groter gedeelte wordt belast op zichzelf gezien vreemd aandoet; hier openbaart zich het bezwaar dat aan alle forfaitaire regelingen eigen is, regelingen welke nu eenmaal in het recht niet kunnen worden gemist. Overigens zij opgemerkt dat bij de hoge vrijstelling het absolute belastingverschil minimaal is — bij een omzet van rond f 1 mln. belooft dit iets meer dan f 200. Bovendien treedt het ongunstige verschil alleen dan op wanneer bij een coöperatie welke doorlopend relatief lage kosten heeft, aangenomen wordt dat de kosten sterk stijgen, en daarbij tevens de veronderstelling wordt gemaakt dat het kostenverschil niet te maken heeft met meerdere of mindere verzelfstandiging.

Hoewel de tot dusverre opgeworpen moeilijkheden door de ondergetekenden niet dermate groot worden geacht dat zij een praktische uitvoering van het voorgestelde regime zouden belemmeren, achten zij het niet geheel uitgesloten dat zich, nu het een geheel nieuwe regeling betreft, in de eerste tijd bij de opzet en uitwerking niet voorziene complicaties zullen voor-

doen. In verband hiermede zijn zij voornemens de op te stellen uitvoeringsdirectieven om advies voor te leggen aan een tijdelijke, genuanceerd samen te stellen commissie. Mochten zich ook andere nog belangrijke problemen voordoen dan kunnen die ook aan deze commissie om advies worden voorgelegd.

Mede in dit licht stellen de ondergetekenden er prijs op te verklaren dat, indien bij de uitvoering van dit nieuwe stelsel op bepaalde punten een verbetering van de regeling naar voren treedt, zij niet zullen aarzelen een voorstel tot wetswijziging in te dienen.

Reeds thans achten zij wijziging van artikel 8, tweede lid, noodzakelijk, zulks naar aanleiding van de op blz. 10, rechter kolom, met enige voorbeelden gestaafde opmerking dat in de redactie van het ontwerp in de teller van de breuk de transacties met leden-rechtspersonen worden geëlimineerd, terwijl zulks nog eens geschiedt met de uitdelingen, hetgeen tot gevolg heeft dat een hoger bedrag wordt belast dan in feite aan de rechtspersonen is uitbetaald. Inderdaad dient de eliminering van de leden-rechtspersonen in de teller van de verdeelsleutel te vervallen, terwijl de aldus gevonden breuk vervolgens dient te worden toegepast op de uitdelingen, voor zover deze geschieden aan leden-natuurlijke personen. Een en ander wordt geëffectueerd in onderdeel II, letter C, van de bij deze memorie behorende nota van wijziging.

De door dezelfde leden gesuggereerde wijziging om, ter verduidelijking van de bedoeling, in artikel 8, eerste lid, letter h, in plaats van „toegekend” te lezen „voor zover toegekend” achten de ondergetekenden onnodig. Ook zonder deze — grammaticaal niet geheel zuivere — toevoeging is de bedoeling duidelijk dat de vrijstelling ook in stand blijft, indien de fiscale winst op een lager bedrag blijkt uit te komen, zij het ook gelimiteerd tot het bedrag dat de over het jaar beschikbare winst toelaat.

De vraag van deze leden of de — onder de werking van het Besluit 1942 niet bestaande — beperking van de vrijstelling tot de beschikbare jaarwinst niet een overgangsbepaling noodzakelijk maakt, moeten de ondergetekenden ontkennend beantwoorden. Niet slechts leidt ook onder het huidige besluit uitdeling voorheen belaste reserves niet tot teruggaaf van de geheven belasting, doch ook menen zij dat het tijdsverloop tussen de indiening van dit ontwerp en de inwerkingtreding daarvan voldoende kan worden geacht voor de coöperaties om hun uitdelingspolitiek zo nodig aan de te verwachten wijzigingen aan te passen.

Ook een derde suggestie van deze leden, nl. om bij het bepalen van de verdeelsleutel verschil te maken tussen algemene kosten en „overige” kosten en alsdan de eerste uit te schakelen, menen de ondergetekenden niet te moeten overnemen. Algemene kosten zijn evenzeer kosten als bijzondere kosten. Het totaal van alle kostenfactoren geeft een indicatie voor de graad van verzelfstandiging. De gekozen oplossing toch berust op de gedachte dat de verzelfstandiging van de coöperatie toeneemt naarmate in de coöperatie — meer in het bijzonder: in het coöperatieve productieproces — meer kostenfactoren worden toegevoegd aan de door de leden geleverde grondstoffen. Het buiten aanmerking laten van welke kosten ook doet afbreuk aan dit uitgangspunt, aangezien daarvan — welke verschuivingen er ook mogen optreden bij vergelijking van bepaalde coöperaties — altijd een verkleining van de te belasten verzelfstandigde winst het gevolg is. Bovendien zien de ondergetekenden in de voorgestelde maatregel een voortdurende bron van geschillen om de juiste grens tussen algemene kosten en „overige” kosten te bepalen. Tenslotte dient ook niet te worden vergeten dat de in artikel 8, tweede lid, neergelegde algemene vrijstelling van f 5000, welke in het voorgestelde stelsel hoofdzakelijk bedoeld te leiden tot een vrijstelling van kleine „zuivere” coöperaties, feitelijk toch ook als een eliminatie van een voor alle coöperaties gelijk bedrag aan algemene kosten kan worden opgevat.

Op verscheidene plaatsen in het voorlopig verslag wordt nog kritiek uitgeoefend op het feit dat de verdeelsleutel wordt toegepast op de uitgedeelde winst en niet op de gehele winst. Ten einde dit nader toe te lichten mogen de ondergetekenden her-

inneren aan de passages op blz. 10 (linker kolom) van de memorie van toelichting, alwaar vier verschillende wijzen zijn aangewezen waarop zich de „verzelfstandiging” van een coöperatie openbaart, t.w. door reservering van winsten, door toelating van derden tot transacties met de coöperatie, door verdergaande veredeling in de produktie en door de vorming van overkoepelende coöperaties. Van deze vier vormen van verzelfstandiging zijn voor de onderhavige vraag van belang de veredeling in de produktie en de reservering van winsten. Deze factoren hebben — en dat is naar de mening van de ondergetekenden beslissend voor de concrete uitwerking — een verschillend aangrijpingspunt: bij de veredeling is de winstvorming in het geding; bij de reservering de winstbestemming. In de fase van de vorming van de totale coöperatieve winst wordt op grond van de veredeling deze winst ten dele aangemerkt als „potentiële verlengstukwinst” en ten dele als „verzelfstandigde winst”. In de daarop volgende fase van de winstbestemming, die opnieuw betrekking heeft op de gehele, ongesplitste, winst, wordt op grond van de plaats hebbende inhouding de gereserveerde winst aangemerkt als „verzelfstandigde winst”. Indien er dus wordt gereserveerd, bevat deze reserve ook een gedeelte van de bij de winstvorming ontstane potentiële verlengstukwinst. Daarom ook is niet juist, zoals verschillende andere leden — blz. 13, linker kolom — suggereren, de uitdelingen geheel toe te rekenen aan de (vrije) verlengstukwinst. Van actuele verlengstukwinst kan eerst sprake zijn wanneer deze winst ook daadwerkelijk aan de leden wordt uitgedeeld. Dat de hier weergegeven zienswijze de juiste is kan als volgt nog worden geïllustreerd. Stel een coöperatie die in de extreme situatie verkeert dat zij de oorspronkelijke coöperatieve gedachte volkomen zuiver verwerkelijkt, geen kosten heeft, en alzo louter verlengstukwinst maakt. Deelt deze coöperatie haar winst uit, dan is deze geheel vrijgesteld. Wordt de winst echter ten dele gereserveerd, dan dient dit gedeelte te worden belast. Zou men de verdeelsleutel — die in dit geval 1 bedraagt — eerst toepassen op de gehele winst, dan zou daarna toch de correctie moeten worden aangebracht om het gereserveerde gedeelte buiten de vrijstelling te houden. Hetzelfde resultaat wordt echter op veel eenvoudiger wijze bereikt door de verdeelsleutel dadelijk alleen op de uitgedeelte winst toe te passen.

Zoals in de memorie van toelichting uitvoerig wordt aange- toond leidt het feit dat de winst van een coöperatie veelal in de aan de leden uitbetaalde prijs verschoien kan gaan, in vele gevallen tot de noodzaak fiscale prijscorrecties toe te passen. Onder de naam „prijs” kan immers ook de uit het coöperatieve bedrijf resulterende winst worden uitgedeeld. Wel kan reeds uit de definitie van „winst” in artikel 7 van het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960: „voordelen uit onderneming, onder welke naam en vorm ook”, worden afgeleid dat ook de onder de naam „prijs” uitgekeerde winst als winst moet worden beschouwd, doch de ondergetekenden hebben gemeend dit toch ten aanzien van de coöperaties expliciet in de wet te moeten opnemen (artikel 9, letter a, van het ontwerp) daar in het bijzonder de voorstanders van het coöperatiewezen, zich beroepend op de ook voor een n.v. bestaande vrijheid van prijsbepaling — een stelling waarop hieronder nader zal worden teruggekomen —, betwisten dat een onder de naam „prijs” gedane uitdeling ooit tot winst mag worden bestempeld.

In het bijzonder geschiedt zulks door een aantal leden (blz. 8, linker kolom, laatste alinea) die te kennen geven er geen bezwaar tegen te hebben dat ieder speciaal regime voor de coöperaties uit het wetsontwerp zou worden geschrapt, mits duidelijk tot uitdrukking komt dat alsdan ook de coöperaties — evenals de n.v.'s — vaste en variabele prijsbijslaen en -kortingen aan de leveranciers en afnemers als bedrijfskosten mogen beschouwen. Hiertegenover staat dat een aantal andere dan de evenbedoelde leden, eveneens sprekende over het schrappen van ieder speciaal regime voor de coöperaties uit het wetsontwerp, dit slechts mogelijk achten indien administratie en rechter kunnen werken met een begrip marktprijs, ontdaan van de prijsbeïnvloedende factoren die hun oorsprong vinden in de verhouding van het lid tot de coöperatie. Kunnen de ondergetekenden, wat de prijscorrecties betreft, zich uiteraard

beter vinden in de laatstweergegeven redenering dan in de eerste, de gemeenschappelijke factor in beide betogen — het schrappen van ieder speciaal regime voor de coöperaties — past naar hun oordeel niet in een verantwoord fiscaal beleid zoals zij dat in het voorafgaande hebben uiteengezet. De eerste redenering toch leidt in feite tot vrijdom van de coöperaties voor de vennootschapsbelasting en komt daardoor in strijd met de eis dat bij de belastingheffing van de coöperaties rekening moet worden gehouden met de concurrerende positie van deze organisaties tegenover de n.v.'s. De tweede redenering gaat voorbij aan het feit dat zelfs de meest verzelfstandigde coöperatie nog in zekere mate met de individuele ledenhuishoudingen verbonden blijft.

Wat nu het geoorloofde van prijscorrecties bij de coöperatie betreft, merken de ondergetekenden het volgende op. Zij stellen voorop de in haar algemeenheid ook naar hun mening juiste opvatting dat het een ondernemer vrijstaat zelf zijn prijs te bepalen, zonder dat de fiscus hierin mag ingrijpen. Daarbij zal echter dienen vast te staan dat er sprake is van een prijs in de zin van de — op zakelijke basis bepaalde — tegenwaarde van een prestatie, overeengekomen tussen twee partijen die uitsluitend als koper en verkoper tegenover elkaar staan. In de fiscale beschouwing immers is het onjuist alleen op de naam af te gaan: elk verschijnsel dient op zijn wezenlijke inhoud te worden getoetst. Daarom wordt op grond van de bovenaangehaalde definitie van „winst” algemeen aanvaard dat indien bij een n.v. in een met een leverancier- of afnemer-aandeelhouder overeengekomen prijs een vermomde winstuitdeling aan de wederpartij in zijn kwaliteit van aandeelhouder verscholen gaat, de fiscus die „prijs” mag corrigeren. Ook zonder speciale bepaling staat vast dat hetzelfde dient te geschieden ten aanzien van de aan leden van een coöperatie door dit lichaam berekende prijzen. Dat zulk een speciale bepaling niettemin in het ontwerp werd opgenomen, vindt zijn oorzaak in de noodzaak om bij grote maatschappelijke controversen of diepgaande interpretatieverschillen in de wet een duidelijk standpunt in te nemen. Daartoe was te meer aanleiding omdat bij de n.v. het samenvallen van de kwaliteiten van leverancier of afnemer en aandeelhouder uitzondering is, terwijl bij de coöperatie het samenvallen van de kwaliteiten van leverancier of afnemer en lid juist de verwezenlijking is van de coöperatieve doelstelling. Met nadruk verwerpen de ondergetekenden dan ook de gedachte dat met het expliciet in de wet neerleggen van de mogelijkheid tot prijscorrectie discriminerend zou worden te werk gegaan ten nadele van de coöperaties. Door de bepaling wordt juist het streven naar een gelijke behandeling tot uitdrukking gebracht.

Een bezwaar tegen het op dit punt in het ontwerp gestelde kunnen de ondergetekenden delen: ook zij achten het juist indien voor de fiscale winstberekening ook negatieve prijscorrecties worden aangebracht in gevallen waarin de coöperatie kennelijk te lage prijzen aan haar leden betaalt, hetgeen zich in het verleden meermalen heeft voorgedaan. Een wijziging in die zin wordt als onderdeel II, letter B, van de bij deze memorie behorende nota van wijziging aan de Kamer aangeboden.

Dat het bepalen van de prijs die met uitschakeling van de invloed van het lidmaatschap is of zou zijn gevormd, in sommige gevallen moeilijkheden zal opleveren, willen de ondergetekenden niet ontkennen. Zij menen echter dat deze moeilijkheden geredelijk zullen kunnen worden overwonnen. Bedacht dient te worden dat ook onder het huidige regime het dikwijls nodig is prijscorrecties aan te brengen, ten einde te kunnen bepalen in hoeverre de geldende beperkingen van toepassing zijn op de uitdeling aan de leden, onder welke naam of in welke vorm ook geschied.

Hebben de ondergetekenden in het voorgaande de opmerkingen betreffende de algemene problematiek van de belastingheffing van de coöperaties beantwoord zonder daarbij de volgorde van het voorlopig verslag te volgen — zulks omdat een systematisch antwoord op vele van verschillende zijden gestelde vragen over dit onderwerp hun meer doeltreffend is voorgekomen — ten aanzien van een aantal op zichzelf

staande, nog overgebleven vragen en opmerkingen diene het volgende.

Vele leden wijzen er nog op dat de moeilijkheden, waarvoor men bij het onderhavige wetsontwerp staat doordat men het fiscale regime voor de coöperatieve verenigingen tracht op te bouwen naar de regels welke voor de n.v.'s gelden, zouden verdwijnen indien men ook bij n.v.'s de uitdelingen geheel zou vrijlaten en alleen de gereserveerde winst zou belasten. Deze conclusie is uiteraard juist, doch de ondergetekenden hebben hierboven reed betoogd dat en waarom zulk een stelsel niet kan worden aanvaard. Bovendien spruiten de moeilijkheden niet alleen voort uit het bestaande fiscale stelsel, doch ook uit het dualistische karakter van de coöperatie en van de visie die men daarop heeft. Dat overigens het wegnemen van een bepaalde moeilijkheid bij een in het geheel van de te belasten lichamen betrekkelijk gering deel daarvan, niet als argument mag dienen voor een zo ingrijpende wijziging van de opzet van de vennootschapsbelasting als hier is bedoeld, is naar het de ondergetekenden voorkomt vanzelfsprekend.

De gedachte van een aantal van deze leden dat een oplossing ook zou zijn gelegen in een stelsel van een proportionele heffing over de ondernemingswinst, gevolgd door een progressieve inkomstenbelasting over de uitdelingen, onder verrekening van de reeds geheven proportionele heffing, vond mede in het algemene deel van deze memorie ampele bespreking.

De visie van een ander aantal van deze leden, die, de door coöperaties aan hun leveranciers betaalde prijsbijslagen en de aan hun afnemers verleende kortingen fiscaal niet anders behandeld willen zien dan bij een n.v., vond eerder reeds uitvoerige bespreking. De leveranciers en afnemers zijn in de regel lid van de coöperatie en waar correcties bij transacties tussen de n.v. en haar aandeelhouders steeds in de termen vallen van mogelijke fiscale correcties, eist de neutraliteit van de belastingheffing, in tegenstelling tot hetgeen deze leden menen, ook bij de coöperaties steeds deze correctiemogelijkheid voor ogen te houden.

In hun betwisting van gelijkheid ten deze tussen leden van een coöperatie en aandeelhouders van een n.v. verliezen deze leden — zoals de ondergetekenden reeds eerder hebben betoogd — uit het oog dat de belastingheffing zich niet oriënteert aan de formele structuur van een lichaam, doch naar zijn feitelijke positie in de maatschappij, waarbij de door deze leden aangewezen verschillen tussen coöperatielieden en aandeelhouders fiscaal ten hoogste een ondergeschikte rol spelen.

Ook de andere opmerkingen van deze leden vonden eerder reeds uitvoerige bespreking: de eenzijdigheid dat negatieve prijsverschillen niet worden gecorrigeerd, zal worden opgeheven; naar de mening van de ondergetekenden wordt de breuk terecht toegepast niet op de totale winst, doch alleen op de uitdelingen; in verdergaande verdeling komt ook verdergaande verzelfstandiging tot uiting.

Ook achten de ondergetekenden het bepalen van een zgn. neutrale prijs — hetgeen in het overgrote deel van de gevallen niet nodig zal zijn — mogelijk. Mochten zich op dit punt werkelijke moeilijkheden voordoen, dan zou nog het advies kunnen worden gevraagd van de eerder in deze memorie genoemde commissie.

Dat tenslotte deze leden het weinig zinvol achten dat bij de berekening van het verlengstukgedeelte rechtspersonen worden uitgeschakeld, waardoor de organisatie van topcoöperaties gefrustreerd wordt, is vanuit hun visie begrijpelijk. In de feitelijke positie duidt echter de vorming van overkoepelende coöperaties typisch op een ontwikkeling van een aantal kleinere coöperaties tot een geheel zelfstandige, concurrerende eenheid. Deze vorm van verzelfstandiging wordt dan ook naar het oordeel van de ondergetekenden in het volledig uitschakelen van de overkoepelende coöperaties bij het bepalen van de belastingvrije verlengstuwinst nauwkeurig weerspiegeld.

Vele andere leden, die in het voorafgaande gedeelte van deze memorie betreffende de artikelen 8 en 9 op de meeste hunner vragen en opmerkingen het antwoord vinden, vragen nog of

het mogelijk is aan de hand van feiten te demonstreren, of en zo ja, in welke mate de concurrentie-positie van de coöperatie fiscaal is begunstigd en of op enigerlei wijze kan worden aangetoond of aannemelijk gemaakt dat als gevolg van het huidige fiscale regime de positie van de n.v. in de sectoren waarin de coöperatieve bedrijfsvorm een rol van betekenis vervult, is verslechterd en in omvang beperkt. Inderdaad kon, zoals reeds eerder werd vermeld, in het bijzonder bij de productiecoöperaties in verschillende branches een scheef trekken van concurrentie-verhoudingen door het fiscale regime worden geconstateerd. Vooral de suikerindustrie dient in dit opzicht te worden genoemd, in enigszins mindere mate ook de melkverwerkende industrie. Een juiste bepaling van de mate waarin zulks geschiedt is niet mogelijk. Niet slechts is het ondoenlijk de rol die door het fiscale regime wordt gespeeld uit het geheel van concurrentie-factoren — waarin ook de capaciteit van managers en het beleid inzake de investeringen medebepalend werkt — numeriek te isoleren, doch ook is het in vele gevallen reeds bezwaarlijk een vergelijking te treffen tussen twee bedrijven, in het bijzonder indien het complex van geproduceerde eindproducten verschilt, hetgeen zich bv. in de melkindustrie voordoet.

Dat overigens bij hoge belastingen een gunstig fiscaal regime de verhoudingen scheef trekt, is een ervaringsfeit van algemene bekendheid. Het staat voor de ondergetekenden vast dat een geheel vrijstellen van de uitdelingen bij voortgaande ontwikkeling van de coöperaties steeds duidelijker in strijd zou komen met het beginsel dat deze lichamen fiscaal op gelijke voet met andere lichamen dienen te worden behandeld.

Naar aanleiding van de vragen van deze leden om feitelijke informatie inzake de concurrentie-positie van de coöperaties, alsmede naar de wijze waarop de schatting van de hogere belastingopbrengst door de onderhavige wijziging tot stand is gekomen, mogen de ondergetekenden verwijzen naar de reeds eerder vermelde uitkomsten van het ingestelde onderzoek.

Op de vraag van de hier aan het woord zijnde leden of het verschijnsel dat het lidmaatschap van een coöperatie slechts kan worden verworven tegen aankoop van „aandelen” van leden, zich in belangrijke mate voordoet, en zo ja, waar en waarom, kunnen de ondergetekenden mededelen dat dit verschijnsel zich voor zover hun bekend vrijwel beperkt tot de strokarton- en de aardappelmeelindustrie. De oorzaak van het verschijnsel is gelegen in de opzet van deze coöperaties om het ledental niet uit te breiden.

De prijs waarvoor de hierbedoelde aandelen worden verhandeld, loopt sterk uiteen. In de aardappelmeelindustrie — waar de coöperaties moeite hebben om stand te houden tegen de sterke zelfstandige industrie — ligt de koers in sommige gevallen beneden pari; een hogere koers dan 140 is de ondergetekenden niet bekend. In de strokartonindustrie daarentegen worden zeer hoge bedragen betaald: zij variëren van f 600 voor een aandeel van f 100 tot f 25 000 voor een van f 200. Hierbij moet worden opgemerkt dat, ook onder het huidige fiscale regime, deze laatste coöperaties voor een groot gedeelte van hun uitdelingen worden belast ten gevolge van het feit dat behalve het door de leden geleverde stro ook veel zgn. „koopstro” wordt verwerkt. Het verschijnsel van het tegoedschrijven op zgn. ledenrekeningen, waarnaar deze leden tenslotte vragen, kwamen de ondergetekenden bij hun onderzoek vrij veelvuldig tegen. Of zulks verplicht geschiedde, konden zij in de regel niet nagaan en ook was er uit fiscaal oogpunt geen noodzaak de omvang van dit verschijnsel te bepalen. Wel kunnen zij mededelen dat de betekenis van deze leden-rekening voor de financiering dezer coöperaties nogal uiteenloopt.

De belastingheffing van coöperaties in het buitenland, waartrent deze leden inlichtingen vragen, blijkt vrijwel overal een moeilijke zaak te zijn.

In de Bondsrepubliek Duitsland worden landbouwcoöperaties geheel vrijgesteld indien hun onderneming zich beperkt tot het gemeenschappelijk gebruik van bedrijfshulpmiddelen e.d., dan wel tot het gemeenschappelijk verwerken van in het eigen bedrijf der leden voortgebrachte producten, mits deze ver-

werking „im Bereich der Land- und Forstwirtschaft liegt”. Bij de niet-vrijgestelde coöperaties worden de omzetdividenden e.d. in beginsel vrijgesteld, met een beperking voor zover deze ook zijn verdiend op transacties met niet-leden. De coöperaties delen niet in het gereduceerde uitdelingstarief (15 pct. tegen 51 pct. normaal) van de vennootschapsbelasting en hebben geen recht op deelnemingsvrijstelling.

De nadere uitwerking van deze regeling wordt in de wetgeving gedelegeerd aan de Bondsregering, die voor vrijwel elke branche uitvoeringsvoorschriften vaststelde, waarbij de eindproducten worden verdeeld in die welke niet, en die welke wel binnen de gezichtskring van land- en bosbouw moeten worden geacht te liggen. Het stelsel wordt in de literatuur heftig bekritiseerd en uit de discussie kan worden geconcludeerd dat in de Bondsrepubliek Duitsland zich twee groepen hebben gevormd die ten aanzien van het fiscale regime der coöperaties tegenovergestelde posities innemen.

In Zwitserland worden de coöperaties op dezelfde voet belast als de n.v.'s, met dien verstande dat omzetdividenden e.d. geheel op de winst in mindering mogen worden gebracht. Echter wordt van deze omzetdividenden een speciale belasting geheven die zich mede uitstrekt tot rabatten welke door niet-coöperatieve ondernemingen worden verleend. Deze belasting wordt berekend over de omzetdividenden en rabatten voor zover deze 5½ pct. van de prijs der goederen overtreffen. Ook in Zwitserland is een hevige strijd over de belastingheffing van coöperaties ontbrand, welke resulteerde in de instelling van een staatscommissie die in 1955 rapport uitbracht. De problematiek in dit rapport is dezelfde als te onzent. De commissie wil zowel de concurrentie-factor als het eigen economische karakter van de coöperatie tot gelding brengen, doch ziet in de praktische toepassing van deze gedachte zoveel moeilijkheden dat zij uiteindelijk de voorkeur geeft aan een belasting, gebaseerd op de omzet en op het geïnvesteerde kapitaal, onafhankelijk van de vraag of de coöperatie met winst dan wel met verlies werkt. Deze oplossing, die zich verwijderd van de realiteit en een fictieve winst aan de coöperatie toerekent, is ook in de Deense wetgeving vastgelegd. In Denemarken bedraagt het belastbare bedrag 4 pct. van het vermogen, met een correctie indien ook met niet-leden wordt gehandeld, terwijl voor elke branche een afzonderlijk tarief moest worden vastgesteld ten einde bij de uiteenlopende grootte van de benodigde vermogens toch een zekere gelijkheid in belastingdruk te verkrijgen.

Zweden laat alle omzetdividenden vrij en maakt geen onderscheid tussen transacties met leden en met niet-leden.

In België zullen krachtens artikel 24 van de per 1 januari 1963 in werking getreden nieuwe belastingwetgeving coöperatieve verenigingen een verzoek mogen indienen om vrijgesteld te worden van de vennootschapsbelasting. Alsdan worden de leden rechtstreeks belast voor de door de vereniging behaalde winst.

In Frankrijk worden coöperaties in principe op dezelfde voet belast als de n.v.'s. Landbouwcoöperaties genieten een vrijstelling, behalve voor zover zij winsten behalen door:

1. producten te verkopen in een zaak die los staat van de eigenlijke coöperatie;
2. producten te verwerken die niet dienen voor voeding van mens of dier, dan wel grondstoffen te produceren ten dienste van landbouw en industrie;
3. transacties te verrichten met niet-leden.

Italië huldigt ongeveer hetzelfde stelsel als Frankrijk.

De vraag van deze leden of men in de besproken landen ook methoden van prijscorrectie toepast, vergelijkbaar met die, neergelegd in de onderhavige artikelen, is niet eenvoudig te beantwoorden. In het algemeen zal in een stelsel dat de omzetdividenden e.d. geheel vrij laat, geen noodzaak aanwezig zijn ter zake in de wet bijzondere bepalingen op te nemen. Wel moet worden aangenomen dat in de uitvoeringssfeer correcties plaatsvinden in die gevallen waarin op grond van transacties met derden een gedeelte van de omzetdividenden aan de vrijstelling moet worden onttrokken. Ook in Nederland

worden onder de werking van het Besluit 1942 in dat geval door de administratie prijscorrecties toegepast. Naar aanleiding van de opmerking dat het wetsontwerp de coöperaties in Nederland in een belangrijk ongunstiger positie brengt dan die in de overige E.E.G.-landen, wijzen de ondergetekenden erop dat ten aanzien van de eenvoudige coöperaties die hun verlengstukarakter grotendeels bewaard hebben, van een ongunstige positie niet kan worden gesproken. Voor de coöperaties die zich tot lichaam met een niet te veronachtzamen concurrentie-potentieel hebben ontwikkeld, dient in de vergelijking ook te worden betrokken de verhouding waarin de coöperaties in andere landen tot de zelfstandige ondernemingen staan. Afgezien van het feit dat een dergelijke vergelijking bezwaarlijk valt te treffen, geeft het hierboven opgenomen overzicht geen steun aan de veronderstelling dat het voorgestelde regime voor deze coöperaties over het geheel genomen ongunstig afsteekt bij dat in de overige E.E.G.-landen. Met landen die de belastingheffing van coöperaties relateren aan het vermogen en met landen die de leden belasten voor de gehele door de vereniging behaalde winst is het uiteraard ondoenlijk een algemene vergelijking te maken.

De rechtsgrond voor de prijscorrecties — met betrekking tot welke de aan het woord zijnde leden wijzen op de niet geringe verschillen tussen aandeelhouders (kapitaalverschaffers) van een n.v. enerzijds en leden (leveranciers of afnemers) van een coöperatie anderzijds — werd eerder in deze memorie door de ondergetekenden aan een uitvoerige beschouwing onderworpen. Herhaald moge worden dat juist de neutraliteit van de belastingheffing ertoe noopt de transacties tussen de coöperatie en haar leden en de transacties tussen de n.v. en haar aandeelhouders fiscaal op dezelfde wijze te behandelen. Dat deze correctiemogelijkheid ten aanzien van de coöperaties expliciet in het ontwerp werd opgenomen was theoretisch niet nodig: zij vloeit immers voort uit de definitie die de belastingwet geeft van het begrip „winst”. De ondergetekenden hebben echter gemeend — zoals zij reeds eerder mededeelden — dat voor de coöperaties zulk een opnemings niet kan worden ontbeerd, nu deze transacties een essentieel kenmerk van de coöperaties zijn en zich zulk een diepgaand verschil van mening over deze zaak in den lichte openbaart, een meningsverschil dat zich ten aanzien van transacties van de n.v. met haar aandeelhouders niet voordoet.

Zoals zij eerder deden uitkomen, delen de ondergetekenden niet de scepsis van deze leden ten aanzien van de praktische uitvoerbaarheid der prijscorrecties. Wel erkennen zij op dit terrein moeilijkheden, doch zij achten deze zeker oplosbaar. Bovendien zullen normaal vergelijkbare prijzen aanwezig zijn en zal het slechts in weinige gevallen nodig zijn zulke prijzen te berekenen uit de componenten die daarvoor uit de feitelijke situatie kunnen worden geput. Voor een inkoopcoöperatie die eigen merken voert, zal zulk een prijs bv. kunnen worden afgeleid uit de kostprijs, verhoogd met een redelijke, in de desbetreffende branche gebruikelijke, winsttopslag.

De ondergetekenden zijn het met deze leden eens dat de uitwerking van artikel 8, tweede lid, ertoe leidt dat elke veredeling, ook al is deze niet „verdergaande”, in zekere zin als „verzelfstandiging” wordt aangemerkt en tot belastingheffing leidt. De hier aan het woord zijnde leden verliezen echter uit het oog dat het gesignaleerde verschijnsel alleen tot uitdrukking komt in die gevallen waarin de kosten slechts een zeer klein gedeelte van de omzet uitmaken. Zijn bij de mede naar voren gebrachte coöperatieve inkoopverenigingen bv. de kosten 1 pct. van de waarde der doorgeleverde goederen, dan zal slechts 1/101 van de winst, mits die geheel wordt uitgedeeld, worden belast. De forfaitaire vrijstelling van f 5000 betekent dat een winst van meer dan f 505 000 zal moeten worden behaald alvorens van enige belastingheffing sprake is, terwijl bij verdere toeneming van de winst slechts een zeer gering percentage daarvan belast wordt.

De overkoepelende coöperaties, waarnaar deze leden informeren, verschillen juridisch niet van de overige coöperaties. In hun maatschappelijke realiteit evenwel verschijnen zij evident

als dermate zelfstandige entiteiten, dat van vrij te stellen „verlengstukwinst” bij deze lichamen geen sprake kan zijn. Bovendien zou, indien de uitkeringen aan niet-natuurlijke personen zouden worden vrijgesteld, de deelnemingsvrijstelling voor coöperaties dienen te vervallen. Daar de overkoepelende coöperaties in de regel een andere functie hebben dan de gewone coöperaties — veelal zijn zij verkooporganisaties van door de gewone coöperaties gefabriceerde produkten — moet een verschil in heffing ingeval een produkt deels in een overkoepelende, deels in een lokale coöperatie wordt voortgebracht, meer als een theoretische mogelijkheid dan als een feitelijke werkelijkheid worden gezien. Speciale bepalingen ten aanzien van overkoepelende coöperaties in buitenlandse belastingwetgevingen zijn de ondergetekenden niet bekend.

Hun standpunt ten opzichte van de van coöperatieve zijde bepleite winstsplitsing is uit de eerder gegeven uitvoerige beschouwingen van de ondergetekenden gemakkelijk op te maken. In de zienswijze die bepleit de aan vennootschapsbelasting onderworpen coöperatieve winst op te bouwen uit de navolgende elementen: *a.* de winst die wordt ingehouden; *b.* de winst, afkomstig van transacties met niet-leden; *c.* de beloning aan kapitaalverschaffers als zodanig; *d.* de winst op activiteiten die geen verband houden met de ledenhuishoudingen, ontbreekt in het bijzonder de als „verzelfstandigd” aan te merken winst die ontstaat bij voortgaande veredeling. Na de uitvoerige uiteenzetting in de memorie van toelichting en het eerder in deze memorie te dien aanzien gevoerde betoog, menen de ondergetekenden hier te kunnen volstaan met de constatering dat het niet zozeer de — ook door deze leden aangewezen — niet bevredigende uitvoering van enkele bepalingen van het Besluit 1942 is, die tot wijziging van het regime noopt, als wel het feit dat bij de zeer ver gaande veredeling een voortduren van het geheel vrijlaten van de uitgekeerde „veredelingswinst” met de ontwikkeling van het coöperatieve wezen niet te rijmen valt. De door deze leden gemaakte technische opmerkingen werden door de ondergetekenden hierboven reeds beantwoord.

De bijval die verscheidene leden geven aan het voorgestelde stelsel, hetwelk zij ingenieus, gemakkelijk te begrijpen en billijk vinden, verheugt de ondergetekenden. Het stemt hen ook tot voldoening dat deze leden van mening zijn dat de richtlijn van artikel 8, derde lid, letter *a*, voldoende mogelijkheid geeft om de in de vorige leden van dit artikel bedoelde waarde te bepalen.

Wat de coöperatieve inkoopverenigingen betreft, delen de ondergetekenden de mening van deze leden dat het wetsvoorstel de fiscale positie van deze coöperaties niet ongunstiger zal maken. Zou echter zulk een inkoopcoöperatie zich tot een industrie ontwikkelen, dan zullen ongetwijfeld de kosten belangrijk vermeederen, terwijl de vraag naar eventuele prijscorrecties alsdan in ieder geval zal moeten worden gesteld. De ondergetekenden wijzen er nog op dat juist voor de gevallen waarin een inkoopcoöperatie zich tot een industrie ontwikkelt, in artikel 8, derde lid, letter *b*, een speciale bepaling werd opgenomen.

Aan de suggestie om, nu het wetsontwerp in coöperatieve kringen weinig instemming heeft gevonden en met name niet als een concessie voor het behoud van de vrijstelling van de zgn. verlengstukwinst wordt beschouwd, de speciale bepalingen ten aanzien van coöperaties geheel te laten vervallen en het aan administratie en rechter over te laten een goede praktijk te ontwikkelen, kunnen de ondergetekenden niet voldoen. Juist op dit terrein, waar thans reeds zoveel verschil van mening en tegenstelling van visie algemeen aan de dag treedt, is het noodzakelijk het door de wetgever gewenste stelsel in de wet neer te leggen. Daardoor wordt niet alleen de in dit geval zwaarwegende rechtszekerheid gediend, maar wordt tevens voorkomen dat administratie en rechter tot oplossingen komen die zouden afwijken van de oplossing welke in het algemeen overleg tussen parlement en regering als de zo juist mogelijke zou worden verkozen. Met betrekking tot een zo belangrijk onderwerp als het onderhavige mag — ook ten

aanzien van koerswijzigingen — de wetgever er niet van afzien tot een beslissing te komen en deze in de wet te concretiseren. Administratie en rechter hebben dan de gelegenheid de onvermijdelijke onvolkomenheden glad te strijken.

De mening van verschillende leden dat door de bepaling van artikel 9, letter *a*, de bestaande vrijheid van de coöperaties in hun prijspolitiek zou worden verlaten, kunnen de ondergetekenden niet delen. Zoals reeds werd betoogd, heeft deze bepaling geen wezenlijke verzwaring van het fiscale regime voor de coöperaties ten deel, aangezien de daarin neergelegde mogelijkheid tot prijscorrectie ook zonder die bepaling uit de algemene definitie van het begrip „winst” moet worden afgeleid. De bezwaren tegen prijscorrecties werden boven reeds uitvoerig besproken en de ondergetekenden willen zich ertoe bepalen hier nogmaals naar voren te brengen dat van discriminatie tussen coöperaties en n.v.'s ten deze geen sprake is. Zij hopen deze leden met het voorgaande ervan te hebben overtuigd dat het gehele door hen voorgestelde stelsel erop gericht is de verlengstuk-gedachte tot haar recht te doen komen zover het in de feitelijke positie van de coöperaties past, en dat die gedachte niet, zoals deze leden stellen, nauwelijks gehandhaafd blijft.

Zoals reeds eerder gezegd, onderschrijven de ondergetekenden volledig het oordeel dat deze leden geven over de sociale betekenis van de coöperaties in het economische bestel, doch zij menen dat alleen op deze betekenis niet een fiscaal stelsel kan worden gegrond.

De tegenstrijdigheid waarop deze leden wijzen, welke volgt uit het feit dat van nadelige prijsverschillen in het ontwerp niet wordt gerept, zal — zoals eveneens eerder werd medegedeeld — worden weggenomen. De overige opmerkingen van de hier aan het woord zijnde leden worden in het voorafgaande besproken.

De twijfel die verschillende andere leden aan de dag leggen omtrent de concrete bepaalbaarheid van de belastbare winst in het voorgestelde regime, kunnen de ondergetekenden niet delen, al beseffen zij dat er, vooral in de eerste tijd, wel enige moeilijkheden zullen rijzen bij de uitvoering. Zij menen echter dat deze moeilijkheden geredelijk kunnen worden opgelost.

De mening dat door het voorgestelde stelsel de inkoopcoöperaties, die als zodanig steeds dichter bij de ledenhuishoudingen staan dan de productiecoöperaties, boven deze laatste worden bevoordeeld, werd eerder in deze memorie reeds bestreden.

De ondergetekenden hebben zich gerealiseerd dat zich tussen de individuele coöperaties verschillen in kosten voordoen, hetgeen in een verschil in de verdeelsleutel tot uiting zal komen. Het gaat hun evenwel te ver om bij het hierdoor als forfaitair te karakteriseren stelsel van discriminatie te spreken. De ondergetekenden zijn het in zoverre met deze leden eens dat het voorgestelde regime meer is ingesteld op de productie-coöperaties dan op de dienstverlenende en de verbruikscoöperaties. Inderdaad is de term „verlengstukwinst” bij deze laatste minder reëel, doch de bedoeling — zij het ook bij analogie — achten de ondergetekenden duidelijk. Mochten verschillen tot onaanvaardbare consequenties in de uitvoerings sfeer leiden, dan zullen de ondergetekenden niet aarzelen een voorstel tot wetswijziging in te dienen.

De opmerking van deze leden dat bij de dienstenverlenende coöperatie de uitkomst van de breuk groter dan 1 kan zijn, zodat de gehele uitdeling aftrekbaar wordt, is juist. Men zou voor dit soort coöperaties — men denke aan tuinbouwveilingen e.d. — vrede kunnen hebben met de algehele uitdelingsvrijstelling, ware het niet dat bij de gegeven redactie ook vrijstelling wordt verleend voor winsten, behaald door transacties met niet-leden. Zulks kan worden voorkomen door in artikel 8, derde lid, letter *c*, de waarde van prestaties, andere dan onder de letters *a* en *b* bedoeld, niet te stellen op de economische prijs daarvan doch op de reële daarvoor gemaakte kosten. Wordt dan alleen met leden gehandeld, dan wordt de breuk precies 1. Zijn er echter transacties ook met niet-leden, dan wordt de breuk kleiner dan 1 en wordt een aan deze transactie toe te schrijven gedeelte der uitdeling belast. De

hierbedoelde wijziging is opgenomen in onderdeel II, letter D, van de bij deze memorie behorende nota van wijziging.

De aan het woord zijnde verschillende andere leden maken vervolgens enige opmerkingen over het verband tussen de regeling voor de coöperaties in artikel 8 en de deelnemingsvrijstelling van artikel 12 van het ontwerp. De ondergetekenden kunnen niet inzien dat de wettekst op dit terrein moeilijkheden veroorzaakt. Het is geenszins zo, dat door de ondergetekenden wordt voorgesteld de winstuitdelingen die van de overkoepelende coöperaties naar de leden-coöperaties vloeien bij laatstgenoemden — de moederzijde — niet onder de deelnemingsvrijstelling te doen vallen. Artikel 12, eerste lid, houdt duidelijk het tegendeel in. In het ontwerp is de deelnemingsvrijstelling zowel aan de moederkant als aan de dochterkant uitgebreid tot de coöperaties. De deelnemersvrijstelling bij de deelnemende coöperatie treedt als het ware in de plaats van de vrijstelling van omzetzijde die aan de overkoepelende coöperatie wordt onthouden voor de winstuitkeringen aan leden die geen natuurlijke personen zijn. Winstuitkeringen aan leden-coöperaties delen derhalve evenzeer in de deelnemingsvrijstelling als winstuitkeringen aan leden-naamloze-vennootschappen.

Het is naar het oordeel van de ondergetekenden niet aan twijfel onderhevig dat de voorgestelde vrijstelling van f 5000, die deze leden ter sprake brengen, het vrijgestelde deel van de uitdeling vermeerderd.

De ondergetekenden menen dat aan een commissie van overleg tussen de fiscus en de coöperaties die tot taak zal hebben meer hanteerbare normen te ontwerpen ten einde op basis daarvan een forfaitaire regeling te creëren, geen behoefte bestaat. Zij zijn van oordeel dat kan worden volstaan met de commissie welke instelling reeds eerder in uitzicht werd gesteld.

De overige door deze leden gemaakte opmerkingen vonden in het voorgaande reeds ampele bespreking.

Artikel 9. Een wijziging van de onder letter *a* voorkomende zinsede: „de niet onder artikel 8 vallende”, zoals vele leden bepleiten, komt de ondergetekenden overbodig voor. De overeenkomstige tekst van artikel 14, onder 1, van het Besluit 1942 heeft geen belemmering gevormd voor het arrest dat deze leden te berde brengen en dat duidelijk doet uitkomen dat ook andere dan de onder artikel 8 vallende winstaandelen reeds op grond van het winstbegrip in aanmerking komen bij de winstberekening. Het behoud van de tot nu toe gangbare formulering lijkt de ondergetekenden de beste waarborg dat een materiële wijziging, welke deze leden blijkbaar duchten, wordt voorkomen.

Het komt de ondergetekenden niet wenselijk voor de term „kosten van een onderneming” onder letter *b* te vervangen door de term „bedrijfskosten”. De eerstvermelde term sluit, beter dan de door deze leden voorgestelde term, aan bij de artikelen 2, 4 en 5, waar de ondergetekenden, zoals zij bij die artikelen in deze memorie nader hebben toegelicht, de term „onderneming” menen te moeten handhaven.

Verscheidene leden vragen of onder letter *c* als niet aftrekbaar post valt de rente op de ledenrekeningen die als langlopende schulden het karakter van kapitaalverstrekking hebben. De ondergetekenden beantwoorden deze vraag bevestigend, in de veronderstelling dat deze leden doelen op het geval van door een lid verstrekt kapitaal dat als risicodragend is te beschouwen, d.w.z. dat aansprakelijk is voor de schulden van het lichaam en deelt in het risico van de onderneming van dat lichaam. Aftrek is wel mogelijk in gevallen waarin aanspraken ontstaan die het karakter hebben van vorderingen welke met die van andere schuldeisers op één lijn kunnen worden gesteld en waarvan het bedrag ook door eventuele door het lichaam te lijden verliezen niet wordt aangetast.

Artikel 10. De ondergetekenden hebben met belangstelling kennis genomen van de verklaring van vele leden, dat zij het ten zeerste toejuichen dat de commissarissenbelasting wordt afgeschaft. De gronden waarop deze leden hun instemming met het verdwijnen van deze afzonderlijke belasting van commissarissenbeloningen doen steunen, worden door de ondergetekenden gedeeld.

De ondergetekenden willen niet verhelen dat zij het betreuren, dat de aan de forfaitaire regeling van artikel 10 ten grondslag liggende gedachte door de aan het woord zijnde leden wordt verworpen. Aangezien de ondergetekenden het niet uitgesloten achten dat die verwerping mede berust op een verkeerde indruk die deze leden hebben gekregen van de vermelde grondgedachte, hechten de ondergetekenden er waarde aan deze hier nog eens onder woorden te brengen.

Het hoofdbezwaar dat de ondergetekenden, uitgaande van het vervallen van de afzonderlijke belasting, zouden hebben tegen een volledig in aanmerking nemen als bedrijfslast van de beloning die een commissaris ontvangt, is dat deze beloning daarmee — onder verwaarlozing van het winstuitdelingskarakter — voor alle gevallen en ten volle op één lijn zou worden geplaatst met de arbeidsbeloningen die een werknemer van de n.v. ontvangt.

De ondergetekenden menen namelijk dat bedoelde beloningen, gezien vanuit de n.v., niet van dezelfde orde zijn. Aan deze benadering vanuit de n.v. hechten de ondergetekenden ten deze, nu het gaat om een vraagstuk van vennootschapsbelasting en ook met het oog op de door de hier aan het woord zijnde leden naar voren gebrachte bezwaren, grote betekenis. Het onderling verschillend karakter van beide soorten beloningen springt juist bij deze benadering onmiddellijk in het oog. Prof. Van der Grinten heeft in „De Naamloze Vennootschap” van augustus 1960 in een artikel, getiteld „Honorering van Kommissarissen”, erop gewezen dat er in hoofdzaak drie systemen van honorering van commissarissen voorkomen. Het eerste is, dat de commissarissen alleen een tantième ontvangen en wel in de vorm van een statutair winstdeel; het tweede dat een bepaald bedrag wordt toegekend, onafhankelijk van de resultaten van de n.v.; het derde tenslotte, dat aan commissarissen een presentiegeld per vergadering wordt gegeven.

Volgens deze auteur is het aannemelijk dat het eerste systeem in de praktijk het meest gebruikelijk is. Bij dit systeem staat de winstgerechtigdheid volledig op de voorgrond, hetgeen onder meer ook hieruit blijkt dat in vele gevallen bij een liquidatie van de n.v. nog aanspraken bestaan op het liquidatiesurplus. Uiteraard omvatten de van de winst afhankelijke beloningen ook een vergoeding voor gepresteerde arbeid in eigenlijke zin, maar zoals bekend mag worden verondersteld kan het statutaire winstdeel in voor de n.v. voordelige jaren tot zeer hoge tantièmes leiden, terwijl in de slechte jaren geen of geringe beloningen worden genoten. Dit nu is normaliter anders bij de beloningen die aan de werknemers van de n.v. toevloeien. Bij de twee andere systemen springt het element van beloning voor arbeid uiteraard meer naar voren.

Geplaatst voor de vraag hoe de commissarissenbeloningen bij de fiscale winstberekening van de n.v. — hierop valt dus het accent — onder de nieuwe wetgeving zouden moeten worden behandeld, komen de ondergetekenden als vanzelf tot een forfaitaire scheiding tussen het winstuitdelings-element en het arbeidsbeloningselement. Het eerste kan — op het voetspoor van de winstuitdelingen die aan de aandeelhouders ten goede komen — niet als bedrijfslast worden beschouwd, het tweede daarentegen wel, naar analogie met de arbeidsbeloningen voor werknemers. Het ontgaat de ondergetekenden waarom voor deze beschouwingswijze, zoals de aan het woord zijnde vele leden stellen, geen plaats zou mogen worden ingeruimd in het kader van onze belastingwetgeving; de omstandigheid dat van dit systeem een corrigerende werking op de beloningen van commissarissen mag worden verwacht, waardoor exorbitante tantièmes minder zullen voorkomen, verhindert dit naar het oordeel van de ondergetekenden niet.

Uiteraard zal, indien de commissaris tevens aandeelhouder is, ook nagegaan moeten worden of in de beloning wellicht een vermomde uitdeling uit hoofde van aandeelhouderschap opgesloten ligt. Terecht wijzen deze leden hierop. Doch ook indien de commissaris in het geheel geen aandeelhouder van de desbetreffende n.v. is, doet zich de vraag voor in hoeverre het aan hem uitgekeerde bedrag aftrekbaar van de winst moet zijn voor de vennootschapsbelasting. Zoals uit de memorie van toelichting en de nota inzake de algemene herziening blijkt, menen

de ondergetekenden dat deze aftrek alleen toelaatbaar is indien de beloning een vergoeding voor gepresteerde arbeid in eigenlijke zin vormt.

Tenslotte menen de ondergetekenden deze leden nog eraan te moeten herinneren, dat de algehele aftrekbaarheid voor de vennootschapsbelasting van de commissarissenbeloningen in 1953 niet zozeer is ingevoerd omdat dit een juistere situatie zou zijn, maar omdat een verlichting van de toenmalige drievoudige druk op deze beloningen billijk werd geacht. Met de afschaffing van de commissarissenbelasting is een nieuwe situatie ontstaan, die ruimte laat voor een andere oplossing in het kader van de vennootschapsbelasting, een oplossing die overigens aansluit bij de vooroorlogse wetgeving.

De ondergetekenden achten het feit dat in artikel 10 het maximum en het minimum van het in aftrek te brengen bedrag op jaarbasis zijn gesteld, geheel in overeenstemming met de berekening van het belastbare bedrag „per jaar”. Onder „jaar” in artikel 10 moet dan ook in de normale gevallen volgens artikel 6, vierde lid, het boekjaar van de n.v. worden verstaan. Wanneer deze leden stellen dat hierbij ten onrechte het element van wisselvalligheid in de commissarissenbeloningen buiten beschouwing blijft, benaderen zij deze problematiek te veel van de zijde van de inkomenssfeer der commissarissen. De opmerking van deze leden dat er in dit opzicht ook reeds sprake zou zijn van een fout in de inkomstenbelasting, geheel voor rekening van deze leden latend, wijzen de ondergetekenden erop dat de jaarlijkse aanslagregeling in de vennootschapsbelasting niet mag worden opgehouden of herzien in verband met het middelen van de commissarissenbeloningen over een aantal jaren.

Dat naast de splitsing in arbeidsbeloning en winstuitdeling op basis van een verhouding 1 : 1 nog een maximum aan de aftrekbaarheid is gesteld ad f 10 000, is ingegeven door tweeërlei overweging. In de eerste plaats achten de ondergetekenden het voor de meeste gevallen aannemelijk dat beloningen die f 20 000 overschrijden, voor het surplus veelal een winstuitdelingskarakter hebben. Een hierop gebaseerde limiet past wel degelijk in de beschouwingswijze van de ondergetekenden. In de tweede plaats achten de ondergetekenden het niet gewenst dat van de fiscale wetgeving door een ongelimiteerde aftrekbaarheid van de helft een stimulans zou blijven uitgaan tot het toekennen van zeer hoge commissarissenbeloningen. Zij achten een aldus in de fiscale wetgeving ingebouwde correctie nuttig om excessieve beloningen tegen te gaan. Op dezelfde overweging steunt overigens ook de overgangsregeling van artikel 33.

Vele andere leden stellen allereerst de vraag of de, naar hun mening ongetwijfeld niet geringe, belastingverlichting voor de commissarissen, die het gevolg zou zijn van de voorgestelde maatregelen, wel als de meest urgente moet worden beschouwd. Naar de mening van de ondergetekenden berust deze vraag op een onjuist uitgangspunt. Het is niet zo, dat de commissarissenbelasting bij de besteding van enige voor belastingverlaging beschikbare ruimte bv. zou zijn afgewogen tegen de verlaging van de inkomsten- en loonbelasting. Dit is evenmin geschied bij andere voorzieningen die naar hun aard een onderdeel uitmaken van de algemene herziening. Dit ware ook niet juist geweest, aangezien alsdan afbreuk zou zijn gedaan aan de eenheid en het karakter van de herziening. Wel is het per saldo met de herziening gemoeide bedrag afgewogen tegen andere beleidsvoorzieningen, hetgeen heeft geleid tot een toekenning van prioriteit aan deze herziening. De afschaffing van de afzonderlijke belasting voor de commissarissenbeloningen moet dan ook onder het aspect van de opruiming van een in ons fiscale stelsel niet passende belasting worden gezien. De ondergetekenden zouden het niet aanvaardbaar achten dat dit vreemde insluipsel in een geheel op Nederlandse leest geschroeid samenstel van belastingen gehandhaafd zou blijven. Anderzijds achten zij volledige aftrekbaarheid van de commissarissenbeloningen op de uiteengezette gronden niet juist. Zij zijn er overigens van uitgegaan dat het budgettaire effect van beide maatregelen per saldo ongeveer neutraal zal zijn, hetgeen mede inhoudt dat het voordeel van de afschaffing van de commissarissenbelasting

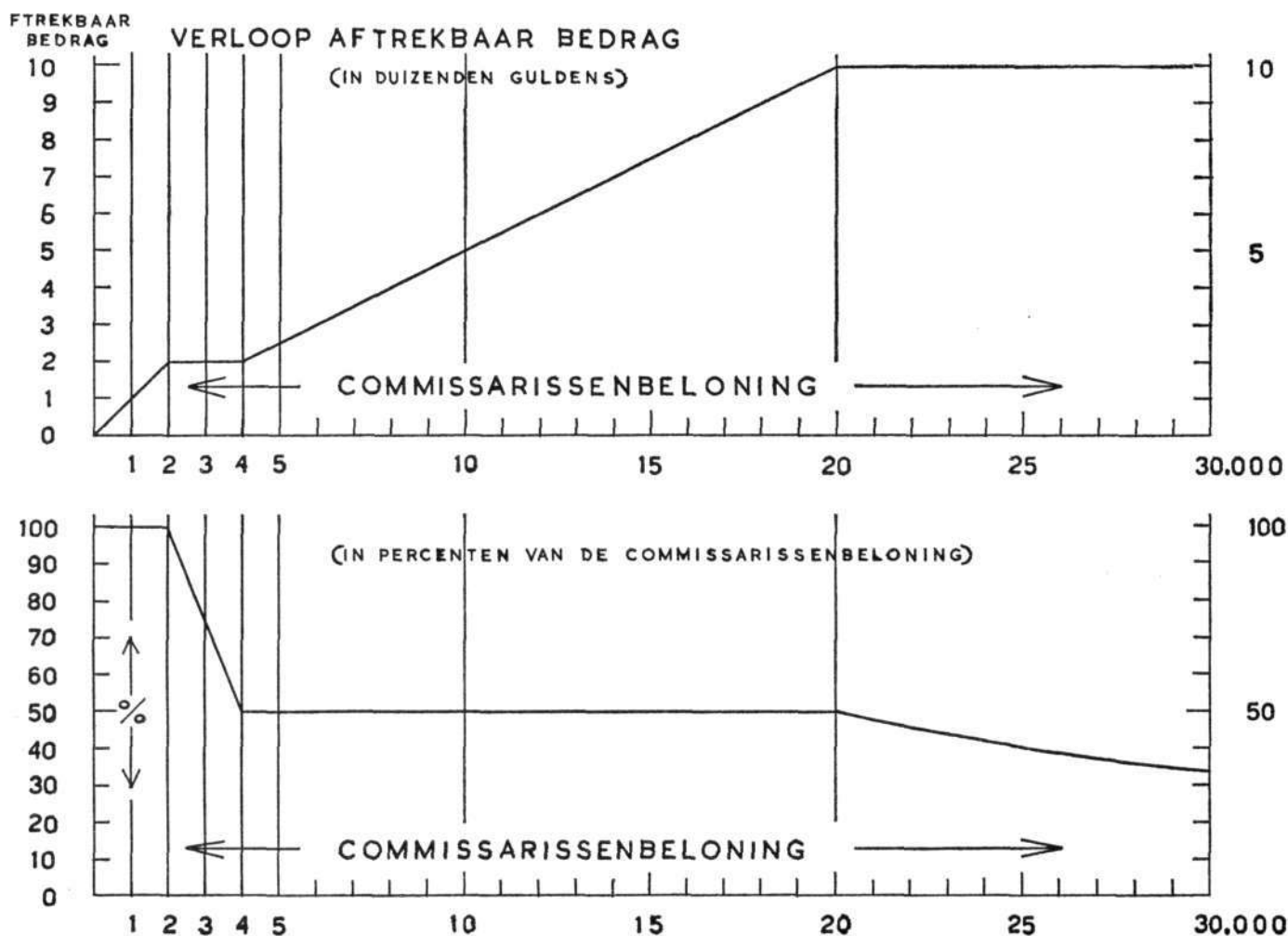
niet ten volle aan de commissarissen is toegedacht. Integendeel, van de gedeeltelijke aftrekbaarheid en van de bepaling van artikel 33 verwachten de ondergetekenden ook een correctie in bepaalde gevallen ten gunste van de n.v. Deze verwachting, die hun aannemelijk voorkomt, kunnen zij evenwel niet in concreto adstrueren. Evenmin kunnen zij gegevens overleggen over de gevolgen van de wijziging van 1953. De in de nota genoemde indruk hieromtrent steunt op een onderzoek bij enige grote belastinginspecties.

De ondergetekenden zouden het bepaald niet juist achten de inwerkingtreding van de nieuwe maatregelen per onderneming afhankelijk te stellen van eventuele aanpassingen van de commissarissenbeloningen. Een dusdanige maatregel past niet in het belastingbeleid, zoals dat tot nu toe in ons land op goede gronden is gevoerd. Bovendien is het vaststellen van de hoogte van de commissarissenbeloning op zichzelf een zaak die primair de belanghebbenden bij de desbetreffende onderneming aangaat. Wel kan bij de introductie van een nieuw stel fiscale maatregelen een zodanig overgangsrecht worden geschapen, dat de opwaartse druk op de beloningen die het resultaat was van de oude bepalingen, waar nodig kan worden geneutraliseerd. Overleg met de organisaties van ondernemers over normering of verlaging van de commissarissenbeloningen wordt — afgezien van de vraag of dit een aangelegenheid is die hun zou competieren — noch gevoerd noch overwogen door de ondergetekenden. In dit verband herinneren de ondergetekenden aan de volgende passage uit de rede van de Minister van Justitie bij de installatie van de Commissie inzake herziening van het ondernemingsrecht (Commissie-Verdam), waarbij de Commissie wordt gevraagd aandacht te besteden aan de openbaarheid van de commissarissenbeloningen:

„Vervolgens zal de machtsverdeling tussen de organen der vennootschap een punt van onderzoek door uw Commissie moeten uitmaken. In dit verband vermeld ik de positie van de raad van commissarissen. Zoals bekend, wordt het bestaan van een raad van commissarissen door de wet niet voorgeschreven. De vraag is meermalen in discussie geweest of niet, althans bij vennootschappen van een bepaalde grootte, een raad van commissarissen verplicht zou moeten worden gesteld. Bij een bevestigende beantwoording komt de vraag naar de bevoegdheden van commissarissen aan de orde. In dit verband zou wellicht ook aandacht besteed kunnen worden aan de vraag of de beloning van de commissarissen — en ook die van de bestuurders — openbaar moet zijn.”

De ondergetekenden zien niet in dat het minimum van f 2000 en het maximum van f 10 000 bewerken dat de aftrekbaarheid van de aan een commissaris toegekende beloning grillig zou verlopen. In de hieronder opgenomen grafische voorstellingen is zowel het beloop van de aftrekbaarheid in absolute bedragen als in procentages geschetst.

Over de juistheid van de voorgestelde verhouding 1 : 1, alsmede over de grenzen is uiteraard verschil van inzicht mogelijk. Dit blijkt ook hieruit, dat de aan het woord zijnde leden het maximum van f 10 000 aan de hoge kant achten — mede in verband met de berekening per onderneming —, terwijl vele leden eerder in het verslag dit bedrag absurd laag noemen. De ondergetekenden zelf achten de voorgestelde cijfers redelijk. Dat de berekening per onderneming geschiedt, vloeit voort uit het hierboven reeds een enkele maal geaccentueerde feit, dat het bij artikel 10 gaat om de regeling van de belastingplicht van de vennootschap en niet om die van de commissaris.

Inderdaad wordt ook in andere Europese landen wel de zwaardere druk op de beloningen voor commissarissen — daar gelaten in hoeverre deze met de Nederlandse commissarissen vergelijkbaar zijn — in de vennootschappelijke sfeer en niet in de persoonlijke sfeer gezocht. Voor de E.E.G.-partnerstaten kan hieromtrent het volgende worden medegedeeld. In België zijn de commissarissenbeloningen integraal aftrekbaar, maar in de nieuwe wetgeving is deze aftrekbaarheid nog maar gedeeltelijk toegestaan. In de Duitse Bondsrepubliek en Luxemburg zijn de beloningen niet aftrekbaar, terwijl dit in Frankrijk wel het geval is. In Italië zijn de beloningen alleen aftrekbaar voor zover het gaat om vergoedingen voor bewezen diensten.

Voor de loonbelasting van buitenlandse commissarissen die natuurlijke personen zijn, mogen de ondergetekenden verwijzen naar de memorie van antwoord inzake de loonbelasting (blz. 3, rechter kolom). Indien de buitenlandse commissarissen geen natuurlijke personen zijn, ontsnapt hun beloning aan een persoonlijke belasting in Nederland. In verband hiermede is in onderdeel VI, letter B, van de bij deze memorie behorende nota van wijziging een buitenlandse belastingplicht gecreëerd voor de beloningen die afvloeien naar deze commissarissen-rechtspersonen e.d.

De ondergetekenden menen dat het niet nodig is in de wet te omschrijven wat onder het begrip „beloningen” moet worden verstaan. Zij achten hetgeen omtrent dit begrip in de memorie van toelichting is opgemerkt een voldoende indicatie voor de wettoepassing. Zoals in die memorie is vermeld omvat het begrip beloning het totale door het lichaam ten bate van zijn commissaris opgeofferde bedrag. Indien artikel 10 spreekt over de „ter zake van de uitoefening van zijn taak toegekende” beloning, ligt daarin alleen een aanduiding dat het moet gaan om de beloning die hem uit hoofde van zijn commissariaat wordt toegekend.

Indien de beloning bestaat uit winstbewijzen of aandelen tegen storting van het nominale bedrag brengt de n.v. geen offer en is er derhalve geen sprake van een aftrekbaar bedrag.

Verscheidene leden vragen of de inhoud van artikel 10 ook aldus kan worden geformuleerd, dat bij beloningen tot (en met) f 20 000 de helft hiervan als bedrijfslast geldt behoudens een volledige aftrek van beloningen tot (en met) f 2000. De ondergetekenden beantwoorden deze vraag bevestigend, met dien verstande dat beloningen tussen f 2000 en f 4000 steeds voor een bedrag van f 2000 aftrekbaar zijn.

Het verheugt de ondergetekenden dat verschillende leden kunnen instemmen met zowel de afschaffing van de commissarissenbelasting als met de invoering van de beperkte aftrekbaarheid in de vennootschapsbelasting. Uiteraard is het een nadeel van elke forfaitaire regeling dat met bijzondere, van het forfait afwijkende, omstandigheden geen rekening kan worden gehouden. Zou men dit desondanks toch doen in sprekende gevallen, dan gaat het voordeel van de forfaitaire regeling teloor. De ondergetekenden achten het dan ook niet gewenst aan de inspecteurs ten deze nadere bevoegdheden toe te kennen. Ook zouden zij geen afwijkingen willen creëren voor het geval de commissaris zijn beloning moet afstaan aan zijn werkgever.

Aanspraken op pensioenen vallen inderdaad onder het begrip „beloning” van artikel 10. Dat dit voor de inkomsten- en loonbelasting anders kan zijn, doet niet ter zake. De ondergetekenden achten een nadrukkelijke bepaling hiervoor niet nodig.

Tenslotte mogen de ondergetekenden opmerken, dat de vraag of de leden van een „Board of Directors” als directeuren dan wel als commissarissen moeten worden beschouwd, dient te worden beoordeeld aan de hand van de omstandigheden van het geval.

Artikel 12. Het verheugt de ondergetekenden dat vele leden de uitbreiding van de deelnemingsvrijstelling, zoals deze in het wetsontwerp is vervat, ten zeerste toejuichen. Het is ook de mening van de ondergetekenden dat aan de ontworpen regelingen op dit stuk voor het bedrijfsleven niet geringe voordelen zijn verbonden in vergelijking met de situatie onder het Besluit 1942. Zo zal de uitbreiding van de vrijstelling tot de

winst die tot uitdrukking komt bij een vervreemding van de deelneming inderdaad geforceerde dividenduitkeringen of bonusuitgiften onnodig maken. Daargelaten of een intrinsieke waardering wel meer met goed koopmansgebruik in overeenstemming is dan waardering op kostprijs of lagere bedrijfs-waarde, zoals de aan het woord zijnde leden stellen, zal de vrijstelling voor niet-gerealiseerde koerswinsten inderdaad een bezwaar wegnemen tegen het systeem van waardering op intrinsieke basis.

Het stemt de ondergetekenden evenzeer tot voldoening dat deze leden het in ieder geval juist achten dat, als tegenhanger van de vrijstelling voor de winsten boven de kostprijs, ook eventuele verliezen tot op het bedrag van deze kostprijs buiten beschouwing blijven. Op de in deze zinsnede gelegen beperking van de uitschakeling van de verliezen komen de ondergetekenden hierna terug bij de beantwoording van de opmerkingen, welke deze leden over deze kwestie ten principale maken.

Dat het begrip „voordelen” in artikel 12, eerste lid, ook de negatieve resultaten omvat, blijkt duidelijk uit artikel 12, derde lid, eerste zin, waarin wordt verondersteld dat een verlies op een deelneming in principe onder de regel van artikel 12, eerste lid, valt. Hoewel de ondergetekenden geen overwegende bezwaren hebben tegen de term „resultaten”, geven zij de voorkeur aan de voorgestelde redactie, aangezien zij deze voldoende duidelijk en het meest in overeenstemming met de in de fiscale wetgeving gebruikelijke terminologie achten.

De ondergetekenden zouden de woorden „vanwege één der andere delen van het Koninkrijk of een andere Mogendheid” in het tweede lid van artikel 12 niet als overbodig willen kwalificeren. Deze woorden hebben wel degelijk materiële betekenis. Zij beogen tot uitdrukking te brengen dat het moet gaan om een belasting naar de winst die op „landsniveau” wordt geheven. Het uitsluitend onderworpen zijn aan een lokale of regionale belasting naar de winst levert niet een voldoende basis op om in Nederland vrijstelling van de van Rijkswegen geheven vennootschapsbelasting te verkrijgen.

De bezwaren die de aan het woord zijnde vele leden inbrengen tegen de verliesregeling van artikel 12, derde lid, richten zich allereerst tegen de beperkte strekking van dit lid. Zij achten het niet juist het in aanmerking nemen van een verlies bij het deelnemende lichaam te beperken tot het geval van liquidatie van de „dochtermaatschappij”. Deze eis betekent naar hun mening dat in veel gevallen zeer lang gewacht zal moeten worden voordat een reëel verlies door de houdstermaatschappij afgetrokken kan worden. Deze leden achten het bovendien denkbaar dat liquidatie van de dochtermaatschappij om bepaalde belangrijke redenen zal worden nagelaten. Zij suggereren daarom een ander systeem, dat hierop neerkomt dat waardedalingen beneden de kostprijs niet buiten beschouwing blijven, maar daartegenover latere waardeinstijgingen tot aan het bedrag van de kostprijs in ieder geval tot de winst bijdragen.

Bij de beantwoording van deze opmerkingen stellen de ondergetekenden voorop, dat zij, zoals blijkt uit de memorie van toelichting (blz. 14, linker kolom, eerste volle alinea), streven naar een oplossing waarbij winsten en verliezen voor de vennootschapsbelasting slechts éénmaal in aanmerking worden genomen. De ondergetekenden blijven van mening dat dit beginsel het uitgangspunt moet zijn voor de regeling van de deelnemingsvrijstelling. Het leidt ertoe dat winsten en verliezen van de dochtermaatschappij bij de berekening van de winst van het deelnemende lichaam buiten beschouwing worden gelaten, onverschillig of zij tot uitdrukking komen in de vorm van uitkeringen dan wel in de vorm van gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardeverschillen van de deelnemingen. Reële winsten, maar daartegenover ook reële verliezen op de deelnemingen, moeten daarom in principe buiten beschouwing blijven. Hetgeen de hier aan het woord zijnde leden voorstellen past niet bij het genoemde uitgangspunt, dat, naar de ondergetekenden menen, toch ook door de aan het woord zijnde leden wordt aanvaard. Niet alleen kan immers bij dit voorstel vrij gemakkelijk dubbele verliescompensatie — compensatie zowel aan dochterszijde als aan moederszijde — op-

treden en in bepaalde gevallen ook het belasten bij de moedermaatschappij van bij de dochtermaatschappij reeds belaste winst, maar ook ingeval de deelneming overgaat in andere handen kunnen zich consequenties voordoen welke strijden met de grondslag van de deelnemingsvrijstelling.

Indien de n.v. A. een dochtermaatschappij opricht voor 100 en deze na enige tijd verkoopt aan de n.v. B. voor 50 in verband met in de dochter geleden verliezen, kan zij in het voorstel van deze leden een verlies van 50 tot uitdrukking brengen. Indien de dochter daarna weer winst maakt, bestaat er voor de n.v. B. geen verplichting deze tot uitdrukking te brengen. Het is daarbij zeer wel mogelijk (bv. door aanwending van de regeling voor aanloopverliezen) dat de dochtermaatschappij de oude verliezen kan compenseren met nieuwe winsten. De ondergetekenden zien niet in dat de belangen van de fiscus bij dit systeem worden ontzien. Zij vrezen veeleer een zeker „eenrichtingsverkeer”. Ook in het volgende eenvoudige voorbeeld kan zich dit voordoen. Stel dat de n.v. A. de deelneming na enige tijd voor 200 verkoopt aan de n.v. B.; dan is de vervreemdingswinst ad 100 vrijgesteld bij de n.v. A. Dit is op zichzelf ook juist, aannemende dat deze 100 de representatie is van bij de dochtermaatschappij belaste of nog te belasten winst. Indien de dochtermaatschappij onmiddellijk daarna verlies lijdt en de n.v. B. haar deelneming waardeert op 100, kan de n.v. B. in het systeem van deze leden terstond een verlies tot uitdrukking brengen van 100, hoewel het zeer wel mogelijk is dat de verliezen via de carry back bij de dochter zullen worden gecompenseerd.

Ook is het systeem van deze leden minder eenvoudig dan zij het doen voorkomen. Met name rijst de vraag of niet een voorziening moet worden getroffen dat ook dividenden tot de winst worden gerekend, indien en zolang zij een vroegere waardedaling beneden de kostprijs niet overtreffen. Voorts rijst de vraag of in verband met het vorenstaande niet zekerheidshalve zou moeten worden bepaald, dat bij latere winsten in de dochtermaatschappij de boekwaarde van de deelneming bij de moedermaatschappij in alle daartoe aanleiding gevende gevallen moet worden verhoogd tot aan de oorspronkelijke kostprijs. Hoewel de ondergetekenden volledig oog hebben voor de wens van deze leden om reële verliezen op een deelneming niet tussen kade en schip te laten vallen, menen zij dat een regeling als deze leden voorstellen op de vorenstaande gronden moet worden afgewezen.

Op het beginsel dat winsten en verliezen, behaald op een deelneming, de fiscale winst van een moedermaatschappij niet mogen beïnvloeden, is in het wetsontwerp slechts een enkele uitzondering gemaakt, nl. voor verliezen op deelnemingen indien de dochtermaatschappij wordt geliquideerd. In dat geval immers gaat, zoals in de memorie van toelichting is uiteengezet, door de liquidatie de mogelijkheid van verliescompensatie bij de dochtermaatschappij voorgoed verloren. Gaat men verder door — zoals de hier aan het woord zijnde leden operen — op veel breder terrein de mogelijkheid te openen om winsten en verliezen op deelnemingen in aanmerking te nemen, dan tast men het uitgangspunt van de ontworpen deelnemingsvrijstelling aan. Slechts ingeval zich situaties voordoen welke materieel met liquidatie zijn gelijk te stellen is er reden de uitzonderingsregeling toe te passen. Om in die gevallen aan de bezwaren van deze leden tegen de beperking tot liquidatie tegemoet te komen, zijn de ondergetekenden bereid te verklaren dat zij de hardheidsclausule zullen toepassen in die gevallen, die materieel gelijk staan met een formele liquidatie.

De aan het woord zijnde vele leden oefenen, onder onverkorte handhaving van hun hierboven behandelende bezwaren tegen het principe van artikel 12, derde lid, kritiek op de uitwerking van dit principe in deze bepaling. Zij menen allereerst dat het begrip „opgeofferde bedrag” in de praktijk moeilijkheden zal opleveren, met name indien dit bedrag een vergoeding voor meegekochte reserves omvat die later, vóór de liquidatie, tot uitleiding zijn gekomen.

De ondergetekenden stellen voorop dat goed koopmansgebruik in velerlei situaties eist dat een afboeking op de boek-

waarde van de deelneming plaatsvindt. In zodanige situaties zou het niet juist zijn bij de berekening van het bij de liquidatie in aanmerking te nemen verlies uit te gaan van de oorspronkelijke kostprijs van de deelneming. Dit zal zich o.a. voordoen bij meegekochte reserves die vóór de liquidatie zijn uitgedeeld. De ondergetekenden hebben gemeend met de woorden „opgeofferde bedrag” in artikel 12, derde lid, een ook voor de rechtstoepassing voldoende duidelijke term te hebben geïntroduceerd om het sedert de verkrijging op de deelneming geleden verlies in geval van liquidatie te honoreren. De door de vele leden gevreesde praktische moeilijkheden worden naar de mening van de ondergetekenden niet opgeroepen door de invoering van de term „opgeofferde bedrag”, maar zijn inherent aan de onderwerpelijke materie en van gelijke aard als de problemen welke zich reeds een twintigtal jaren o.a. bij de toepassing van de deelnemingsvrijstelling voordoen met betrekking tot de vraag of dividenden in de kostprijs van de deelneming zijn begrepen. Voor deze moeilijkheden zal, naar de ondergetekenden vertrouwen, evenals tot dusverre van geval tot geval in het kader van goed koopmansgebruik een oplossing kunnen worden gevonden.

Zoals uit het vorenstaande blijkt kan het voorkomen dat de grootte van het bij liquidatie in aanmerking te nemen verlies extra-comptabel moet worden berekend. De mening van de aan het woord zijnde leden dat de boekwaarde van de deelneming bepalend zou zijn bij de berekening van het verlies moet dan ook op een misverstand berusten. De omvang van het in aanmerking te nemen verlies wordt immers in de tweede zin van artikel 12, derde lid, uitdrukkelijk gesteld op het verschil tussen het opgeofferde bedrag en de liquidatie-uitkeringen en is derhalve niet steeds gelijk aan het verschil tussen liquidatie-uitkeringen en boekwaarde. In het door deze leden gestelde voorbeeld, waarin verliezen reeds zijn afgeboekt op de waarde van de deelneming, zal dit feit dan ook niet verhinderen dat deze verliezen voor de toepassing van de onderhavige bepaling wel in aanmerking worden genomen. Het zou dan ook geen zin hebben in deze bepaling een waarderingsvoorschrift op te nemen. De eerste zin van het derde lid houdt zich met de grootte van het te honoreren verlies niet bezig. Het door de hier aan het woord zijnde leden te berde gebrachte punt kan daarom naar de mening van de ondergetekenden geen aanleiding geven om deze zin te wijzigen.

Wel is er — met name om misbruik te keren — naar het oordeel van de ondergetekenden reden voor een nadere omschrijving van de term „opgeofferde bedrag” met het oog op gevallen waarin een deelneming door de moedermaatschappij is verworven bij een transactie met een met haar gelieerd lichaam. Bij verschuiving van een deelneming binnen concernverband is er nl. slechts grond als „opgeofferde bedrag” in aanmerking te nemen het bedrag dat door het concern als geheel, en niet het bedrag dat door een bepaald onderdeel daarvan, voor de verkrijging van de deelneming is opgeofferd. Wordt een door de n.v. A voor 100 opgerichte dochtermaatschappij D voor 200 verkocht aan een zustermaatschappij B, dan blijft de vervreemdingswinst van 100 bij A buiten aanmerking. Zou nu bij liquidatie van de n.v. D de door B ontvangen liquidatie-uitkering als gevolg van door D geleden verliezen 50 bedragen, dan is het redelijk bij B — evenals zonder de overdracht A-B bij A het geval zou zijn geweest — een verlies van 100—50 of 50 in aanmerking te nemen. Zonder bijzondere voorziening zou echter bij B een verlies van 200 — 50 of 150 in aanmerking komen. De in onderdeel III, letter C, van de bij deze memorie behorende nota van wijziging opgenomen aanvulling van het vierde (oorspronkelijk derde) lid van het onderhavige artikel beoogt hierin te voorzien.

De aan het woord zijnde vele leden vroegen zich voorts af of de tekst van artikel 12, vijfde lid, niet verduidelijkt zou kunnen worden, ten einde vast te leggen dat dividenden die worden doorgegeven door echte houdstermaatschappijen in de deelnemingsvrijstelling kunnen delen. Zij verwielen in dit verband naar een passage in de memorie van toelichting (blz. 21, linker kolom) alwaar, voor zoveel nodig, wordt vermeld dat een belegging niet aanwezig is ingeval een buitenlandse dochter-

maatschappij van een Nederlandse moedermaatschappij optreedt als houdster van de aandelen van eveneens buitenlandse kleindochtermaatschappijen, wier activiteit ligt in de lijn van de bedrijfsuitoefening van de Nederlandse moedermaatschappij. De ondergetekenden achten een nadere verduidelijking in de wet van hetgeen moet worden verstaan onder de woorden „als belegging worden gehouden”, niet noodzakelijk. Zij menen dat de uitlegging van deze woorden gevoelig aan de praktijk en — zo nodig — de rechter kan worden overgelaten. Wel zijn zij van oordeel dat het spraakgebruik ten deze reeds voor de meeste gevallen uitsluitend geeft. Met het genoemde voorbeeld is tot uitdrukking gebracht dat voor de vraag of er al dan niet van belegging sprake is soms door de dochtermaatschappij zal moeten worden heengezien. De memorie van toelichting stelt dan ook te aangehaalde plaatse dat de relaties met de achterliggende lichamen in het oog moeten worden gevat.

Het staat vast dat er geen sprake is van belegging in de zin van artikel 12, vijfde lid, indien een Nederlandse n.v. optreedt als holding company van buitenlandse dochtermaatschappijen die zelf een bedrijf uitoefenen. Evenmin achten de ondergetekenden het bij de gekozen redactie dubieus dat de vrijstelling kan worden genoten door een Nederlandse dochter van een buitenlandse moedermaatschappij, indien die dochter optreedt als houdster van eveneens buitenlandse dochters wier activiteit ligt in de lijn van de bedrijfsuitoefening van de buitenlandse moeder. De beperking in de redactie van artikel 12, vijfde lid, waarop de hier aan het woord zijnde leden aandringen, achten de ondergetekenden dan ook niet nodig. Overigens merken de ondergetekenden nog op dat artikel 4, letter b, van het ontwerp van Wet op de dividendbelasting 1960 bij nota van wijziging is teruggenomen. Dit heeft echter geen invloed op de werking van artikel 12, vijfde lid.

De ondergetekenden hebben ervan kennis genomen dat vele andere leden betwijfelen of de voorgestelde bepalingen wel in alle opzichten gelukkig zijn te noemen. In dit verband noemen deze leden de intrekking in de binnenlandse verhouding van de regeling van het thans geldende artikel 15 van het Besluit 1942 inzake bedrijfskosten die verband houden met de deelnemingsdividenden. De ondergetekenden hebben gemeend in deze verhouding de vrijstelling voor het bruto-bedrag te moeten geven om het weinig gelukkige effect van de huidige regeling te vermijden dat de met de deelneming samenhangende kosten noch bij de moedermaatschappij noch bij de dochtermaatschappij in aftrek kunnen komen. Op de wenselijkheid de met een deelneming samenhangende rente wel bij de moedermaatschappij in aftrek toe te laten wees als één der eersten reeds H. J. Hofstra in de „Naamloze Vennootschap” van mei 1944. Blijft ook na de intrekking van artikel 15 van het Besluit 1942 in de binnenlandse verhouding de volle hier te lande behaalde winst aan de heffing van de vennootschapsbelasting onderworpen, in de buitenlandse verhouding bestaat het in de memorie van toelichting reeds aangeduide gevaar dat door de rentelast op een geldlening waarmee een binnenlandse moeder een buitenlandse dochter financiert, een aanzienlijk deel van de hier te lande door de moedermaatschappij behaalde winst in feite buiten de vennootschapsbelasting zou komen te vallen. Met betrekking tot de ter zake in de tweede volzin van artikel 12, tweede lid, van het ontwerp voorgestelde voorziening kan dan ook van discriminatie niet worden gesproken. Nadere overweging van deze voorziening heeft de ondergetekenden tot de slotsom gebracht dat de voorgestelde bepaling onvoldoende is om het hierboven gesignaleerde gevaar afdoende te bestrijden. Wel wordt het beoogde doel bereikt ingeval een binnenlandse moeder rechtstreeks aandeelhoudster is van een buitenlandse dochter, doch de bepaling schiet te kort bij een middellijk aandeelhouderschap, bv. door middel van een — tussengeschoven — binnenlandse houdstermaatschappij. Een mede op deze situatie afgestemde redactie is opgenomen in onderdeel III, letter B, van de bij deze memorie behorende nota van wijziging. Overigens mag men in dit verband niet over het hoofd zien dat de eenzijdige uitbreiding in Nederland van de

deelnemingsvrijstelling tot de buitenlandse verhouding in vergelijking met het regime in andere staten een vrijgevig karakter draagt. De ondergetekenden achten deze uitbreiding, die ook reeds in de vooroorlogse wetgeving was belichaamd, juist en ook zeer wenselijk voor het internationaal georiënteerde bedrijfsleven in Nederland.

Omtrent het fiscale regime voor deelnemingen in de overige landen van de E.E.G. kunnen de ondergetekenden het volgende mededelen. In de Duitse Bondsrepubliek bestaat een regeling die in grote mate overeenkomt met de artikelen 10 en 15 van het Besluit 1942, echter met deze belangrijke uitzondering dat de deelnemingsvrijstelling niet geldt voor buitenlandse dividenden. In Frankrijk wordt bij een deelneming van ten minste 20 pct. een vrijstelling genoten voor minimaal 75 pct. van het ontvangen dividend; bij een deelneming van meer dan 50 pct. is 95 pct. van het dividend vrijgesteld. Deze vrijstelling geldt zowel in de binnenlandse als in de buitenlandse verhouding. Onder de thans nog in België geldende wetgeving wordt geen deelnemingsvrijstelling genoten die vergelijkbaar is met de Nederlandse vrijstelling voor dividend, maar kunnen dividenden, ontvangen door een Belgische n.v. van een andere Belgische of een buitenlandse n.v. in beginsel belastingvrij aan de aandeelhouders van eerstgenoemde n.v. worden doorgegeven (vrijstelling van de nationale crisisbelasting van de n.v. en van de mobilienbelasting, die ten laste van de aandeelhouder komt). Overigens kan niet het gehele dividend belastingvrij worden doorgegeven. Een bepaalde kostenaf trek vindt vooraf plaats. Er wordt niet een minimum-deelnemingspercentage geëist. In de voorgestelde wetgeving is een deelnemingsvrijstelling voorzien voor 85 pct. resp. 95 pct. van door een lichaam ontvangen dividenden. De regeling in Luxemburg correspondeert in grote mate met de Duitse; in Italië bestaat geen speciale deelnemingsvrijstelling. Voor zover de ondergetekenden bekend is, kennen de E.E.G.-partners geen bijzondere voorzieningen voor gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen op deelnemingen.

Over het geheel genomen zouden de ondergetekenden de regeling van artikel 12, eerste lid, niet bijzonder royaal willen noemen, hoewel er in vergelijking met de situatie onder het Besluit 1942 gesproken kan worden van belangrijke verbeteringen voor de deelnemende lichamen. Bedoelde regeling sluit nauw aan bij de regeling op dit stuk van het Besluit op de Winstbelasting, welke in bepaalde opzichten nog verder ging; zo werd bij deze belasting niet een minimum-deelnemingspercentage geëist.

De ondergetekenden menen dat het geen aanbeveling verdient aan de buitenlandse belasting naar de winst die van de dochtermaatschappij wordt geheven, materiële eisen te stellen. Dit zou in de eerste plaats moeilijk in overeenstemming zijn te brengen met de bij de voorkoming van internationale dubbele belasting in Nederland gebruikelijke gedragslijn. Bij de eenzijdige vermindering van dubbele belasting ten aanzien van een vaste inrichting in het buitenland worden deze eisen evenmin gesteld. Bovendien is het zeer moeilijk deze eisen scherp te formuleren, hetgeen toch nodig zou zijn. Zou een buitenlandse winstbelasting van 30 pct. nog wel materieel gelijksoortig aan de Nederlandse vennootschapsbelasting moeten worden geacht en een belasting van 20 pct. niet meer? Ook de draagwijdte van bepaalde objectieve vrijstellingen laat zich niet in een eenvoudige formulering vangen. Tenslotte mag niet buiten beschouwing blijven hetgeen de overheid doet voor de infrastructuur in het desbetreffende land. Bij de vestiging van een dochtermaatschappij aldaar moge het een voordeel zijn dat de winstbelasting laag is, daartegenover kan het zeer wel zijn dat hoge kosten moeten worden gemaakt, bv. omdat het wegnemen ten enenmale onvoldoende is. Op grond van al deze overwegingen zouden de ondergetekenden geen eisen willen stellen ten aanzien van de hoogte van de belastingdruk in de vreemde staat, maar willen volstaan met de meer formele eis dat de buitenlandse belasting een belasting naar de winst moet zijn. De hoogte van deze belasting is een zaak die de andere staat aangaat.

De ondergetekenden zouden bij de beantwoording van de vraag of ook thans niet reeds in belangrijke mate belasting wordt ontgaan door bv. vestiging van een dochteronderneming in Zwitserland, voorop willen stellen dat zij niet voetstoots van ontduiking of ontgaan van belasting zouden willen spreken, indien reële activiteiten van de onderneming naar een andere staat worden overgebracht met het oog op een soepel belastingstelsel van die staat. De belastingen vormen nu eenmaal een belangrijke factor bij de keus van een vestigingsplaats. Zolang geen verkeerde voorstelling aan de belastingadministratie wordt gegeven van de daadwerkelijke activiteiten van een bepaalde vestiging, bestaat er naar de mening van de ondergetekenden geen onmiddellijke aanleiding af te wijken van de normale belastingheffing. Het vraagstuk waarvoor de belastingdienst in Nederland, en ook die in andere landen, primair wordt gesteld bij de oprichting van bv. afzonderlijke verkoopmaatschappijen in Zwitserland, is dat van de juiste toedeling van de winst aan de productie- en de verkoopmaatschappij. Op dit terrein liggen de grote moeilijkheden in de praktijk. De Nederlandse belastingwet verleent op zichzelf voldoende bevoegdheid op te treden tegen winstverschuiving, maar het bewijs van een zodanige verschuiving kan inderdaad wel eens moeilijkheden geven, waardoor een ontgaan, zo niet ontduiking, van Nederlandse belasting kan ontstaan.

Met het vorenstaande wil niet gezegd zijn dat problemen van een dergelijk karakter, welke zich op fiscaal terrein voordoen, niet de vereiste aandacht vragen in internationaal verband. Ook in Europees verband houdt men zich met deze problematiek bezig. Nu de bestudering in dit kader van dit vraagstuk zich nog in een stadium van voorbereiding bevindt, is er nog geen definitief standpunt bepaald.

De vraag of bonusaandelen onder de deelnemingsvrijstelling zullen vallen, kan bevestigend worden beantwoord. Na de uitbreiding van de vrijstelling van dividend tot alle voordelen uit hoofde van de deelneming zullen zij — voor zover zij bij de winstbepaling in het kader van de door de belanghebbende gevolgde bestendige gedragslijn als voordeel tot uitdrukking komen — als deelnemingsvoordelen zijn vrijgesteld. De aanschrijving van 6 augustus 1956, B.N.B. 1956/258, waarin bij wege van goedkeuring, derhalve als gunst, winstbonussen (ten hoogste) voor het nominale bedrag als dividenden in de zin van artikel 10 van het Besluit 1942 worden aangemerkt, zal dan ook onder de nieuwe regeling haar belang verliezen.

Het stellen van een materieel criterium in de buitenlandse verhouding naast de 5 pct.-eis is, zoals ook in de memorie van toelichting wordt gesteld (blz. 13, rechter kolom), ingegeven door de overweging dat het niet wenselijk wordt geacht dat de fiscale wetgeving een stimulans inhoudt om Nederlandse beleggingsportefeuilles in buitenlandse beleggingsmaatschappijen onder te brengen. Op het regime van deze maatschappijen heeft Nederland geen enkele invloed. Dit ligt anders ten aanzien van binnenlandse beleggingsmaatschappijen. Zoals hierna nog zal worden uiteengezet ligt het n.l. in het voornemen het gunstige regime voor besloten beleggingsmaatschappijen niet te doen gelden indien daarin wordt deelgenomen door een of meer vennootschappen welke daarvoor de deelnemingsvrijstelling genieten.

De samenvatting die verscheidene leden geven van de regeling van het voorgestelde artikel 12 kunnen de ondergetekenden onderschrijven. Er behoeft echter niet steeds sprake te zijn van kleine beleggingspakketten. In de buitenlandse verhouding kunnen volgens dit voorstel immers ook participaties boven 5 pct. als belegging aangemerkt worden. Terecht wijzen de hier aan het woord zijnde leden in dit verband ook op het streven tot oprichting van besloten beleggingsmaatschappijen. De door hen daaraan verbonden gedachte om vrijstelling te geven voor alle dividenden die van het ene lichaam naar het andere vloeien, kunnen de ondergetekenden echter niet tot de hune maken. In de memorie van toelichting (blz. 13, linker kolom) hebben zij uiteengezet, dat er naar hun mening onderscheid moet worden gemaakt tussen de gevallen waarin een lichaam aandelen aanhoudt ter wille van de daaruit voortvloeiende betrekking tussen de eigen bedrijfsuitoefening en de bedrijfsactiviteit van

het andere lichaam, en de gevallen waarin een lichaam aandelen aanhoudt zuiver als belegging. In laatstbedoelde gevallen is er geen reden de belegging in aandelen fiscaal te bevoordelen boven beleggingen in bv. obligaties of in onroerend goed. Ten aanzien van besloten beleggingsmaatschappijen, opgericht door lichamen om daarin beleggingsportefeuilles onder te brengen, moge worden verwezen naar de beschouwingen in deze memorie bij artikel 27.

Het ontgaat de ondergetekenden op welke gronden de aan het woord zijnde verscheidene leden menen dat niet duidelijk in artikel 12 te lezen is, dat verliezen op deelnemingen alleen in geval van liquidatie verrekend kunnen worden. Bij lezing van artikel 12, derde lid, in verband gezien met het eerste lid, is hier naar de overtuiging van de ondergetekenden geen misverstand mogelijk.

Verscheidene leden stellen de vraag waarom bij de regeling van de deelnemingsvrijstelling een formeel criterium en niet een materieel criterium is gebezigd. Zij menen dat de suggestie in het Weekblad voor Fiscaal Recht van 25 januari 1961, no. 4539, een goede oplossing zou zijn ten einde zowel aan het reële verlangen naar een formeel criterium als aan dat naar een materieel criterium te voldoen. Deze suggestie komt erop neer dat het begrip deelneming materieel wordt omschreven in deze zin, dat een deelneming in een vennootschap aanwezig is indien de aandelen worden aangehouden ter wille van de betrekkingen tussen het bedrijf van de belastingplichtige en het bedrijf van de andere vennootschap; hieraan wordt echter toegevoegd dat een belang van 5 pct. of meer van het nominaal gestorte kapitaal van een vennootschap als een deelneming wordt beschouwd, tenzij blijkt dat de aandelen als belegging worden aangehouden.

De ondergetekenden wijzen er allereerst op dat deze suggestie ervan uitgaat, dat ook in de binnenlandse verhoudingen een participatie boven 5 pct. van de deelnemingsvrijstelling kan worden uitgesloten. Hiertoe achten de ondergetekenden geen redenen aanwezig, mits kan worden tegengegaan dat zowel de deelnemingsvrijstelling door het deelnemende lichaam als de speciale faciliteiten voor beleggingsmaatschappijen door het lichaam waarin de belegging wordt aangehouden, kunnen worden genoten. Zoals bij artikel 27 wordt uiteengezet, achten de ondergetekenden het mogelijk deze cumulatie tegen te gaan door de krachtens dat artikel van het ontwerp uit te vaardigen regeling niet van toepassing te doen zijn indien vennootschappen in de beleggingsmaatschappij deelnemen.

Voor het overige zouden de ondergetekenden willen vasthouden aan hun voorkeur voor het eenvoudige formele criterium, dat, zoals ook in de memorie van toelichting (blz. 13, rechter kolom) is uiteengezet, een voor de praktijk goed hanteerbare maatstaf geeft.

Artikel 13. De bepaling van artikel 18, tweede lid, van het Besluit 1942, welke is gemaakt voor bedrijfsfusies, wordt betrekkelijk weinig toegepast. Dit kan verklaard worden uit de omstandigheid dat de meeste gevallen van fusies zich voltrekken in de aandelensfeer en voorts uit de omstandigheid dat de bepaling veel vragen openlaat. De redactie is enerzijds zo ruim dat zij de mogelijkheid lijkt open te laten voor niet met de opzet van het Besluit strokend gebruik, anderzijds zo eng dat zij in verschillende reële gevallen van fusie, splitsing en hergroepering geen soelaas biedt. Het is mogelijk voor de eenvoudige gevallen van echte fusie een wettelijke regeling met recht van beroep te ontwerpen, zij het dat deze met het oog op de vele te regelen punten niet anders dan ingewikkeld kan zijn. Daarmede wordt slechts een beperkt terrein bestreken. Het gevolg is dan ook dat voor alle andersoortige reële situaties slechts toepassing van de hardheidsclausule uitkomst kan bieden. Deze toepassing zou evenwel weer worden bemoeilijkt indien aan artikel 13, als basisartikel, een zo beperkte opzet wordt gegeven.

Naar de mening van de ondergetekenden zijn de belastingplichtigen meer gebaat bij de thans gekozen opzet, waarbij de basis in algemene bewoordingen in de wet wordt vastgelegd en aan de Minister de uitwerking in elk concreet geval wordt over-

gelaten. De ondergetekenden kunnen daarbij waken tegen toepassing van de bepaling voor gevallen waarin andere dan fiscale motieven ontbreken of waarin de heffing van vennootschapsbelasting niet voldoende kan worden verzekerd.

Bij de huidige wettoepassing staat niet vast welke faciliteiten exact worden genoten; met name bestaat onzekerheid omtrent de bij de overdragende n.v. aanwezige reserves. Aangenomen mag echter worden dat de rechter faciliteiten welke niet passen in de aan de vrijstelling ten grondslag liggende gedachte, zoals vervroegde afschrijving, zal weigeren. Bij de ondergetekenden bestaat dan ook slechts de behoefte in de hun voorgelegde gevallen zekerheid te scheppen omtrent de wettoepassing en niet om belanghebbenden faciliteiten te ontnemen.

De verruiming waarnaar vele leden informeren, ligt voornamelijk in het laten vallen van de eis dat alle vermogensbestanddelen moeten worden overgedragen, en voorts in het loslaten van de fusie-gedachte, waardoor het o.a. mogelijk wordt een zelfstandig bedrijfs onderdeel in een dochter-n.v. in te brengen. De behoefte aan zulk een mogelijkheid is in het verleden gebleken.

Anderzijds ligt het niet in de bedoeling de in artikel 18, tweede lid, van het Besluit 1942 voorkomende eis, dat de overdracht geschiedt tegen toekennig van aandelen in de overnemende vennootschap, te doen vervallen. Ten einde op dit punt misverstand uit te sluiten, hebben de ondergetekenden het bij nadere overweging nuttig geoordeeld dit uitdrukkelijk in het onderhavige artikel vast te leggen. Onderdeel IV van de bij deze memorie behorende nota van wijziging heeft hierop betrekking.

Artikel 14. Met betrekking tot de door verschillende leden gestelde vraag welke bezwaren bestaan tegen uitbreiding van deze bepaling tot andere lichamen dan naamloze vennootschappen merken de ondergetekenden op, dat de in de tekst aangebrachte beperking uitsluitend betrekking heeft op de moedermaatschappij. De dochtermaatschappij moet ook onder de bestaande bepalingen reeds een n.v. zijn.

Wat de moedermaatschappij betreft, wijzen de ondergetekenden erop dat in het maatschappelijke verkeer slechts behoefte bestaat aan samenvoegingen van n.v.'s. Dit is niet toevallig, doch vloeit voort uit de structuur en de potentiële mogelijkheden van de n.v. Bovendien zou fiscale samenvoeging van een n.v. met een ander lichaam tot ongewenste consequenties voeren; zo zou de samenvoeging van een n.v. met een coöperatie tot resultaat hebben dat de winst van de n.v. als gevolg van het bijzondere fiscale regime van de coöperaties niet meer integraal zou worden belast.

Wordt de toepassing van het artikel geweigerd, hetgeen slechts geschiedt indien men er gebruik van wil maken in gevallen die niet met de ratio van de bepaling in overeenstemming zijn, dan bestaat daartegen geen mogelijkheid van beroep. De ondergetekenden achten dit, mede gelet op de aard van deze materie en op de ervaringen van ruim 20 jaren, niet een toestand welke dringend om wijziging vraagt.

Artikel 15. De vele leden die met betrekking tot de voorgestelde giftenregeling verklaren dat het naar hun mening ongewenst moet worden genoemd dat aan de aftrekbaarheid een maximum-grens wordt gesteld en dat het dan ook aanbeveling zou verdienen de laatste zin van het eerste lid van artikel 15 te laten vervallen, mogen worden verwezen naar hetgeen door de ondergetekenden in de memorie van antwoord inzake de inkomstenbelasting bij artikel 39 is opgemerkt. Op grond van de aldaar aangevoerde redenen wordt ook voor de vennootschapsbelasting in onderdeel V van de bij deze memorie behorende nota van wijziging voorgesteld het maximum-bedrag van de aftrek te verhogen tot zes pct. van de winst.

Ten antwoord op de vraag van vele andere leden of van de overeenkomstige regeling, vervat in artikel 16a van het Besluit 1942, in enigszins betekende mate gebruik wordt gemaakt, delen de ondergetekenden mede dat het aantal n.v.'s waarbij een aftrek van giften als hier zijn bedoeld plaatsvond, in de jaren 1954 tot en met 1959 om de 300 schommelde. In die jaren lag

het bedrag van de aftrekbare giften in de orde van grootte van f 2 mln per jaar. Met betrekking tot de vraag of de afbakening in de praktijk tussen deze niet-zakelijke giften en de zakelijke als normale bedrijfskosten opgevoerde en als zodanig geaccepteerde giften wel voldoende scherp plaatsvindt, mogen de ondergetekenden wijzen op de resolutie van 26 januari 1962, nr. B 2/970, waarin de tweede ondergetekende een samenvatting heeft gegeven van de voorschriften ten aanzien van de als bedrijfskosten aan te merken giften aan instellingen van weldadigheid of van algemeen nut. Hiertoe worden bv. gerekend giften welke gelijk te stellen zijn met uitgaven voor reclame, giften waaraan het bedrijf zich redelijkerwijs niet heeft kunnen onttrekken en giften welke gedaan worden omdat het bedrijf, breed opgevat, bij het begiftigde doel belang heeft. Hieruit blijkt dat de ondergetekenden prijs stellen op een juiste afbakening van de giften. Het instellen van een speciaal onderzoek naar een en ander komt de ondergetekenden niet noodzakelijk voor.

De ondergetekenden mogen de verschillende leden die volstaan met te verwijzen naar de opmerkingen, gemaakt bij artikel 39 in het voorlopig verslag inzake het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960, eveneens verwijzen naar hun antwoord op dat verslag. Wat de opmerking betreft, dat met name voor lichamen een schenking anders dan in geld in hoge mate kan bijdragen tot de realisering van de doelstelling van kerken en de in dit artikel genoemde instellingen, wordt verwezen naar onderdeel V van de bij deze memorie behorende nota van wijziging, waarin ook voor de vennootschapsbelasting wordt voorgesteld de beperking van de aftrek tot giften in geld te doen vervallen.

HOOFDSTUK III

Voorwerp van de belasting bij buitenlandse belastingplichtigen

Artikel 16. Naar aanleiding van een vraag van verschillende leden omtrent het al of niet persoonlijke karakter van de vennootschapsbelasting voor buitenlandse belastingplichtigen merken de ondergetekenden allereerst op dat de term „persoonlijke belasting” niet een wettelijke term is, waaraan door de wet bepaalde consequenties worden vastgeknoopt. De term persoonlijke belastingen wordt in de fiscale literatuur wel gebezigd — in tegenstelling met zakelijke belastingen — om die belastingen aan te duiden bij welke de persoon primair wordt gesteld en waarbij dus met persoonlijke omstandigheden rekening wordt gehouden. In de laatste jaren heeft meer ingang gevonden het onderscheid tussen subjectieve belastingen, welke aan een belastingsubject aanknopen, en objectieve belastingen, welke het object tot uitgangspunt nemen. Nu het hier gaat om onderscheidingen van een didactisch karakter en de wet toch het laatste woord heeft, menen de ondergetekenden dat zij op dit punt niet diep behoeven in te gaan. Het systeem van de vennootschapsbelasting voor buitenlandse belastingplichtigen blijkt immers voldoende uit het ontwerp, zodat er geen noodzaak is om deze belasting als persoonlijk of zakelijk, dan wel subjectief of objectief te kwalificeren. Er zij daarom volstaan met op te merken dat ook voor buitenlandse belastingplichtigen de vennootschapsbelasting zich primair tot de belastingplichtigen richt die voor hun binnenlandse winsten en inkomsten worden belast. Deze winsten en inkomsten worden te zamen geteld en over het gevonden totaal, waarvan de rente van hypothecaire schulden wordt afgetrokken, wordt na de verliescompensatie de belasting berekend.

Voor buitenlandse belastingplichtigen geldt volgens het voorgestelde artikel 16 het kalenderjaar als het belastingtijdvak. Indien derhalve naast winst in Nederland ook inkomsten worden genoten, geldt voor beide soorten inkomensbestanddelen het kalenderjaar als belastingtijdvak. Voor winsten geldt daarbij dan nog — door de verwijzing in artikel 17 naar Hoofdstuk II van de Wet op de inkomstenbelasting 1960 — de fictie dat de winst van een overlopend boekjaar dat in een kalenderjaar eindigt, wordt aangemerkt als de winst van dat kalenderjaar.

Artikel 18. De vraag van verschillende leden of de ervaring geleerd heeft dat de in letter a aangebrachte verscherping nood-

zakelijk is, beantwoorden de ondergetekenden bevestigend. Thans komt immers reeds in het met de Bondsrepubliek Duitsland gesloten verdrag ter vermijding van dubbele belasting een regeling voor krachters welke het recht tot het belasten van scheepvaartwinsten aan Nederland wordt toegewezen, indien de plaats van de leiding van de onderneming alhier is gevestigd. Bovendien mag worden verwacht dat in de toekomst in verschillende verdragsverhoudingen met andere landen een dergelijke regeling zal voorkomen, nu zij in het door de Raad van de O.E.E.S. aanvaarde voorstel van het Fiscale Comité is neergelegd.

HOOFDSTUK IV

Verrekening van verliezen

Artikel 19. Naar aanleiding van het pleidooi van vele leden voor uitbreiding van de achterwaartse verliescompensatie tot vijf jaren voor alle contribuabelen wijzen de ondergetekenden in de eerste plaats op de nauwe samenhang tussen inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting. In verband met deze samenhang is ook hier van belang hetgeen zij hebben betoogd in de memorie van antwoord betreffende het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960 bij artikel 43 (blz. 75, linker kolom), alwaar de beperkingen in de tijd reeds uitvoerig zijn besproken.

Ondanks deze beperkingen heeft ons belastingstelsel een ruime compensatiemogelijkheid voor verliezen. Door de samenwerking van één jaar achterwaartse en zes jaren voorwaartse compensatie worden voor verrekening van het in enig jaar geleden verlies niet minder dan acht jaren tot één samenhangende periode verenigd. Deze periode heeft zelfs een grotere lengte dan men in het algemeen toekent aan de korte conjunctuurgolven. Daarenboven geldt een onbeperkte voorwaartse compensatie voor aanloopverliezen. Bij een zo ruime mogelijkheid om alle verliezen met winsten te verrekenen, zien de ondergetekenden geen aanleiding voor de door deze leden bepleite verruiming van de carry back.

Tot deze zelfde conclusie voert ook een vergelijking met de regelingen in de andere E.E.G.-landen. In geen van die landen vindt men een carry back of een bijzondere regeling voor de verrekening van aanloopverliezen. In al die landen is de termijn voor voorwaartse verliescompensatie zelfs korter dan in Nederland. In dit opzicht neemt ons land binnen de kring der E.E.G.-landen dus een zeer gunstige positie in, met name voor de ontplooiing van initiatieven door vestiging van nieuwe ondernemingen.

Verder dient te worden bedacht dat een algemene uitbreiding van de carry back, waarnaar de wens van deze leden uitgaat, toch ook haar ongunstige zijden heeft. Zo moet ernstig rekening worden gehouden met het effect van de teruggaaf van belastingen bij een omslag van de conjunctuur. Deze teruggaven kunnen op zo grote schaal beslag leggen op de dan toch reeds schaarser vloeiende belastingopbrengsten, dat daardoor onvoldoende mogelijkheden resten voor het treffen van de dan geboden maatregelen. In een dergelijke situatie is dit te ernstiger naarmate deze vereiste maatregelen anders van aard zijn dan de steun die het automatisme van de achterwaartse verliescompensatie aan de ondernemingen biedt.

In dit verband verdient ook aandacht dat een algemeen verruimde carry back in moeilijke jaren de druk van de belastingen over voorafgaande goede jaren herziert. Dit strookt niet met de gang van zaken in het gewone dagelijkse leven, waarin men de verdeling van lusten en lasten in het verleden niet pleegt te herzien uit hoofde van later optredende gebeurtenissen. De achterwaartse verliescompensatie moet dan ook worden gezien als een inbreuk op de normale gang van zaken, volgens welke de jaarwinst of het jaarinkomen de grondslag vormt voor de belastingheffing. Dit spreekt te meer, indien men bedenkt dat de capaciteit om in enig jaar bij te dragen in de totale lasten van dat jaar niet wordt aangetast door een verlies dat eerst in de toekomst optreedt. De carry back moet derhalve, als inbreuk op het normale bestel, uit hoofde van haar aard beperkt blijven. Haar strekking is, gelijk reeds bij de inkomsten-

belasting is betoogd, niet zozeer dat zij bijdraagt tot een rechtvaardige verdeling van lasten: zij heeft meer de fiscaal-economische functie dat de belastingvermindering over het voorafgaande jaar het dragen van het verlies vergemakkelijkt.

Overigens nopen ook praktische overwegingen tot een begrenzing van de carry back, gelijk deze leden terecht naar voren brengen in het voorlopig verslag betreffende het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960 bij artikel 43. Naarmate men de termijn voor achterwaartse compensatie verlengt, moeten volledige gegevens over het verleden voor iedere belastingplichtige worden bewaard met het oog op eventueel in de toekomst optredende verliezen. Bij carry forward kan dit bevaarden beperkt blijven tot die belastingplichtigen die werkelijk verliezen hebben geleden, zodat de administratieve rompslomp daarbij beperkter kan blijven.

Alles bijeengenomen menen de ondergetekenden dat er duidelijk meer pleit voor handhaving van het thans bestaande, ruime en evenwichtige systeem van verliescompensatie dan voor verruiming van de uitzonderlijke maatregel van achterwaartse verliescompensatie. In het bijzonder de samenhang tussen inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting pleit tegen een verruiming van carry back alleen voor deze laatste; zou men de achterwaartse verliescompensatie in de vennootschapsbelasting belangrijker ruimer stellen dan in de inkomstenbelasting verantwoord is, dan zou dit immers duidelijk leiden tot een discriminatie ten nadele van de particuliere ondernemingen.

Het is voor de ondergetekenden een teleurstelling dat deze leden na de uitvoerige motivering van de gedane voorstellen in de memorie van toelichting bezwaar maken tegen de beëindiging van de mogelijkheid voor verzekeringsmaatschappijen een belastingvrije egaliseringsreserve te vormen, waartegenover aan de schadeverzekeringsmaatschappijen een verruiming van de achterwaartse verliescompensatie tot vijf jaar wordt toegekend. De ondergetekenden kunnen instemmen met de beschouwingen die deze leden wijden aan het doel van de verzekeringsmaatschappijen en aan de daaruit voortvloeiende aan zulke maatschappijen te stellen eisen. Inderdaad vloeit uit het feit, dat het doel van een verzekeringsmaatschappij bestaat in het nivelleren van goede en kwade kansen over een zo groot mogelijk aantal belanghebbenden en over een zo groot mogelijk aantal jaren, voort dat bijzondere voorzieningen — i.c. de vorming van reserves — dienen te worden getroffen voor het geval rampen, onvoorziene wijzigingen in het niveau van rente en kosten en andere, statistisch niet exact te benaderen voorvallen zich zouden voordoen. Zij zien ook in dat bij de levensverzekering door de lange duur der contracten meer dan bij de schadeverzekering het rente- en kostenverloop in dit opzicht een belangrijke rol speelt. De erkenning van de noodzaak van bijzondere reserveringen impliceert echter niet — en dit zien deze leden naar het oordeel van de ondergetekenden voorbij — dat zulke reserveringen nu ook belastingvrij zouden moeten geschieden. Het is nu eenmaal de algemene regel dat de door ondernemingen uit de winst gevormde reserves in de belasting worden betrokken. In de memorie van toelichting is uitvoerig betoogd dat ten aanzien van de verzekeringsondernemingen niet zodanig bijzondere omstandigheden aanwezig zijn dat er grond is ten deze van de algemene gedragslijn af te wijken.

De vraag of over de onderhavige materie aan de Verzekeringkamer om advies is gevraagd, beantwoorden de ondergetekenden ontkennend. Niet slechts konden zij in eigen kring bekwame deskundigen raadplegen, doch zij menen dat het niet de taak van de Verzekeringkamer is, mede te werken bij het afwegen van de veelzijdige — grotendeels buiten het gebied van het verzekeringswezen liggende — factoren die tenslotte de vorming van een fiscaal oordeel moeten bepalen.

Naar aanleiding van het betoog van vele andere leden inzake de beëindiging van de egaliseringsreserve voor verzekeraars stellen de ondergetekenden voorop dat ook naar hun mening ten deze doorslaggevend is het antwoord op de vraag of aan een belastingvrije egaliseringsreserve, gelet op de uitzonderlijke risico's welke de verzekeraars zouden lopen, behoefte bestaat. Op de wenselijkheid van het al dan niet laten voortbestaan van de

egalisatiereserve hebben zij zich dan ook, zoals uit de memorie van toelichting blijkt, ernstig bezonnen. Tot uitgangspunt is hierbij gekozen de vraag of en in hoeverre verzekeraars in de fiscale winst sfeer in het algemeen, dus ongeacht de vorm welke deze zou kunnen vinden, een bijzondere regeling behoeven welke niet voor andere ondernemers geldt (memorie van toelichting, blz. 15, eerste alinea). Zij kwamen te dien aanzien tot de conclusie dat voor levensverzekeraars door een geleidelijk maar onmiskenbaar opgetreden, in de memorie van toelichting aangeduide, beperking van de voor deze verzekeraars bestaande risicofactoren de kans op calamiteuze verliezen in het geheel van de financiële risico's niet van zodanige betekenis is dat daarvoor een bijzondere fiscale voorziening zou moeten worden gehandhaafd. Ten aanzien van schadeverzekeraars, voor wie vorenbedoelde risico-beperkende elementen niet of in mindere mate aanwezig zijn, kwamen de ondergetekenden tot de slotsom dat er aanleiding bestaat de bijzondere positie welke zij in het fiscale bestel innemen, te blijven erkennen, zij het niet door een bestendiging van de egalisatiereserve te hunnen aanzien, doch door toekenning van een langere termijn voor achterwaartse compensatie van verliezen.

Dat de ondergetekenden bij de motivering van hun voorstel in de memorie van toelichting veel plaats hebben ingeruimd aan een beschouwing over het karakter van de huidige egalisatiereserve, de wijze waarop deze thans is geregeld en de daartegen bestaande bezwaren, is geschied om aan te tonen dat handhaving van het bestaande stelsel zowel op theoretische als op praktische gronden niet te verdedigen valt. Zoals in de memorie van toelichting breder is uiteengezet, bleek een regeling van een verzekeringstechnisch wel zuivere zgn. „schommelreserve” (voor over- en onderschaden), die technisch uiterst gecompliceerd zou zijn, wegens gebrek aan voldoende statistisch materiaal praktisch onuitvoerbaar. Biedt het beschikbare materiaal zelfs al onvoldoende houvast voor het bepalen van de — thans kennelijk te ruim gestelde — plafonds van de Zesde Aanvullingsbeschikking Vennootschapsbelasting 1942, statistisch betrouwbare gegevens ten aanzien van de „calamiteiten” waartegen een echte schommelreserve zou moeten worden opgebouwd kunnen zelfs door de bekwaamste deskundigen niet worden gegeven. In Duitsland, alwaar alleen voor schadeverzekeraars een soortgelijke regeling, doch met veel lagere grenzen, geldt als die van de voormelde aanvullingsbeschikking, publiceerde nog in december 1959 Adolf Tosberg in „Steuer und Wirtschaft” een artikel onder de titel „Versuch einer mathematischen Lösung des Problems Schwankungsrückstellung”. Dit artikel, welks beginstelling dat hoe groter het „Bestand” van de maatschappij is, des te kleiner de risicofactor, ook in de memorie van toelichting ter sprake komt, werd in hetzelfde tijdschrift van mei 1960 echter weer uitvoerig bestreden door Dr. Henry Mähmann.

Naar aanleiding van de vragen van deze leden aangaande de invloed van de egalisatiereserve op de door de verzekeringsmaatschappijen te betalen belasting, delen de ondergetekenden het volgende mede. Uit een door de ondergetekenden gehouden enquête over een willekeurig jaar, nl. het jaar 1957, bleek dat in dat jaar door de levensverzekeringsmaatschappijen f 21 mln en door de schadeverzekeringsmaatschappijen f 14½ mln belastingvrij werd gereserveerd. Hiertegenover stond dat voor de levensverzekeringen slechts tot een bedrag van f 32 000 aan de reserves behoefde te worden onttrokken en bij de schadeverzekering f 1,3 mln. Hierbij zij nog aangetekend dat de vorenbedoelde verhouding tussen reserveringen en onttrekkingen voor schadeverzekeraars, naar het onderzoek heeft uitgewezen, als normaal is te beschouwen. De onttrekking van f 32 000 in het onderzochte jaar bij de levensverzekeraars is daarentegen meer incidenteel: er gaan jaren voorbij waarin in het geheel geen onttrekking plaatsvindt.

Aan deze gegevens moge nog worden toegevoegd dat in de laatste jaren de dotaties van de gezamenlijke verzekeraars aan de fiscale egalisatiereserve ruim tweemaal zo groot waren als het door hen aan vennootschapsbelasting betaalde bedrag. Mede daardoor heeft het gezamenlijke beloop van de fiscale egalisatie-

reserves bij de verzekeraars in 1961 ongetwijfeld de f 300 mln overschreden.

Hoewel de door deze leden in dit verband geciteerde beweringen dat vele assuradeurs door de bestaande regeling bij het betalen van belasting „slechts de rol van toeschouwer-uit-de-verte behoeften te vervullen” en dat het „bij die reserve bepaald sinterklazig toe(ging)”, niet van overdrijving vrij te pleiten zijn, menen de ondergetekenden, behalve met de in de memorie van toelichting voor de beëindiging van de fiscale egalisatiereserve aangevoerde motieven, ook met de hier gegeven cijfers duidelijk te hebben aangetoond dat de bestaande fiscale royaliteit tegenover het verzekeringswezen zover gaat dat bestendiging daarvan een ernstige discriminatie zou betekenen tegenover andere bedrijfstakken.

De in de artikel 3 van de Zesde Aanvullingsbeschikking Vennootschapsbelasting 1942 vermelde maxima, waaromtrent de aan het woord zijnde leden vervolgens vragen stellen, zijn gebaseerd op voorhanden zijnde gegevens van verzekeringsmaatschappijen hier te lande. Vaststaat dat deze plafonds belangrijk te hoog zijn; alleen reeds de omstandigheid dat deze plafonds commercieel slechts zelden worden bereikt, vormt hiervoor een belangrijke aanwijzing. Indien men de norm die de Zesde Aanvullingsbeschikking Vennootschapsbelasting 1942 voor het plafond bij de levensverzekeringsmaatschappijen stelt, ook commercieel aanlegt, zijn de vermogens van deze maatschappijen — niettegenstaande de hoge koersen van hun, veelal niet volgestorte en dus met obligo belaste, aandelen — sterk beneden peil.

Bovenstaande feiten en overwegingen, gevoegd bij het ook in de memorie van toelichting gereleveerde feit dat de algemeenheid van de huidige regeling niet bevredigend werkt omdat een calamiteit dikwijls niet algemeen zal treffen, doch niet zelden neerkomt op een enkele maatschappij uit een bepaalde verzekeringsbranche, leidden de ondergetekenden tot het voorstel de bestaande bijzondere behandeling voor de levensverzekeraars te beëindigen en haar voor de schadeverzekeraars te vervangen door een verruiming van de achterwaartse verliescompensatie, welke in tegenstelling tot de egalisatiereserve niet gericht is op de branche als geheel, doch op de individuele maatschappij en de feiten die zich bij haar voordoen: een concreet aanwijsbaar verlies en een concreet daarvoor aangewezen fiscale dekking (de belasting over de afgelopen vijf jaren).

De vraag van deze leden of over deze aangelegenheid overleg gepleegd is met deskundigen uit het verzekeringsbedrijf en of de ondergetekenden alsnog bereid zijn dit te doen, beantwoorden de ondergetekenden ontkennend, hierbij verwijzend naar hun boven reeds omschreven standpunt ten aanzien van de Verzekeringskamer.

Met het bovenstaande werd tevens de slotvraag van deze leden beantwoord of de ondergetekenden het in principe juist dan wel onjuist achten dat bedragen waarvan de reservering door de techniek van het verzekeringswezen is geboden, belastingvrij gereserveerd worden. De ondergetekenden menen voldoende duidelijk te hebben gemaakt dat, hoewel zij de noodzaak erkennen dat de verzekeraars behalve de ten laste van de fiscale winst komende dotaties aan de premiereserve en aan de schadereserves nog bedragen reserveren in zgn. „vrije reserves”, het onbelast laten van deze laatste bedragen een discriminatie zou betekenen tegenover andere ondernemingen.

Het stelt de ondergetekenden teleur dat verscheidene leden het onjuist achten een einde te maken aan de mogelijkheid tot een speciale regeling ter bevordering van het vormen van reserves door verzekeringsmaatschappijen. Zij constateren met voldoening dat deze leden blijken open te staan voor het in de memorie van toelichting gevoerde betoog dat de huidige regeling veel verder gaat dan blijktens artikel 13, derde lid, letter b, van het Besluit 1942 oorspronkelijk in de bedoeling heeft gelegen.

De ondergetekenden kunnen de uitvoerige uiteenzetting dezer leden omtrent de technische betekenis van het verzekeringscontract, alsook hun eveneens uitvoerige analyse van de jaarpremie en de daaruit voortvloeiende reserveringsnoodzaak

vrijwel geheel onderschrijven. Op één punt evenwel menen zij dat een nadere aanvulling op haar plaats is. In hun beschouwingen, welke in het bijzonder het schadeverzekeringsbedrijf betreffen, betrekken de aan het woord zijnde leden n.l. niet een verschijnsel waarop de ondergetekenden zowel in de memorie van toelichting als eerder in deze memorie van antwoord wezen: bij toeneming van het aantal gevaarsobjecten neemt in het algemeen de kans op een excessieve afwijking van het jaarschade-gemiddelde af. Dit betekent dat, hoewel een zich uitbreidende maatschappij haar vrije reserve zal moeten doen aangroeien met de uitbreiding van haar produktie, deze aangroei verhoudingsgewijs minder behoeft te bedragen dan de groei der produktie. De ondergetekenden willen gaarne aannemen dat, zoals deze leden zeggen, de verhouding tussen het premieinkomen en de vrije reserves in de laatste tien jaren vrijwel constant is gebleven, mede dank zij de mogelijkheid tot belastingvrije reservering. Bij de grote vlucht die het verzekeringswezen in deze periode nam, zou het echter voor de hand hebben gelegen dat de vrije reserves verhoudingsgewijs minder zouden zijn toegenomen zonder dat van vermindering der zekerheid zou kunnen worden gesproken. Het gelijkblijven van deze verhouding is derhalve meer een argument tegen het belastingvrij laten van deze reserves, dan daarvoor.

Met deze laatste conclusie, die deze leden uit hun gehele betoeg trekken, zijn de ondergetekenden het ook op andere gronden niet eens. Zoals zij reeds eerder in deze memorie uiteenzetten, impliceert de erkenning dat bij vergroting van de produktie ook vergroting van de vrije reserves behoort, niet dat dit laatste belastingvrij zou dienen te geschieden, zeker niet als de mate waarin dit zou moeten geschieden in relatie wordt gebracht mede met het renteinkomen op de diverse reserves, zonder welke de rentabiliteit van de bedrijven van althans de schadeverzekeraars zou ontbreken.

De ondergetekenden zijn van mening dat de bijzondere positie van de schadeverzekeraars voldoende wordt erkend indien wordt volstaan met een bijzondere regeling in de sfeer van de verliescompensatie. De op dit punt voorgestelde regeling achten zij adequaat en meer reëel dan de thans geldende, waartegen bovendien belangrijke praktische bezwaren bestaan.

De situatie waarin ten gevolge van de Nederlandse fiscale wetgeving alle maatschappijen verkeren waarbij het aansprakelijk kapitaal voornamelijk of uitsluitend de functie heeft van waarborg voor crediteuren, waarop deze leden mede wijzen, vindt in Hoofdstuk V van deze memorie van antwoord bespreking.

De bezwaren die deze leden inbrengen tegen het overbrengen van de egaliseringsreserve naar de N.O.R. zijn, naar het de ondergetekenden voorkomt, door de — in de memorie van antwoord op het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960 ampel uiteengezette — wijziging in de N.O.R.-regeling geheel onderwerpen. Het gevolg van deze wijziging immers is dat bij een optredend verlies de normale verliescompensatie zal voorgaan boven verrekening met de N.O.R. onder gelijktijdige afbraak van deze laatste voor de gecompenseerde bedragen tegen een tarief van 15 pct. In verband hiermede is in onderdeel XI, letter A, van de bij deze memorie behorende nota van wijziging artikel 29, eerste lid, letter a, van het ontwerp teruggenomen.

De gedachte waarvoor deze leden tenslotte het pleit voeren, n.l. om niet alleen voor de schadeverzekeraars, maar zelfs ook voor de levensverzekeraars de egaliseringsreserve te handhaven, werd reeds eerder in deze memorie door de ondergetekenden in beschouwing genomen. Zij hebben niet de indruk dat de door deze maatschappijen berekende premies zo krap zijn dat daaruit niet, ook bij verhoogde kosten, een — buiten de belastingheffing vallende — wiskundige reserve kan worden opgebouwd die hen ruimschoots in staat stelt aan hun verplichtingen te voldoen, terwijl toch een zeer bevredigende winst overblijft. Wat het door deze leden ter sprake gebrachte risico-element van de levensverzekeringsmaatschappijen betreft, mogen de ondergetekenden er — wat er overigens zij van de verhouding ten opzichte van het spaarelement — op wijzen dat reeds de grote vlucht van het levensverzekeringsbestand na de Tweede Wereldoorlog een aanzienlijke relatieve verlichting van risico's

betekent. Overigens mogen de ondergetekenden hieraan toevoegen dat de door deze leden vermelde verhouding van 1 : 8 tussen negatieve en positieve risico's als gevolg van het overlijden van verzekerden kennelijk een vergelijking betreft tussen de totale uitkeringen uit kapitaalverzekeringen en de op één jaar betrekking hebbende uitkeringen uit renteverzekeringen. Het verzekeringswezen zelf echter kapitaliseert, ingeval zulk een vergelijking nodig is, de renteverzekeringen door deze met 10 te vermenigvuldigen. In dit geval is er vrijwel evenwicht tussen beide cijfers te constateren.

Het verheugt de ondergetekenden dat verschillende leden zich in het algemeen kunnen verenigen met de door hen geuite bezwaren tegen handhaving van de huidige egaliseringsreserve. Dat en waarom ten aanzien van deze materie geen overleg is gepleegd met deskundigen uit het verzekeringsbedrijf werd hierboven reeds gemotiveerd.

Naar aanleiding van de vraag van deze leden of het niet juist zou zijn bv. in het geval dat enig verlies de winsten van de laatste vijf jaren overtreft, teruggaaf van belasting vooraf te doen gaan aan verrekening met de N.O.R., zij erop gewezen dat er door de zoëven vermelde wijziging in het voorgestelde N.O.R.-regime steeds teruggaaf van belasting plaatsvindt, indien nog verrekening met vroegere winsten kan plaatsvinden.

Voor een belasting van ingehouden winst als ware deze uitgedaald, zoals de hier aan het woord zijnde leden suggereren, kunnen de ondergetekenden geen argumenten naar voren brengen die daarvoor naar hun oordeel van voldoende gewicht zouden kunnen zijn.

De vele leden die de maatregel tegen de handel in fiscale verliezen door transacties met aandelen in lege vennootschappen, voorgesteld in het zesde lid, in strijd achten met het karakter van de vennootschapsbelasting, leggen naar het gevoelen van de ondergetekenden te zeer het accent op de formele zijde van de wettelijke bepalingen. De strekking van de vennootschapsbelasting toch is de ondernemingen die in n.v.-vorm e.d. worden gedreven aan een belasting te onderwerpen. In de gevallen waar het hier om gaat is de onderneming echter gestaakt, zodat de taak waarvoor de vennootschap werd opgericht is volbracht; er zou derhalve gereede aanleiding zijn om fiscaal het einde van de vennootschap aan te nemen, hoewel zij — veelal kunstmatig — formeel nog voortbestaat. De ondergetekenden willen echter zover niet gaan, daar zij er vrede mee kunnen hebben dat aandeelhouders onder handhaving en benutting van het tussen hen bestaande vennootschappelijke verband nieuwe zaken entameren. Zij stellen daarom slechts een maatregel voor tegen excessen, n.l. tegen die gevallen, waarin ondanks het formele voortbestaan van de rechtspersoon het feitelijke einde van de oude bedrijfsuitoefening en het feitelijke begin van een nieuwe bedrijfsuitoefening in deze vennootschapsvorm scherp worden gemarkeerd door de overdracht van alle of nagenoeg alle aandelen aan buitenstaanders. In zulk een geval toch is de formele voortbestaande rechtspersoonlijkheid niets anders dan een lege huls, die wordt gebruikt om de zojuist beschreven werkelijkheid te maskeren. De ondergetekenden achten het bepaaldelijk niet in strijd doch veeleer in overeenstemming met het karakter van de vennootschapsbelasting, in zodanig geval de belastingheffing op de realiteit van het gebeuren af te stemmen. De eventuele onverrekend gebleven verliezen uit de oude, gestaakte onderneming hebben nu eenmaal geen betrekking op de geheel andere onderneming, die naderhand — door anderen — onder dezelfde naam of zelfs onder een andere naam wordt gedreven.

Ter voorkoming van ontduiking moet deze bepaling ook betrekking hebben op het geval waarin de oude onderneming nagenoeg geheel is gestaakt. Door deze lichte uitbreiding van de werkingsfeer verliest de regeling niet haar karakter van maatregel tegen excessen, aangezien zij daarmede geen bona fide overdrachten belemmert.

Naar aanleiding van de opmerkingen van deze leden over uitbreiding van de achterwaartse verliescompensatie in dit verband verwijzen de ondergetekenden naar hun betoeg in de aanvang van de behandeling van dit artikel.

Van de instemming van vele andere leden met de onderwer-

pelijke maatregel hebben de ondergetekenden met voldoening kennis genomen. De vraag van deze leden of de vrij sterke beperkingen die de voorgestelde wettekst behelst, niet leiden tot een te beperkte bepaling, die wellicht ook daardoor gemakkelijker omzeild kan worden, is begrijpelijk. Ook de ondergetekenden hebben zich afgevraagd of zou kunnen worden volstaan met deze beperkte bepaling en met name of niet reeds de overdracht van een meerderheidspakket der aandelen tot toepassing van het voorgestelde zesde lid zou moeten leiden. Zij menen echter dat de voorgestelde tekst voldoende is om excessen tegen te gaan en hebben daarom afgezien van een ruimere formulering, die immers weer het risico zou scheppen dat ook bona fide overdrachten worden belemmerd.

Verskillende leden tenslotte werpen de vraag op of de handel in „lege” n.v.'s wel als misbruik moet worden beschouwd. De ondergetekenden beantwoorden deze vraag bevestigend voor zover deze handel in wezen als handel in fiscale verliezen moet worden aangemerkt, aangezien zij menen dat dit indruist tegen de strekking van de vennootschapsbelasting, gelijk zij hierboven hebben uiteengezet. Zij kunnen zich dan ook niet verenigen met de opvatting van deze leden dat de fiscus door de voorgestelde maatregel gaat profiteren van het verlies van vroegere aandeelhouders. Zij menen dat er geen sprake is van een ongerechtvaardigd voordeel van de fiscus indien deze op de voet van de normale regels voor de jaarlijkse belastingheffing in het verleden vennootschapsbelasting heeft geheven over toen behaalde winsten. Door de carry back van één jaar, waaromtrent hiervoor reeds is betoogd dat deze een inbreuk vormt op de gewone gang van zaken, treedt de fiscus zelfs reeds terug, ook indien de winst van het voorafgaande jaar mocht zijn uitgedeeld. Voor het overige heeft men hier, wanneer bepaalde verliezen door het feitelijke einde van de bedrijfsuitoefening van de n.v. niet meer door winsten kunnen worden goedgeemaakt, te doen met een verschijnsel dat zich, met name buiten het fiscale vlak, meer algemeen voordoet. In deze gevallen is sprake van een risico, dat een aandeelhouder nu eenmaal loopt doordat hij geld in een n.v. heeft gestoken.

De vraag van deze leden of het niet meer in overeenstemming is met de grondslagen van het belastingrecht, dat niet de wetgever maar de rechtspraak over deze handel al dan niet de staf breekt, is de ondergetekenden niet duidelijk. De rechter toch moet recht spreken volgens de wet, terwijl het de taak van de wetgever is de wet te stellen, ook in fiscale zaken. Het is derhalve de wetgever die beslist welke onderwerpen in de wet uitdrukkelijk worden geregeld en welke onderwerpen aan de beslissing van de rechter worden overgelaten. Het ligt voor de hand dat de wetgever een punt niet in het ongewisse zal willen laten indien dit de mogelijkheid opent tot wat naar zijn mening een misbruik is. Juist ter wille van de grondslagen van het belastingrecht is een regeling hier gewenst.

Het pleidooi van deze leden voor enigerlei overgangsmaatregel heeft de ondergetekenden niet kunnen overtuigen. Zij menen dat daartoe geen aanleiding bestaat nu het ontbreken van zulk een bepaling in hoofdzaak slechts kan leiden tot het derven van de vruchten of van een gedeelte van de vruchten van een misbruik.

Naar aanleiding van de opmerkingen dezer leden omtrent de aanschrijving, welke de tweede ondergetekende in 1962 heeft doen uitgaan om te komen tot een processuele bestrijding van het onderhavige misbruik in het kader van de bestaande wetgeving, merken de ondergetekenden nog op dat naar hun mening aldus op passende wijze is getracht binnen het kader van de thans geldende wetgeving te wren wat in hun ogen een misstand is. Het ontgaat hun dat men uit het streven naar een rechterlijk oordeel zou kunnen concluderen tot een poging een rechtsprobleem eenzijdig op te lossen.

HOOFDSTUK V

Tarief

Artikel 21. Het verheugt de ondergetekenden dat vele leden de verlichting van de belastingdruk op uitgedeelde winsten in beginsel toejuichen, en dat zij tevens hetgeen door de onderge-

tekenden wordt opgemerkt over de wenselijkheid van een doorstroming van de vennootschapswinsten naar de kapitaalmarkt ten volle onderschrijven. Deze leden spreken ten aanzien van de technieken die voor het verkrijgen van de beoogde verlichting ter beschikking staan hun voorkeur uit voor de verrekening van de vennootschapsbelasting met de door de aandeelhouder verschuldigde belasting. Zij verwijzen daarbij naar de door hen aangevoerde argumenten in het voorlopig verslag inzake het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960. Als eerste voordeel noemen deze leden te dier plaatse het feit dat in het door hen verkozen systeem geen tegemoetkoming wordt verleend in de gevallen waarin de uitgekeerde dividenden niet aan inkomstenbelasting onderworpen zijn. Zij noemen daarbij het voorbeeld van dividenden op aandelen in het bezit van pensioenfondsen. De hier aan het woord zijnde leden gaan er blijkbaar als vanzelfsprekend vanuit dat bij de verrekeningsmethode alleen vennootschapsbelasting met door de aandeelhouder zelf verschuldigde belasting wordt verrekend doch dat nimmer daarboven vennootschapsbelasting dient te worden gerestitueerd. De ondergetekenden menen dat dit nog niet zo vanzelfsprekend is. Dit uitgangspunt van deze leden zou ertoe leiden dat aandeelhouders met lage inkomens niet of slechts ten dele van de drukverlichting zouden profiteren en dat de vrijgestelde fondsen in het geheel niet in de drukverlichting zouden delen. Ten aanzien van deze fondsen zou men zich kunnen afvragen of de weigering om de vennootschapsbelasting, die bij andere lichamen verrekend wordt, te restitueren niet als een terugnemen van de vrijstelling moet worden aangemerkt. Zoals hierna ook in een ander verband wordt uiteengezet vormen deze instellingen de zgn. „dode hand”. Zij kunnen de betrokken winst niet verder uitdelen, maar „verteren” het ontvangen dividend en staan als zodanig op één lijn met aandeelhouders-natuurlijke personen. Daarbij dient nog te worden bedacht dat aan deze fondsen wel de ingehouden dividendbelasting wordt gerestitueerd. De ondergetekenden kunnen dan ook niet inzien dat in dit door deze leden gesignaleerde verschil een motief voor de verrekeningsmethode is gelegen.

De tweede afwijking welke de hier aan het woord zijnde leden constateren, betreft een verschil dat het gedifferentieerde tarief zou tweevleugelen tussen besloten en open n.v.'s. De besloten n.v.'s, aldus betogen zij, zijn meer op interne financiering aangewezen dan open n.v.'s. Zij vrezen daarom een discriminatie ten nadele van de besloten n.v.'s, welke in het door hen aangehangen systeem zou worden vermeden. De ondergetekenden kunnen echter niet inzien dat in dit opzicht een verschil bestaat met de verrekeningsmethode. Indien de winsten niet worden uitgedeeld leidt immers ook deze laatste methode niet tot een reductie. Voor zover op dit stuk wel een verschil tussen beide methodes zou bestaan zou dit de uitdeling van oude winsten betreffen. Zoals zij hierna nog zullen uiteenzetten hebben de ondergetekenden er echter juist bezwaar tegen dat een verzachting van de belastingdruk op oude winsten zou worden verleend.

Naast deze twee, reeds in het voorlopig verslag inzake het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960 aangevoerde argumenten, wijzen de hier aan het woord zijnde leden evenals later in het voorlopig verslag verschillende leden op de ingewikkeldheid van het voorgestelde systeem. De ondergetekenden ontkennen niet dat de voorgestelde wijziging van de tariefstructuur van de vennootschapsbelasting leidt tot een aantal complicaties in de wetgeving. Hoewel de ondergetekenden zeer grote waarde hechten aan eenvoud in de belastingwetgeving, hebben zij er toch oog voor dat het belang van de invoering van een bepaalde regeling zo zwaar kan wegen dat de daaruit voortvloeiende complicaties moeten worden aanvaard. In dit opzicht is hier dan ook zeker niet sprake van een uniek verschijnsel. Ook de ondergetekenden betreuren het dat een wat in details gaande regeling hier noodzakelijk is, al menen zij dat de door verschillende leden gebezigde term „ongemeen ingewikkeld” te sterk en te weinig relativerend is uitgevallen.

Deze ingewikkeldheid kan echter geen motief vormen om aan een andere methode van verlichting van de belastingdruk op uitgedeelde winsten de voorkeur te geven. Het is nu een-

maal zo dat welke maatregel tot verzachting van die druk men ook kiest, deze steeds tot een aantal technische complicaties moet leiden en derhalve tot het creëren van een aantal specifieke regelingen. Dit geldt inderdaad ook indien men de voorkeur geeft aan een maatregel in de sfeer van de vennootschapsbelasting. Een maatregel welke zich richt op deze belasting vindt echter toepassing op een betrekkelijk gering aantal belastingsubjecten, terwijl bovendien de technische problemen van deze methode zich weer op een klein gedeelte daarvan concentreren. Treft men echter, zoals bij de verrekeningsmethode, een maatregel in de sfeer van de inkomstenbelasting, dan moet deze in zijn uitwerking ingewikkelder zijn alleen reeds door het zeer grote aantal subjecten dat daarbij wordt betrokken. Men kan daarbij denken aan het vraagstuk van de uitdelingen welke worden gedaan uit winst waarvan geen vennootschapsbelasting is geheven. Dit kan zich o.a. voordoen indien door de uitdelende vennootschap een investeringsaftrek is genoten. In dit verband kan ook worden gedacht aan de winsten van buitenlandse filialen en dividenden uit buitenlandse deelnemingen, welke niet zijn belast op grond van een verdrag of op grond van de eenzijdige regeling ter vermijding van dubbele belasting. Bij de methode van het gedifferentieerde tarief speelt zich deze problematiek praktisch uitsluitend in de sfeer van de betrokken n.v. af. Bij de verrekeningsmethode echter komt men voor de vraag te staan hoe te handelen ten aanzien van de aandeelhouders als deze dividend ontvangen dat geheel of gedeeltelijk met buitenlandse — van vennootschapsbelasting vrijgestelde — winsten is gefinancierd. Het behoeft geen betoog dat uit een technisch oogpunt volledige toepassing van de verrekening ook in deze gevallen de voorkeur zou verdienen. Materieel komt men dan echter voor consequenties te staan die wel zeer ver gaan. Het zou immers welhaast niet te vermijden zijn dan ook met betrekking tot in Nederland genoten dividenden van buitenlandse maatschappijen verrekening van — buitenlandse — winstbelasting met de Nederlandse inkomstenbelasting toe te staan, hetgeen trouwens ook reeds gewenst zou kunnen zijn om afstoting van buitenlandse aandelen te voorkomen. Zoals echter is uiteengezet in de memorie van antwoord inzake het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960, blz. 24, linker kolom, waar wordt gewezen op de analoge problematiek welke zich voordoet bij een bepaalde uitwerking van de ondernemingswinstbelasting, is een dergelijke verrekening van — wellicht zelfs niet of tot een lager bedrag betaalde — buitenlandse winstbelasting internationaal hoogst ongebruikelijk. Daarbij komt nog dat een zodanige regeling ook uit een budgetair oogpunt weinig aantrekkelijk is.

Omtrent andere problemen welke de verrekeningsmethode oproept zij nog het volgende vermeld. Toepassing van de verrekeningsmethode ook voor winsten uit oude jaren zou nopen tot een ingewikkelde overgangsregeling om te voorkomen dat winsten welke reeds gemaakt zijn onder het oude regime voor verrekening in aanmerking zouden komen. Toepassing van de verrekening alleen voor de in het betrokken jaar zelf gemaakte winst zou daarentegen weer moeten leiden tot regelingen voor gevallen dat dividend geheel of gedeeltelijk met oude winsten wordt gefinancierd.

Vervolgens dient nog te worden bedacht dat de verrekeningsmethode leidt tot een verhoging van het met de inkomstenbelasting te verrekenen bedrag. Er zal dan immers boven de reeds te verrekenen dividendbelasting tevens vennootschapsbelasting moeten worden verrekend. Verscheidene leden denken in dit verband zelfs aan een verdubbeling van de dividendbelasting, dus aan een totaal te verrekenen percentage van 50. Tenslotte zij opgemerkt dat een reductie welke beperkt zou blijven tot een vermindering — boven de dividendbelasting — van de inkomstenbelasting met een bepaald percentage van het uitgedeelde dividend de bestaande verhoudingen in belastingdruk tussen de belastingplichtigen, zoals deze zijn bepaald door de tarieven van de inkomstenbelasting, zou aantasten. Dit kan men slechts herstellen door een aantal kunstgrepen toe te passen, het zgn. bruteren. Dit is het verhogen van het uitgekeerde dividend met het stuk vennootschapsbelasting dat door de verrekening met de inkomstenbelasting in wezen weer wordt teniet gedaan.

Men zou derhalve bij een verrekening van 15 punten van de vennootschapsbelasting, een verlichting dus in tariefpunten gelijk aan de thans voorgestelde, het bedrag van het uitgekeerde dividend voor de verrekening van de inkomstenbelasting moeten vermenigvuldigen met 100/85. Vervolgens zou 15 pct. van het gebruteerde dividend plus de dividendbelasting met de inkomstenbelasting kunnen worden verrekend.

Het vorenstaande overziende kunnen de ondergetekenden niet de mening van verscheidene leden delen dat van deze methode van integratie van de vennootschapsbelasting de eenvoud en de begrijpelijkheid kenmerkende eigenschappen zouden zijn.

De ondergetekenden moeten ernstig bestrijden dat het voorstel tot invoering van een gedifferentieerd tarief zou botsen met het waarlijk nationale karakter van de nieuwe wetgeving. Bij de opzet van de herziening toch heeft niet voorgezeten elementen van andere belastingwetgevingen over te nemen, louter omdat ze in een ander land toepassing vonden. Dat overigens een belastingwetgeving van een land als Nederland vele elementen bevat welke men ook vindt in de fiscale wetgevingen van andere westerse landen, spreekt wel vanzelf. Zou men daarin reeds een aantasting zien van het waarlijk nationale karakter van een wetgeving, dan zou het onmogelijk zijn een belastingwetgeving met een dergelijk karakter tot stand te brengen. Volgens de opvatting van de hier aan het woord zijnde leden zou ook de invoering van de door hen aanbevolen regeling in strijd zijn met het tot stand brengen van een waarlijk nationale wetgeving. Dat nieuwe element in de wetgeving zou dan immers volgens hun gedachtengang een duidelijk Belgisch stempel dragen. In de wetgeving van andere landen komen velerlei systemen voor ter verzachting van de belastingdruk op uitgedeelde winsten. De methode van het gedifferentieerde tarief wordt thans, behalve in Duitsland, ook in Japan toegepast, terwijl deze methode in Finland door de regering is voorgesteld in een aanhangig wetsontwerp.

Zoals zij reeds in de nota inzake de algemene herziening en in het algemene deel van deze memorie hebben uiteengezet geven de ondergetekenden voor het tot stand brengen van deze verzachting de voorkeur aan het voorgestelde systeem boven het thans in België in de wet neergelegde systeem van verrekening van een gedeelte van de vennootschapsbelasting met de inkomstenbelasting. Zij menen dat als tussenweg tussen strikte handhaving van de cumulatie van de twee heffingen en integratie, de voorgestelde methode van tariefsdifferentiatie te verkiezen is boven de verrekeningsmethode. Overigens mag het nieuwe Belgische stelsel niet los worden gezien van de historie van de belastingheffing van vennootschapswinsten in dat land. In België gold tot dusverre de volledige integratie; de belasting van de vennootschapswinst was in wezen een voorheffing op de inkomstenbelasting. Het thans ingevoerde systeem betekent derhalve de invoering van een zelfstandige belasting van vennootschappen en vormt uit dat oogpunt een toenadering tot het Nederlandse stelsel. Het ligt historisch gezien voor de hand dat daarbij voor de verzachting van de druk op de uitgekeerde winsten de verrekeningsmethode is gekozen.

Zoals reeds in het algemene deel van deze memorie is medegedeeld zou het tarief voor de vennootschapsbelasting moeten worden verhoogd tot ongeveer 55 pct. om bij verrekening van de vennootschapsbelasting met de inkomstenbelasting de baten voor de schatkist op gelijke hoogte te houden, met dien verstande dat dit percentage aanzienlijk hoger zou worden bij een verrekening van het volle percentage van de vennootschapsbelasting ongeacht of de betrokken vennootschapswinst hiermede ook feitelijk is belast geworden, en nog hoger bij een verrekening ook voor uit het buitenland komende dividenden.

Naar aanleiding van de in het zevende lid, letter a, vervatte beperking ten aanzien van hetgeen als „uitdelingen van winst” wordt aangemerkt vragen deze leden zich af of niet elk besluit van de vergadering van aandeelhouders of leden, strekkende tot uitdeling van winst, tot belastingreductie aanleiding dient te geven. Te dezer zake mogen de ondergetekenden verwijzen naar hetgeen is uiteengezet onder § I (Algemeen) van de memorie van toelichting (blz. 8, linker kolom, eerste alinea)

omtrent de redenen die ertoe hebben geleid de begunstiging te beperken tot contante uitdelingen berustende op overeenkomstig de statuten genomen beslissingen omtrent de bestemming van de commerciële jaarwinst. Het zou in strijd zijn met de strekking van de onderhavige regeling de tariefsreductie ook toe te passen ten aanzien van winsten die reeds in vorige jaren zijn gemaakt, destijds zijn gereserveerd en eerst ten gevolge van een nadien door de algemene aandeelhoudersvergadering genomen beslissing tot uitdeling komen. Zoals reeds in het algemene deel van deze memorie is uiteengezet zou immers een van de beweegredenen van de tariefsdifferentiatie — het geven van een tegenprikkel tegen te grote reserveringen — te weinig gestalte krijgen indien ondanks reservering de mogelijkheid tot tariefsreductie behouden zou blijven.

Ook de uitsluiting van zgn. vermomde uitdelingen van de reductie is, zoals in de memorie van toelichting is uiteengezet, uitvloeisel van de economische doelstelling van de onderhavige tariefsvoorziening. Dergelijke uitdelingen geschieden immers veelal in natura en kunnen dan niet leiden tot vermeerdering van de ter kapitaalmarkt verschijnende middelen, terwijl bovendien deze nimmer op een formeel winstverdelingsbesluit berustende uitdelingen niet of nauwelijks door een tariefsdifferentiatie zullen worden beïnvloed.

De ondergetekenden hebben bij artikel 10 hierboven uiteengezet waarom deze bepaling naar hun opvatting dient te worden gehandhaafd. Terecht wijzen de hier aan het woord zijnde leden erop dat een vervallen van artikel 10 tevens zou moeten leiden tot het schrappen van letter c, van het zevende lid.

De ondergetekenden zijn met vele andere leden van oordeel dat het in het eerste lid genoemde percentage dient te worden vervangen door het thans geldende van 45. Te dezer zake mogen zij verwijzen naar onderdeel IX, letter A, van de bij deze memorie behorende nota van wijziging. Met betrekking tot de budgettaire gevolgen van de voorgestelde nieuwe tariefsstructuur zij verwezen naar hetgeen hierna in deze memorie daaromtrent is uiteengezet.

Naar aanleiding van de door deze leden gestelde vraag om welke redenen de tariefsdegressie voor winsten beneden f 50 000 is gehandhaafd, zij het volgende opgemerkt. Deze degressie vormt een verfijning binnen de algemene opzet van het overigens proportionele tarief. Zij valt buiten de draagwijdte van de overwegingen die de ondergetekenden ertoe hebben geleid een tariefsreductie voor het uitgekeerde gedeelte van de winst voor te stellen. De hier aan het woord zijnde leden voeren overigens geen redenen aan welke voor wijziging van deze bestaande regeling zouden kunnen pleiten.

De ondergetekenden kunnen het niet als een gebrek van de voorgestelde regeling aanmerken dat de compensatoire heffing volgens het derde lid zich niet uitstrekt tot rechtspersonen die niet aan de vennootschapsbelasting zijn onderworpen. De compensatoire heffing is toch enkel bedoeld als een uitstel van het verlenen van belastingreductie zolang de winsten blijven binnen de sfeer van aaneengeschakelde ondernemingen. Verlaat een winstbedrag deze sfeer, dan verkrijgt het daarmee het recht op tariefsbegunstiging. De niet aan vennootschapsbelasting onderworpen Nederlandse lichamen missen het karakter van een verdere schakel in een geïntegreerde totaliteit van ondernemingen. Gelijk de ondergetekenden reeds eerder in deze memorie tegenover vele leden hebben opgemerkt, vormen de hierbedoelde rechtspersonen de „dode hand”; zij kunnen zelf niet uitdelen maar verteren — of beleggen — het ontvangen dividend, en staan als zodanig op één lijn met aandeelhouders-natuurlijke-persoonen. In dit licht zou het invoeren van een compensatoire heffing van de onderwerpelijke lichamen kunnen worden gezien als in feite neerkomende op een gedeeltelijk terugnemen van de verleende vrijdom van belasting. Nu bovendien deze lichamen, voor zover zij als beleggers optreden, mede betrokken zijn in de toewending van middelen naar de kapitaalmarkt, kunnen de ondergetekenden geen voldoende aanleiding vinden hen van de verlichting van de belastingdruk op in de personele sector aangelande ondernemingswinsten uit te sluiten.

Uit de tekst van het vierde lid in verband met het derde lid leiden deze leden terecht af dat de 15 pct. heffing door het ontvangende lichaam ook dan verschuldigd blijft wanneer het niet doorgeven van het ontvangen dividend berust op het feit dat dit lichaam over het betrokken boekjaar (commercieel) verlies heeft geleden. Dit is in overeenstemming met de ratio van genoemde bepalingen; de opzet van de regeling is immers tariefsreductie alleen toe te kennen voor dat gedeelte van de winst van een vennootschap, hetwelk in handen van buiten de aaneengeschakelde bedrijven staande aandeelhouders komt. Aldus bezien moet het onverschillig blijven, welke omstandigheden of motieven het ontvangende lichaam ertoe hebben geleid het dividend binnen het concernverband te houden.

In welk opzicht deze regeling in het gestelde geval de ontvangende maatschappij zou kunnen stimuleren tot een dividenduitdeling uit haar reserves, is de ondergetekenden niet duidelijk. Het uitdelen van in vroegere jaren gevormde reserves buiten de jaarrekening om kan toch nimmer ten gevolge hebben dat de 15 pct. heffing over het ontvangen deelnemingsdividend wordt ongedaan gemaakt. En tegen een uitdeling via de jaarrekening uit een aanwezige dividendreserve — nadat het verlies tegen andere bestaande reserves is weggeboekt — kan naar het voorkomt moeilijk bezwaar worden gemaakt.

Naar het oordeel van de ondergetekenden is het niet nodig de in het vierde lid vervatte begrenzing van de basis waarover de belastingreductie wordt berekend, te wijzigen met het oog op de verhoging van het normale tarief tot 45 pct. Uit de memorie van toelichting — waarnaar de hier aan het woord zijnde leden verwijzen — blijkt dat deze begrenzing ter wille van de eenvoud een enigermate ruwe, forfaitaire benadering beoogt te zijn van hetgeen maximaal van de fiscale jaarwinst kan worden uitgedeeld, wanneer geëist wordt dat de verschuldigde belasting mede uit die winst wordt voldaan. Bij een tarief van 43 pct. met 15 punten reductie voor uitgedeelde winst bedraagt de maximale uitdeling 67,06 pct. van de winst. Verhoogt men het tarief tot 45 pct. dan komt het maximum voor de uitdeling uit op 64,70 pct. van de winst. De afstand tussen het laatstgenoemde percentage en het in het vierde lid gestelde grenspercentage ad 66,66 achten de ondergetekenden niet zodanig dat er aanleiding zou bestaan tot wijziging van deze forfaitaire grens.

Terecht wijzen deze leden er op dat de in het vierde lid gestelde beperking ten aanzien van de omvang der reductie betekent, dat reservering van een deel van de winst de aanspraak op vermindering bij latere uitdelingen verloren doet gaan. Dit is ook in overeenstemming met de opzet van de onderwerpelijke tariefsregeling. Zoals in het algemeen gedeelte van deze memorie van antwoord reeds is uiteengezet, beoogt immers deze verzachting van de belastingdruk op uitgedeelde winsten — welke bewust als tussenweg is bedoeld tussen integratie en handhaving van de onbeperkte cumulatie van de twee heffingen — niet voor een bepaald percentage het zelfstandige karakter van de vennootschapsbelasting op te heffen. Daarbij dient te worden bedacht dat de voorgestelde tariefsregeling o.m. beoogt een uitdelingsstimulans te geven ter vergroting van de bijdrage uit het vennootschappelijke inkomen aan de kapitaalmarktmiddelen. Om die reden kan de onderhavige beperking moeilijk worden gemist. De bedoelde stimulans zou toch zeer ernstig worden verzwakt indien reservering van winst de mogelijkheid tot het genieten van een vermindering van de over het jaar waarin die winst behaald werd verschuldigde en reeds geheven belasting niet zou doen verloren gaan; nog afgezien van de onoverkomelijke praktische moeilijkheden die de uitvoering van deze gedachte zou opleveren.

De hier aan het woord zijnde leden wijzen erop dat door de vorenbedoelde beperking dividend-egaliserend leidt tot hogere belastingbedragen. Indien deze leden hiermede bedoelen dat er ten deze van een algemeen verschijnsel sprake zal zijn, kunnen de ondergetekenden dit oordeel niet delen. Men mag toch wel aannemen dat ten aanzien van een n.v. die een poli-

tiek van dividend-egaliserings voert de toestand aldus is, dat in elk jaar wel enig gedeelte van de winst wordt gereserveerd, maar dat in gunstige jaren méér wordt gereserveerd dan in verband met de bedrijfspolitiek (voorzieningen tegen risico's, expansie) strikt geboden is, zulks ten einde de mogelijkheid te openen in minder gunstige jaren minder dan op zichzelf genomen bedrijfseconomisch wenselijk ware uit de winst te reserveren. Rekening houdende met de uit de winst te betalen vennootschapsbelasting zal dan — in de normale situatie, waarbij de commerciële jaarwinst vóór belastingheffing de fiscale winst niet aanmerkelijk overtreft — in gunstige jaren het geëgaliseerde dividend allicht blijven beneden de in het vierde lid gestelde grens. Enkel in een beslist ongunstig jaar zal het dividend meer kunnen belopen dan twee derden van het belastbare bedrag. Alsdan blijkt over het surplus, zijnde in feite winst uit een vorig jaar, meer belasting te zijn geheven dan wanneer deze winst terstond ware uitgedeeld. De ondergetekenden erkennen gaarne dat in zekere gevallen zich dit fiscale gevolg van een politiek van dividend-egalisatie — hoewel deze meestentijds niet zo rigide wordt toegepast als hier verondersteld — kan voordoen. Zij zien echter — zoals zij tevoren reeds opmerkten — geen mogelijkheid een praktisch uitvoerbare regeling tot ondervanging van het nadeel te ontwerpen. Men zou dan de eis moeten stellen dat de belastingplichtige vennootschap overtuigend aantoon, niet alleen uit welke jaren het surplus stamt en voor elk dier jaren tot welk bedrag, maar ook dat de reserveering in elk dier jaren uitsluitend geschiedde met de beweegredenen om aldus een fonds te vormen ter geleidelijke uitdeling in eventuele toekomstige magere jaren. De irrealiteit van het stellen van zodanige voorwaarden springt aanstonds in het oog. De ondergetekenden zijn dan ook van mening dat het onderwerpelijke bezwaar, waaraan — nu het om een zeer incidenteel optredend verschijnsel gaat — huns inziens niet een zwaarwichtig karakter toekomt, op de koop toe dient te worden genomen.

De hier aan het woord zijnde leden hebben voorts aan de hand van een voorbeeld betoogd dat de koppeling van de uitdelingsreductie aan twee derden van het belastbare bedrag het voeren van een verantwoorde dividendpolitiek in zoverre bemoeilijkt, dat bij het optreden van een verlies in het volgende jaar de voorgescreven achterwaartse verrekening daarvan het belastbare bedrag en daarmee het maximale begunstigde uitdelingsbedrag a posteriori doet dalen. En indien het uitdelende lichaam onder zijn aandeelhouders deelnemende vennootschappen telt, werkt de achterwaartse verliesverrekening door in de vorm van een wijziging achteraf van de door deze vennootschappen verschuldigde bijheffing, zodat ook zij in hun uitdelingspolitiek belemmerd worden. De ondergetekenden menen deze bezwaren aldus te mogen samenvatten, dat het voorschrift omtrent de achterwaartse verliescompensatie onzekerheid schept omtrent de grootte van de belastingschuld van uitdelende vennootschappen en van ontvangende deelnemende lichamen, en dat dit ertoe leidt dat men niet ten volle van de reductiefaciliteit kan profiteren.

Gelijk hierna zal worden uiteengezet, hebben andere tegen de carry back gerezen bezwaren de ondergetekenden geleid tot het voorstellen van een bepaling krachtens welke de terugwerking van een verlies op het belastbare bedrag van het vorige jaar ter keuze van de belastingplichtige wordt gelaten. Hiermede wordt voor de uitdelende vennootschap de weg geopend de mogelijk versturende werking van de fiscale consequenties van een over het volgende jaar geleden verlies af te wenden. Overigens willen de ondergetekenden nog opmerken, dat ook uit anderen hoofde wijzigingen a posteriori van het aanvankelijk verschuldigd geachte belastingbedrag mogelijk zijn, bv. wanneer de fiscus, niet akkoord gaande met de ingediende aangifte, een hogere aanslag oplegt die naderhand door de belastingrechter wordt verminderd, dan wel wanneer er een navordering volgt. Maar in deze gevallen kunnen er voor de voorzichtige belastingplichtige, die haar uitdeling niet heeft opgevoerd boven twee derden van het naar haar aanvankelijke inzicht bepaalde fiscale winstbedrag — welk bedrag alsdan vrijwel nimmer hoger zal zijn dan de uiteindelijk definitief vastgestelde fiscale winst — geen moeilijkheden ontstaan.

Ten aanzien van dividend ontvangende en deswege aan bijheffing onderworpen deelnemende lichamen kan naar de mening van de ondergetekenden moeilijk van een serieuze belemmering van hun uitdelingspolitiek worden gesproken. Een situatie zoals die door de aan het woord zijnde leden wordt gesteld, waarin op zakelijke gronden van het ontvangen deelnemingsdividend minder aan de aandeelhouders zou zijn doorgegeven indien eerder bekend ware geweest dat op de aanvankelijk gevorderde bijheffing een restitutie zou volgen, kunnen de ondergetekenden zich nauwelijks als reëel bestaande voorstellen. Wanneer dan nog volgens hun voorstel de achterwaartse verliescompensatie op verzoek van de uitdelende dochtermaatschappij achterwege kan blijven, zijn naar hun mening geen feitelijke gronden voor het onderwerpelijke bezwaar meer aanwezig.

Tegen de bijheffing zijn bij de hier aan het woord zijnde leden nog bezwaren van andere aard gerezen, die door zeer vele leden en door verschillende leden bijken te worden gedeeld. Gewezen wordt op het feit dat ten gevolge van de regeling der bijheffing de belastingschuld van het deelnemende lichaam afhangt van fiscale gegevens betreffende een andere belastingplichtige die het deelnemende lichaam zelf niet bezit en in verschillende gevallen zich ook niet kan verschaffen. Dientengevolge moet de bedoelde regeling naar het oordeel van deze leden praktisch onuitvoerbaar worden geacht.

Te dezen aanzien willen de ondergetekenden erop wijzen dat de fiscale positie van een vennootschap die deelnemingsdividend ontvangt alleen dan een bijzonder aspect vertoont, wanneer de 15 pct. bijheffing krachtens het vijfde lid niet over het volle dividend dient te worden berekend. Uit hetgeen in het voorgaande is betoogd kan blijken dat — met name indien de carry back kan worden uitgeschakeld — deze situatie eerder uitzondering dan regel zal zijn. Zij zal toch alleen optreden indien de dochtermaatschappij meer dan twee derden van haar jaarwinst uitkeert. Nu zijn er twee mogelijkheden, waarvan de eerste is dat dit feit — de grensoverschrijding — reeds bij de uitdeling vaststaat. Moeilijkheden kunnen dan alleen rijzen wanneer de uitdelende vennootschap haar deelnemers (uit onwil dan wel wegens onbekendheid) niet of niet alle in kennis stelt van het percentage tot hetwelk het dividend bij haar geen tariefsbegünstiging heeft verkregen. Ten einde in dit geval aan belanghebbende zekerheid te verschaffen omtrent de grootte van de door haar verschuldigde bijheffing stellen de ondergetekenden voor artikel 21 aan te vullen met een bepaling krachtens welke een belastingplichtige die deelnemingsdividend ontvangt, op haar verzoek een verklaring ontvangt van de aanslagregelende inspecteur, waarin het bedrag van de wegens dit dividend ingevolge het vijfde lid verschuldigde belastingvermeerdering wordt vermeld.

De tweede mogelijkheid — die blijkens het vorenbetoogde zich in de praktijk uiterst zelden zal voordoen — is dat de grensoverschrijding bij de uitdelende vennootschap eerst door een latere gebeurtenis (bv. vermindering van de aanvankelijk opgelegde aanslag na bezwaar of beroep) komt vast te staan. Bij de deelnemster is dan reeds 15 pct. over het volle dividend geheven, althans over dat gedeelte dat zij niet aan haar aandeelhouders heeft doorgegeven. Ten einde de belanghebbende ook in dit geval tegemoet te komen, is aan de inhoud van de vorenbedoelde nieuw voorgestelde wetsbepaling toegevoegd, dat de inspecteur bij wijziging achteraf van het bedrag der wegens het dividend verschuldigde belastingvermeerdering de afgegeven verklaring dienovereenkomstig wijzigt en de eventueel te veel van de deelnemster geheven belasting doet restitueren.

Aangevuld met de beide bovenomschreven wijzigingen vormt de wettelijke regeling de bedenkingen, die de aan het woord zijnde leden uit een oogpunt van fiscale geheimhoudingsplicht en van behandeling in de gunstensfeer tegen een autonoom optreden van de belastingadministratie ten deze hebben geopperd. De onderwerpelijke bepaling is opgenomen als onderdeel IX, letter C, van de bij deze memorie behorende nota van wijziging.

Zeer vele leden hebben de aandacht gevestigd op een gebrek

in de redactie van het vierde lid: in bepaalde gevallen waarin een lichaam deelnemingsdividend ontvangt en dit dividend vervolgens terstond aan zijn aandeelhouders doorgeeft, maakt de bij genoemd lid voorgeschreven wijze van berekening van de verschuldigde belasting inbreuk op het beginsel dat uitdelingen van winsten uit vroegere jaren niet tot een tariefsreductie mogen leiden. De ondergetekenden erkennen de juistheid van de door deze leden gegeven uiteenzetting. Met het oog hierop stellen zij voor het vierde lid te doen luiden zoals is aangegeven bij onderdeel IX, letter B, van de bij deze memorie behorende nota van wijziging; deze nieuwe tekst sluit zich naar zijn strekking geheel aan bij de door deze leden ontworpen redactie.

Deze leden zouden gaarne het oordeel van de ondergetekenden vernemen omtrent de opvatting van Prof. Dr. B. Schendstok, die de beperking van de uitdelingsreductie tot dividenden, verdiend in het jaar waarop de aanslag betrekking heeft, als een overbodige complicatie beschouwt. Te dien aanzien willen de ondergetekenden het volgende opmerken. De hooggeleerde schrijver beziet in zijn te aangehaalde plaatse gehouden betoog de invoering van het gedifferentieerde tarief in het licht van een integratie van de vennootschapsbelasting en de inkomstenbelasting. De ondergetekenden hebben reeds eerder in deze memorie uiteengezet dat daaronder is te verstaan een opzet, waarbij aan de vennootschapsbelasting volledig dan wel voor een gedeelte de functie wordt toegewezen van een voorlopige heffing, vooruitlopende op de inkomstenbelasting van de tot de winst van het lichaam gerechtigden (aandeelhouders enz.). Zoals de ondergetekenden in het algemene deel van deze memorie hebben uiteengezet is het gedifferentieerde tarief echter bewust bedoeld als tussenweg tussen integratie en handhaving van de onbeperkte cumulatie van de twee heffingen. Aldaar is ook uiteengezet dat het economische motief voor de tariefsdifferentiatie zich verzet zowel tegen een integratie in de vorm van een verrekening met de inkomstenbelasting als tegen een opzet waarbij het zelfstandige karakter van de vennootschapsbelasting voor een bepaald percentage zou zijn opgeheven. De opzet van het gedifferentieerde tarief bedoelt derhalve geenszins te zijn het begin van een integratie zoals deze door Prof. Schendstok wordt gezien. Zij laat integendeel de vennootschapsbelasting als zelfstandige heffing principieel onaangetast en wil slechts onder bepaalde, nauw omschreven omstandigheden de indirecte druk, welke deze belasting op de aandeelhouder legt, matigen. Op grond van een en ander kunnen de ondergetekenden de door de hier aan het woord zijnde leden ter sprake gebrachte zienswijze niet delen.

De hier aan het woord zijnde leden hebben, evenals verschillende leden, er aan de hand van een voorbeeld op gewezen dat de reductieregeling in gevallen van achterwaartse verliescompensatie van het verlies van het volgende jaar tot een onbevredigende belastingheffing kan leiden. De ondergetekenden erkennen dat er omstandigheden zijn waaronder deze verliescompensatie tot een hogere heffing leidt dan indien voorwaartse compensatie zou worden toegepast. Zij hebben daarom gemeend aan het voorgebrachte bezwaar tegemoet te kunnen komen door een oplossing, die gaat in de richting van de door verschillende leden geopperde suggestie, t.w. het facultatief, ter keuze van de belastingplichtige, stellen van de achterwaartse verliesverrekening. Aldus blijft de mogelijkheid om deze compensatie in te roepen behouden ten aanzien van de belastingplichtigen voor wie zij niet ongunstig werkt. De hieruit voortvloeiende aanvulling van artikel 19 van het ontwerp is opgenomen als onderdeel VII, letter B, van de bij deze memorie behorende nota van wijziging.

De ondergetekenden achten het niet nodig de tekst van het vijfde lid aan te vullen ten einde te bereiken dat bij deelnemingen voor minder dan 100 pct. de belastingvermeerdering naar evenredigheid van de deelneming wordt berekend. Zij menen dat dit in de bestaande tekst reeds ligt opgesloten. Deze stelt immers de limiet op het bedrag van de belastingreductie die ter zake van de in het derde lid bedoelde uitdelingen door

het uitdelende lichaam is genoten. Nu zijn in dat lid bedoelde uitdelingen alleen die uitdelingen, welke het deelnemende lichaam heeft ontvangen. Van de totale belastingreductie, genoten door het uitdelende lichaam, is dus alleen dat gedeelte hetwelk te danken is aan hetgeen als uitdeling door het deelnemende lichaam is ontvangen, bepalend voor de in het vijfde lid gestelde grens.

Ten aanzien van de door deze leden gevreesde moeilijkheden bij de praktische uitvoering van het in dit lid voorgestelde mogen de ondergetekenden verwijzen naar hetgeen zij hierboven naar aanleiding van de opmerking van vele andere leden hebben uiteengezet.

De ondergetekenden stemmen in met de mening van verscheidene leden dat een verzachting van de uit de gezamenlijke werking van de vennootschapsbelasting en de inkomstenbelasting voortvloeiende belastingdruk op vennootschapswinsten kan worden bereikt door een regeling in de sfeer van de ene dan wel in de sfeer van de andere van deze twee belastingen. Aan de methode van de verrekening van een deel van de vennootschapsbelasting met de inkomstenbelasting hebben de ondergetekenden in het vorenstaande reeds aandacht gewijd, waarbij zij nogmaals hebben aangegeven welke motieven hen er toe bewegen de voorkeur te geven aan de methode van het gedifferentieerde tarief, en alwaar zij ook de complicaties verbonden aan de verrekeningsmethode hebben besproken. Zij menen te kunnen volstaan met een verwijzing naar dat betoog.

De door deze leden vervolgens aan de orde gestelde methode tot verlichting van de druk op vennootschapswinsten is die van de aftrek van een primaire kapitaalbeloning. Dit is dus een vrijstelling waarvan relatief de betekenis afneemt naarmate de winstmogelijkheden van de onderneming groter zijn. Men kan deze methode op verschillende wijzen uitwerken. Zo kan men de vrijstelling toepassen ongeacht de vraag of het primaire dividend wordt toegekeerd. Daarnaast kan men het vrijgestelde percentage relateren aan het nominale kapitaal, het vermogen volgens de fiscale balans, het vermogen volgens de commerciële balans, of wellicht nog een ander — door bepaalde correcties op vorengenoemde vermogens te vinden — vermogen. De ondergetekenden gaan in het navolgende uit van de meest eenvoudige methode, waarbij de aftrek alleen wordt verleend voor uitgedeelde winst en waarbij het vrijgestelde percentage wordt gerelateerd aan het nominale kapitaal. Ook tegen de onderhavige methode hebben de ondergetekenden een aantal bezwaren opgesomd in de nota inzake de algemene herziening. Zij betekent een gedeeltelijk verlaten van de brede gronslag van de belastingdruk op de winsten van vennootschappen door een versmalling van het aan de vennootschapsbelasting onderworpen object. Deze aanpak van het onderhavige vraagstuk legt in bepaalde opzichten een overmatig accent op de zelfstandigheid van de n.v. tegenover de aandeelhouders, doordat zij deze te veel behandelt als waren zij louter geldschietters. Bovendien moet ook dit systeem van aftrek van een gedeelte van de aan de aandeelhouders uitgedeelde winst worden getoetst aan de eerder in deze memorie besproken eis van een verantwoorde verdeling van de belastingdruk in de sfeer van de belastingheffing van inkomen. De ondergetekenden menen dat deze maatregel ook uit dit oogpunt geen aanbeveling verdient. Een belangrijk gedeelte van de winst wordt immers volledig van de vennootschapsbelasting bevrijd. Dit zal er dan ook toe nopen — ten einde een redelijk evenwicht in druk te handhaven met de door inkomstenbelasting getroffen winsten — de belasting van het overige gedeelte van de winst sterk te verhogen, hetgeen trouwens ook om budgettaire redenen gewenst zal zijn. Maar dan stuit men op de bekende bezwaren welke bestaan tegen excessieve tarieven van de vennootschapsbelasting. In dit verband zij vermeld dat bij vrijstelling van een primair dividend van 4 pct. van het gestorte kapitaal een gelijkblijvende opbrengst wordt bereikt indien het tarief van de vennootschapsbelasting op ongeveer 55 pct. zou worden gebracht. Vervolgens zij nog bedacht dat een koppeling van de vrijstelling aan het nominale gestorte kapitaal tot grote ongelijkheden zal leiden. In vele gevallen geeft immers het gestorte kapitaal een irreëel beeld van de werkelijke situatie. En het is

vaak om allerlei redenen niet mogelijk daarin door herkapitalisatie verandering te brengen. De maatregel zou dan ook veelal onredelijk uitwerken. Aan de andere kant is het praktisch niet wel mogelijk een zuiverder criterium te vinden dan het gestorte kapitaal. Het behoeft geen betoog dat het vermogen volgens de fiscale balans of volgens de commerciële balans evenmin een goede maatstaf vormt gezien de grote verschillen die er op het terrein van de stille reserves bestaan. Hieruit kan de conclusie worden getrokken dat het onderhavige systeem reeds op grond van de onmogelijkheid van een doelmatige uitwerking dient te worden afgewezen.

Bovendien zij nog bedacht dat — hoewel uiteraard beide systemen tot een aantal complicaties leiden — een gedifferentieerd tarief dat niet een vrijstelling voor een stuk van de winst verleent, doch slechts een tariefsreductie, en deze doet afhangen van de totale uitdeling, uit zijn aard eenvoudiger is dan een systeem dat een deel van de uitdeling geheel vrijstelt. Men denke aan de deelnemingsverhoudingen. In de binnenlandse deelnemingsverhouding zou de deelnemingsvrijstelling voor het „primaire dividend” dienen te vervallen. Voor het excedent zou echter de deelnemingsvrijstelling gehandhaafd moeten blijven. Ook zou geregeld moeten worden wat dient te geschieden indien de moedermaatschappij de van de dochtermaatschappij ontvangen winsten weer doorbetaalt. Moeilijker nog ligt de situatie in de verhouding van een Nederlandse dochtermaatschappij met een buitenlandse moedermaatschappij. Een correctie in de vorm van een naheffing zou in de verhouding met landen waarmede een verdrag ter vermijding van dubbele belasting is gesloten — en dat zijn in dit verband verreweg de belangrijkste landen — vrijwel onmogelijk zijn, nu het gaat om een tariefspercentage dat stellig op ongeveer 55 moet worden gesteld. Daar komt bij dat de naheffing slechts op een deel van het naar het buitenland gaande dividend zou moeten worden toegepast, waardoor het over het totale uitgekeerde dividend berekende percentage telkens varieert en dus niet in een verdrag kan worden vastgelegd. Bij deze methode zal ook een regeling moeten worden getroffen voor de door een Nederlands lichaam — hetzij door middel van een vaste inrichting hetzij door middel van een dochtermaatschappij — genoten buitenlandse winsten. Zoals de hier aan het woord zijnde leden later in het voorlopig verslag zelf opmerken zou het immers nodig zijn op de een of andere wijze het deel van het primaire dividend dat is toe te rekenen aan de buitenlandse activiteiten uit te sluiten. Zoals hierna wordt uiteengezet is een op dit stuk in het voorgestelde systeem nog bestaande kwestie op een eenvoudige wijze te regelen.

Tenslotte zullen bij invoering van een vrijgesteld primair dividend regelingen moeten worden getroffen ter zake van de verliescompensatie en zou eventueel de mogelijkheid moeten worden geopend om in jaren met lage winst, of met verlies, het recht tot uitkering van een belastingvrij dividend naar een volgend jaar door te schuiven.

Na het vorenstaande is het wel duidelijk dat, indien men bij de keus tussen de systemen ter verzachting van de belastingdruk op uitgedeelde winsten de mate van gecompliceerdheid een beslissende rol zou doen spelen, de voorkeur zeker niet zou uitgaan naar de methode van het primair dividend.

Het ontgaat de ondergetekenden niet dat bij beslissingen omtrent de financiering van ondernemingen met aandelen, preferente aandelen, converteerbare obligaties en obligaties de fiscale factor mede een rol kan spelen. Dit zal echter bij elk systeem van belastingheffing het geval zijn, waarbij het ene systeem eerder de ene wijze van financiering kan stimuleren, het andere systeem eerder de andere wijze. Het is echter stellig niet zo dat de fiscale factor de enige of zelfs maar de sterkste in deze vormt. Vele buiten-fiscale factoren oefenen op de financieringsbeslissingen invloed uit; de situatie op de kapitaalmarkt zal in de meeste gevallen de doorslag geven. Geheel los immers van de fiscale aspecten bezitten converteerbare obligaties zowel voor de beleggers als voor de kapitaal aantrekkende ondernemingen hun eigen verdiensten. Zo bezitten zij aantrekkelijke kanten welke de preferente aandelen missen. In dit verband moge ook nog worden gewezen op de vrij recente

uitgifte van converteerbare preferente aandelen. Tenslotte zij nog bedacht dat ook de invoering van het gedifferentieerde tarief op dit stuk een nieuwe situatie schept, welke van invloed zou kunnen zijn op de financieringsmethoden.

Het is juist dat indien men de limiet voor de aftrek van „primaire” dividend zou binden aan het gestorte kapitaal, dit een nieuwe prikkel zou vormen tot herkapitalisatie, en dat het aan herkapitalisaties die om andere redenen toch zouden zijn ondernomen een extra fiscale attractie zou toevoegen. De ondergetekenden kunnen daarin echter geen motief vinden dat opweegt tegen alle bezwaren van dit systeem.

Zij kunnen niet inzien dat het een voordeel zou zijn indien uitdelingen in verliesjaren alsnog met een vrijstelling zouden worden gehonoreerd wanneer er winstjaren volgen. Zelfs vragen zij zich af of deze consequentie niet een bezwaar te meer tegen de onderhavige methode zou zijn. Het zou toch betekenen dat in een bepaald jaar een veel groter bedrag dan de uitdelingen in dat jaar vrij zou zijn van vennootschapsbelasting. Ook zou deze methode een prikkel kunnen vormen om in verliesjaren toch dividend uit te keren, hetgeen naar de mening van de ondergetekenden uit een bedrijfseconomisch oogpunt ongewenst zou kunnen zijn. Overigens gaat het hier om uitzonderlijke situaties, welke zich inderdaad praktisch alleen in de aanloopperiode zullen voordoen.

Voor sommige groepen van n.v.'s is naar het oordeel van verscheidene leden het belasten van een primaire kapitaalbelasting bijzonder nadelig. Zij doelen daarbij voornamelijk op vennootschappen waarin het gestorte kapitaal een waarborgfunctie tegen verliezen voor crediteuren vormt. Daarbij doen zij het voorkomen alsof het Nederlandse belastingsysteem er de oorzaak van is dat kredietinstellingen met een gering gestort kapitaal werken. De ondergetekenden menen echter dat het uit de aard van het kredietbedrijf voortvloeit dat het eigen kapitaal vele malen kleiner zal zijn dan de vreemde middelen. Dit was immers reeds voor de tweede wereldoorlog het geval, toen een ander belastingsysteem bestond en het belastingpercentage aanzienlijk kleiner was. Toen na de wereldoorlog behoefte bestond aan een kredietinstelling welke in staat zou zijn langlopende leningen te verstrekken ten einde het financieren van investeringen mogelijk te maken, bestond de keus tussen een financieringsinstelling met een klein maatschappelijk kapitaal en een grote leningscapaciteit enerzijds en een instelling met een groot aandelenkapitaal en een betrekkelijk kleine leningscapaciteit anderzijds. De grote risico's welke deze instelling zou moeten lopen, leidden ertoe dat de keus op de laatste mogelijkheid viel, hetgeen dus een niet-normale constructie voor een zeer bijzondere situatie is. De Herstelbank kreeg dan ook een beperkte levensduur, hetgeen eveneens het verlenen van — tijdelijke — belastingfaciliteiten aanvaardbaar maakte. In de thans bestaande plannen om van de Herstelbank een normale kredietinstelling te maken is geen plaats meer voor fiscale uitzonderingsmaatregelen, noch voor een relatief groot aandelenkapitaal. Zoals uit dit betoog blijkt, komt het de ondergetekenden niet juist voor de kredietinstellingen via fiscale maatregelen tot vergroting van hun aandelenkapitaal aan te zetten.

Evenmin kunnen zij ermede instemmen het werken met niet-volgestort kapitaal een onbevredigende constructie te noemen voor bedrijven, waarin het eigen kapitaal alleen of voornamelijk de waarborgfunctie vervult. Van schijnrentabiliteit mag in dit verband niet worden gesproken nu de winstuitkering uit twee elementen bestaat: een normaal rendement over het gestorte kapitaal en een vergoeding voor het risico dat met het overige deel van het nominale kapitaal wordt gelopen.

Het feit dat een primaire kapitaalbelasting geen kostenelement is, leidt volgens de aan het woord zijnde leden tot ongelijkheden, met name tussen coöperaties en n.v.'s. Daarbij zij allereerst opgemerkt dat het feit dat de belastingheffing in ongelijke gevallen verschillend uitwerkt, nog niet inhoudt dat er sprake zou zijn van een niet te rechtvaardigen ongelijke fiscale behandeling. Met betrekking tot het verschil in behandeling tussen vennootschappen en coöperaties wijzen de ondergetekenden er vervolgens nog op dat dit — zoals eerder in deze memorie uitvoerig is uiteengezet — niet mag worden gezien als een dis-

criminatie, doch dat het voortvloeit uit de eigen aard van de coöperaties. Ook bij invoering van een primair dividend zou derhalve een bijzonder regime voor coöperaties niet kunnen worden gemist. Met betrekking tot vennootschappen waarvan het aandelenkapitaal een waarborgfunctie heeft, zij tenslotte nog opgemerkt dat de invoering van een tariefsdifferentiatie ook aan deze lichamen ten goede komt.

De aan het woord zijnde leden merken vervolgens op dat zij met verwondering hebben kennis genomen van het voornemen tot intrekking van de vrijstelling voor hypotheekbanken. Zoals reeds bij de toelichting op artikel 27 is vermeld, heeft deze vrijstelling niet aan haar oorspronkelijke doelstelling beantwoord. De ondergetekenden blijven de mening toegedaan dat het juist is deze niet uit de structuur van de vennootschapsbelasting voortvloeiende faciliteit geheel in te trekken.

De hier aan het woord zijnde leden zien als een bezwaar tegen het systeem van vrijstelling van een primair dividend, dat dit systeem zou nopen tot vaststelling van het gedeelte van het kapitaal van het lichaam dat toegerekend moet worden aan zijn buitenlandse activiteiten, hetgeen in de praktijk tot moeilijkheden aanleiding zou geven. De ondergetekenden menen dat op dit terrein inderdaad diverse moeilijkheden te overwinnen zouden zijn. Afgezien hiervan liggen echter, zoals uit het vorenstaande kan blijken, de voornaamste bezwaren van de ondergetekenden tegen het onderwerpelijke systeem elders.

De opmerking van deze leden dat het door hen bedoelde bezwaar ook in het voorgestelde systeem niet is opgelost, menen de ondergetekenden te moeten tegenspreken. Zij willen dit aan de hand van de volgende voorbeelden toelichten. Indien een Nederlandse vennootschap een buitenlandse dochtervennootschap heeft waarvan zij dividenden ontvangt, oefenen deze deelnemingsdividenden geen invloed uit op de grootte van de vennootschapsbelastingsschuld van de Nederlandse vennootschap. Dit effect wordt bereikt door de gecombineerde werking van artikel 12 en van het derde en het vierde lid van artikel 21. Het eerstgenoemde artikel stelt de van de buitenlandse dochtermaatschappij ontvangen deelnemingsdividenden buiten de belastbare winst van de Nederlandse vennootschap. De laatstgenoemde voorschriften impliceren dat enerzijds het ontvangen van uit het buitenland afkomstige deelnemingsdividenden niet leidt tot bijheffing, en anderzijds de doorgifte van zodanige dividenden aan de aandeelhouders van de Nederlandse vennootschap geen belastingverlagende invloed heeft. Verkrijgt de Nederlandse vennootschap geen winst uit eigen bedrijfsactiviteiten in het buitenland, dan blijkt de door haar verschuldigde vennootschapsbelasting uitsluitend bepaald te worden door haar eigen (Nederlandse) winst en de in de eerste plaats aan deze winst toegerekende uitdelingen.

Indien een Nederlandse vennootschap naast binnenlandse bedrijfsactiviteiten ook buitenslands haar bedrijf uitoefent door middel van een buitenlandse vaste inrichting, dan is — indien geen verdrag van toepassing is — de regeling tot eenzijdige voorkoming van dubbele belasting (K.B. van 30 augustus 1962, *Srb.* 344) van toepassing. Zoals dit besluit thans luidt, zou de daarin voorgeschreven methode — het verlenen van een evenredige vermindering op de over de totale winst van de Nederlandse vennootschap berekende belasting — bij invoering van het gedifferentieerde tarief ertoe leiden dat de tariefsvermindering ter zake van uitdelingen een zelfde evenredige vermindering ondergaat. De ondergetekenden zijn evenwel bereid te bevorderen dat t.z.t. het Koninklijk Besluit zodanig gewijzigd wordt, dat de aanwezigheid van winst van een buitenlandse vaste inrichting geen invloed heeft bij het berekenen van de vermindering, bedoeld in artikel 21, tweede lid.

Ter voldoening aan de door de hier aan het woord zijnde leden elders geuite wens om te vernemen hoe de matiging van het belastingtarief ter zake van de uitgedeelde winst werkt bij de aanwezigheid van enerzijds dividenden uit een buitenlandse deelneming, anderzijds winst van een buitenlandse vaste inrichting, volgt hieronder een uitwerking van beide gevallen, waarbij de door de leden genoemde getallen zijn aangehouden. Opgemerkt wordt dat in geval I (buitenlandse vaste inrichting) de nog ongewijzigde methode van de regeling tot eenzijdige voor-

koming van dubbele belasting is aangehouden. Na de toegezegde wijziging zal het resultaat in geval I gelijk zijn aan dat van geval II.

I		II	
Nederlandse winst .. f	30,—	Nederlandse winst .. f	30,—
winst uit buitenlandse filialen	70,—	= belastbare winst dividend uit buitenslands deelnemingen	70,—
<hr/>		<hr/>	
Totale winst = belastbare winst ..	100,—	Totale winst	f 100,—
Uitdeling	50,—	Uitdeling	50,—
<hr/>		<hr/>	
Verschuldigde belasting: 45		Verschuldigde belasting: 45	
$\frac{45}{100} \times 100 =$	45,—	$\frac{45}{100} \times 30 =$	13,50
$\frac{15}{100} \times 50 =$..	7,50	$\frac{15}{100} \times \frac{2}{3} \times 30 =$	3,—
	<hr/>		<hr/>
	37,50		10,50
<hr/>		<hr/>	
Reductie ter voorkoming van dubbele belasting: 70			
$\frac{70}{100} \times 37,50 =$	26,25		
	<hr/>		
	11,25		10,50

Zoals in de nota inzake de algemene herziening is uiteengezet, bestaan er voor het gesplitste tarief voor de vennootschapsbelasting tweemaal beweegredenen, stimulering van de uitdelingen en verzachting van de belastingdruk op uitgedeelde winsten. De ondergetekenden achen beide motieven belangrijk en menen dat een discussie over de vraag welke van beide het sterkste accent moet krijgen niet opportuun is.

Het is moeilijk te voorzien welke uitwerking precies de uitdelingsstimulans zal hebben. Het is niet te verwachten dat hij geen uitwerking zou hebben, anderzijds is het ook weer niet juist thans reeds van een zeer omvangrijke uitwerking uit te gaan. Bij het ramen van de 75 mln. zijn de ondergetekenden er daarom van uitgegaan dat door de lichamen ten minste de reductie van de vennootschapsbelasting zal worden uitgekeerd.

Het is de ondergetekenden niet duidelijk hoe de hier aan het woord zijnde leden tot een verschil van 10 pct. tussen de beide percentages komen. Over het bedrag van de uitgedeelde winst wordt immers ten volle een reductie van 15 pct. gegeven. Bij een winst van f 100 wordt thans bij een uitdeling van f 20, f 45 belasting betaald. Onder het voorgestelde systeem zal bij een gelijke uitdeling f 42 belasting verschuldigd zijn. De reductie bedraagt dus f 3, dat is 15 pct. van f 20.

Naar aanleiding van de opmerking van deze leden omtrent het onbevredigende van een beperking van de reductie tot de jaarwinst mogen de ondergetekenden verwijzen naar hun voorgaande uiteenzetting tegenover vele leden en zeer vele leden omtrent de redenen die ertoe nopen de begunstiging van uitdelingen te binden aan hun herkomst uit de winst van het laatste jaar. Hiermede is reeds een der motieven gegeven waarom een tariefsreductie voor uitgereikte bonusaandelen in het algemeen — d.w.z. een uitreiking die niet uit de bedoelde jaarwinst is gedekt — niet past in het voorgestelde systeem. Klemmender is nog het motief — dat mede bij stockdividenden geldt — dat bij uitgifte van dergelijke dividenden de betrokken winsten niet reëel tot uitdeling komen. Nu een der fundamentele beweegredenen tot de invoering van het gedifferentieerde tarief is gelegen in het streven om meer vennootschapsmiddelen in het vrije verkeer te brengen, ware het naar het oordeel van de ondergetekenden dan ook niet rationeel om bonusuitkeringen fiscaal op andere wijze te behandelen dan reserveringen. Wat er ook zij van de opvatting van deze leden als zou een bonusaandeel eigenlijk een uitkering in contanten zijn, gepaard gaande met een emissie a pari, zij kan in dit verband geen argument vormen, nu immers deze „contanten” niet tot vergroting van de kapitaalmarkt middelen bijdragen.

Inderdaad wordt, zoals verschillende leden constateren, de bestaande structuur van het tarief door het ontwerp ingrijpend veranderd. Met betrekking tot de door deze leden gesignaleerde ingewikkeldheid van de desbetreffende bepalingen mogen de ondergetekenden verwijzen naar hetgeen zij daaromtrent hierboven in hun antwoord aan vele leden hebben opgemerkt. Hoewel de ondergetekenden uiteraard hopen de details van de tariefsdifferentiatie waar nodig op een redelijke wijze te hebben geregeld, is het — zoals bij iedere volledig nieuwe regeling — uiteraard niet uitgesloten dat in de toekomst bepaalde wijzigingen in de regeling gewenst zullen blijken te zijn, naast die welke in de bij deze memorie behorende nota van wijziging zijn aangebracht.

De ondergetekenden vermogen niet in te zien hoe de begrenzing van de reductie tot twee derden van het belastbare bedrag, ingeval het laatste gelijk is aan de fiscale winst dan wel aan het saldo van de fiscale winst en compensabele oude verliezen, een belemmering zou vormen voor het vaststellen van een redelijke winstuitdeling. Uitzonderingen daargelaten zal toch de commerciële jaarwinst, vastgesteld met inachtneming van de verschuldigde vennootschapsbelasting en andere aftrekposten ten aanzien waarvan het commerciële gebruik en het fiscale systeem niet parallel lopen, belangrijk lager zijn dan de fiscale winst. Normaliter is dan ook een verantwoorde commerciële winstuitdeling mogelijk zonder dat daarbij de fiscale grens wordt overschreden. Ingeval er compensabele fiscale verliezen over vorige jaren zijn, houdt dit in dat de verschuldigde belasting, reeds afgezien van de udelingsreductie, dienovereenkomstig lager is. Een verdere verlaging wegens uitdelingen kan, wil men de fiscale gelijkheid tussen belastingplichtigen niet verbreken, slechts geschieden aan de hand van dezelfde normen en grenzen als gelden voor hen die geen verliescompensatie kunnen inroepen. Mitsdien geldt ook hier terecht de grens van twee derden van de belastinggrondslag. Dit opent voor de belastingplichtige de weg om uit het na delging van de verliezen overblijvende gedeelte van de jaarwinst nog een uitdeling te doen met belastingverlagend effect. Heeft het lichaam de verliezen reeds uit oudere winstreserves gedekt, dan is er in wezen geen verschil tussen een uitdelingsurplus boven de vorenbedoelde grens en een uitdeling van oude winstreserves; het meerdere mag dan ook niet tot verdere belastingverlaging leiden. De ondergetekenden kunnen hierin geen belemmering voor een verantwoorde dividendpolitiek onderkennen.

Wanneer in het belastbare bedrag het verlies van een volgend jaar is verrekend, kunnen inderdaad, zoals deze leden opmerken, onbillijkheden optreden. Voor de wijze waarop de ondergetekenden voorstellen deze moeilijkheid op te lossen mogen zij verwijzen naar hun voorgaand antwoord op de opmerkingen van zeer vele leden.

Ten aanzien van de bij deze leden levende bezwaren tegen de voorgestelde bijheffing wegens ontvangen deelnemingsdividenden mogen de ondergetekenden verwijzen naar hetgeen zij ter zake reeds eerder naar aanleiding van opmerkingen van vele andere leden hebben betoogd.

Anders dan de hier aan het woord zijnde leden menen, mag de introductie van het gesplitste tarief niet worden gezien als het creëren van een nieuw instrument ten behoeve van het mitigeren van de conjunctuurbeweging. Het gaat hier immers om een regeling, die zowel wat haar economische als wat haar meer fiscale aspect betreft een structureel karakter draagt. Daargelaten de vraag of dit effectief zou kunnen geschieden, zou het aanwenden van deze maatregel ook voor conjuncturele doeleinden nopen tot een manipuleren met de tarieven. Zoals de ondergetekenden onder meer in de nota inzake de invoering van de tariefsverlaging van enige belastingen (gedrukte stukken, zitting 1960—1961-6344) hebben uiteengezet, hebben zij overwegend bezwaar tegen het manipuleren van de tarieven louter om conjuncturele redenen.

De hier aan het woord zijnde leden zijn niet geheel overtuigd door een van de voor de voorgestelde tariefsdifferentiatie aangevoerde argumenten, nl. dat het een doorstromen van winsten naar de kapitaalmarkt zal bevorderen. In dit verband zij er

in de eerste plaats op gewezen dat, zoals reeds in het algemene deel van deze memorie is uiteengezet, het voorgestelde tarief moet worden gezien als een tegenprikkel tegen de bestaande krachtige fiscale stimulansen tot winstreservering. Zonder dat nu gesteld behoeft te worden dat de selectieve werking van de kapitaalmarkt zonder meer als superieur kan worden aangemerkt ten opzichte van het — over de gehele lijn genomen eveneens een gunstige selectieve werking uitoefenende — beleid van de ondernemers, zal een zekere neutralisering van deze stimulansen aan een gezond investeringsbeleid van de ondernemers ten goede komen, terwijl de doorgestroomde winsten de kapitaalmarkt met haar selectieve werking passeren. Daarbij mag bovendien niet worden vergeten dat het onderhavige motief niet het enige vormt waarom de tariefsreductie voor uitgedeelde winsten wordt voorgesteld. Daarnaast wordt immers beoogd de door de twee heffingen gezamenlijk gevormde belastingdruk op een bepaald punt te mitigeren.

Het is inderdaad niet uitgesloten dat bij de meer kapitaalintensieve ondernemingen de tendens bestaat een relatief minder groot deel van hun winst uit te delen dan bij de meer arbeidsintensieve ondernemingen. Men dient evenwel de consequenties van de voorgestelde regeling voor de druk van de vennootschapsbelasting te zien in samenhang met die voor de druk van de inkomstenbelasting. De niet uitgedeelde winst ondergaat voorlopig — en mogelijk voor zeer lange tijd — niet de druk van de inkomstenbelasting.

Het is de ondergetekenden niet bekend dat het gedifferentieerde tarief in de Bondsrepubliek Duitsland niet aan de gestelde verwachtingen zou voldoen en evenmin dat aldaar tot afschaffing besloten zou zijn. Het komt de ondergetekenden niet juist voor het voorstel tot tariefsdifferentiatie als een eerste stap op een verkeerde weg te beschouwen omdat het buitenland steeds meer gaat in de richting van een „echte” vennootschapsbelasting. Zoals immers in het algemene gedeelte van deze memorie is uiteengezet mag de gekozen tussenweg tussen integratie en volstreekte cumulatie principieel niet worden aangemerkt als een stap in de richting van een integratie, die de zelfstandigheid van de vennootschapsbelasting aantast.

Tegen de aftrek van een primair dividend, waaraan de hier aan het woord zijnde leden de voorkeur geven, bestaan zoals hierboven is uiteengezet ernstige bezwaren. Onder de bezwaren tegen deze vrijstelling heeft het door deze leden genoemde, nl. de moeilijkheid de grens te vinden tussen het belaste en het onbelaste deel van de winst, indien men het geheel los ziet van andere bezwaren, inderdaad geen doorslaggevend karakter. Niettemin mag het gewicht van dit bezwaar toch niet worden onderschat.

Met betrekking tot de inkoop van eigen aandelen, welke deze leden in de begunstiging voor winstuitdelingen zouden willen betrekken, moeten de ondergetekenden opmerken dat hetgeen bij een zodanige inkoop boven het nominale kapitaalsbedrag van de betrokken aandelen tot uitkering komt, praktisch geheel afkomstig is uit reeds in vorige jaren gemaakte, ingehouden winsten. De ondergetekenden zien dan ook geen aanleiding aanwezig om aan deze, met de jaarwinst geen aanwijsbaar verband houdende uitkeringen een verlagende invloed toe te kennen op de van de jaarwinst te heffen belasting. Voor de redenen waarom bonussen, vermorde uitdelingen en niet op de statuten gegronde uitdelingen niet onder de begunstiging zijn gebracht, mogen zij verwijzen naar hun voorgaande uiteenzettingen ter zake naar aanleiding van door vele leden en verscheidene leden gemaakte opmerkingen.

Bij de becijfering van de kosten die de invoering van het gedifferentieerde tarief van de vennootschapsbelasting met zich zou brengen is uitgegaan enerzijds van een verlies van 15 pct. over de relevante uitdelingen, zoals deze uit de momentele totale uitdelingen van vennootschappen globaal kunnen worden afgeleid, en anderzijds van een bate aan inkomstenbelasting van aandeelhouders over de te verwachten stijgende uitdelingen. Ten aanzien van dit laatste is, zoals hierboven reeds is gezegd, aangenomen dat door de lichamen ten minste

de reductie van de vennootschapsbelasting zal worden uitgedeeld. Uiteraard is tevens het verlies aan vennootschapsbelasting uit hoofde van deze vergroting van de uitdelingen mede verdisconteerd in de raming; daarentegen werd geen rekening gehouden met de mogelijke uitbreiding van buitenlandse vestigingen in Nederland. Of en in welke mate een dergelijke — van velerlei factoren afhankelijke — uitbreiding zich zal voordoen is te onzeker, dan dat hiermede in concreto mocht worden rekening gehouden. In zoverre het verschijnsel zich zou voordoen, zou uiteraard een hogere opbrengst van de vennootschapsbelasting uit hoofde van de door deze nieuwe bedrijvigheid gekweekte winsten mogen worden verwacht, mogelijk enigszins gemitigeerd door toepassing van het gedifferentieerde tarief voor zover uitdeling van deze winsten plaatsvindt.

Wat het bezwaar van deze leden tegen de in sommige gevallen blijkende onbevredigende werking van de carry back betreft, mogen de ondergetekenden verwijzen naar hetgeen zij ter zake zeer vele leden hebben geantwoord.

Deze leden betwijfelen de juistheid van de redactie van het vierde lid, nu daarin de beperking tot twee derden wel is gesteld voor het belastbare bedrag maar niet voor de ontvangen deelnemingsdividenden. Met betrekking tot de laatstbedoelde bestanddelen dient inderdaad alsnog een grens te worden gesteld, echter niet een beperking tot twee derden maar — zoals reeds door zeer vele leden is opgemerkt — een restrictie die verband legt tussen de ontvangen deelnemingsdividenden en het in het vijfde lid bepaalde maximum van hetgeen het lichaam ter zake aan belastingvermeerdering ingevolge het derde lid verschuldigd kan worden. De ondergetekenden mogen te dezer zake verder verwijzen naar de in onderdeel IX, letter B, van de bij deze memorie behorende nota van wijziging opgenomen nieuwe redactie van het vierde lid.

Voor het door de hier aan het woord zijnde leden gevraagde overzicht van de heffingen ten laste van de winst van lichamen in de E.E.G.-landen mogen de ondergetekenden verwijzen naar de beschouwingen welke eerder in deze memorie in het algemeen gedeelte aan dit punt zijn gewijd.

Ter voldoening aan het door deze leden gedane verzoek om een uiteenzetting aangaande de werking van het gedifferentieerde tarief ten aanzien van buitenlandse belanghebbenden moge het volgende dienen. Een buitenlandse vennootschap op aandelen wordt voor de winst die zij behaalt met een hier te lande gevestigde vaste inrichting steeds belast naar 45 pct. (behoudens verlaging bij winsten van minder dan f 50 000); uitdelingsreductie wordt niet genoten (artikel 21, eerste en tweede lid). Behoort tot het bedrijfsvermogen van de vaste inrichting een deelneming in een Nederlandse n.v., dan blijven te dier zake genoten dividenden en koersverschillen bij de winstberekening buiten aanmerking (artikel 12, eerste lid); wel geeft het ontvangen deelnemingsdividend aanleiding tot belastingvermeerdering ten bedrage van 15 pct. van dat dividend, voor zover de uitdelende vennootschap ter zake belastingreductie heeft verkregen (artikel 21, derde en vijfde lid).

Heeft de buitenlandse vennootschap rechtstreeks — dus zonder tussenkomst van een Nederlandse vaste inrichting — een volle of partiële deelneming in een Nederlandse n.v., dan valt zij niet onder de vennootschapsbelasting. De winst van de dochtermaatschappij wordt in deze belasting betrokken voor 45 pct., met toepassing van 15 pct. reductie over haar uitdelingen. Van die uitdelingen wordt vervolgens 25 pct. dividendbelasting geheven, ook indien zij worden genoten door de buitenlandse deelnemer. Voor gevallen als het laatste bestaat uiteraard de mogelijkheid dat deze heffing bij verdrag wordt gemitigeerd.

Voor de buitenlandse vennootschap die in een Nederlandse vennootschap aandelen bezit in een niet-deelnemingsverhouding, is de situatie gelijk aan die van een deelnemende buitenlandse vennootschap, met dien verstande dat mitigatie van de heffing van 25 pct. dividendbelasting bij verdrag in de regel niet verder zal gaan dan tot 15 pct. Een buitenlandse

natuurlijke persoon die aandelen bezit in een Nederlandse n.v., is voor de daarop genoten dividenden onderworpen aan dividendbelasting. Indien dit aandelenbezit valt onder de omschrijving van „aanmerkelijk belang” in artikel 34, derde lid, van het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960, wordt van de daarop genoten dividenden en de vervreemdingswinst inkomstenbelasting geheven; de van het dividend geheven dividendbelasting wordt in dit geval met de daarover verschuldigde inkomstenbelasting verrekend.

Voor een overzicht van de situatie ten aanzien van een Nederlandse n.v. met buitenlandse belangen mogen de ondergetekenden verwijzen naar hetgeen zij naar aanleiding van het betoog van verscheidene leden eerder in deze memorie met een toelichtend voorbeeld hebben uiteengezet.

Ten antwoord op de vraag van vele leden om te mogen vernemen of, en zo ja, in welke mate de voorwaarde welke artikel 7 van de Achtste Aanvullingsbeschikking Vennootschapsbelasting 1942 aan kredietcoöperaties stelt, heeft geleid tot een uitzonderen van kredietverenigingen op onderlinge grondslag van het in dat artikel bedoelde bijzondere tarief, kunnen de ondergetekenden mededelen dat — uitzonderingen wegens bijzondere omstandigheden daargelaten — alle plaatselijke coöperatieve boerenleenbanken naar het evenbedoelde bijzondere tarief worden aangeslagen. Alleen de twee in ons land bestaande grote centrale coöperatieve banken betalen, op grond van het feit dat zij de kredietverlening niet beperken tot de aangesloten leden en aldus niet voldoen aan de voor toepassing van het gereduceerde tarief gestelde voorwaarde, het volle tarief van de vennootschapsbelasting.

Over het aantal leden — niet-agrariërs — van de onderlinge of coöperatieve kredietverenigingen in verhouding tot het totale ledenbestand bestaan, behoudens wellicht in de aan de ondergetekenden niet bekende administratie van deze ondernemingen, geen gegevens. Wel bestaat bij de door de ondergetekenden geraadpleegde aanslagregelende ambtenaren de indruk dat de overgrote meerderheid van de leden gerekend kan worden tot de agrarische sfeer te behoren.

Uit de gepubliceerde jaarverslagen van de Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Bank te Utrecht en de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank te Eindhoven over het jaar 1961 kan het volgende worden opgemaakt. Van de middelen, toevertrouwd aan de banken die zijn aangesloten bij eerstgenoemde centrale bank, was per ultimo 1961 46 pct. (f 1572 mln.) aangewend voor financiering binnen de eigen kring, 14 pct. (f 491 mln.) voor overige uitzettingen, terwijl 40 pct. (f 1368 mln.) als tegoed in rekeningcourant bij de centrale Raiffeisen-Bank werd aangehouden. Deze laatste middelen waren door de centrale bank grotendeels belegd in schatkistpapier, effecten en andere waarden en voor een kleiner gedeelte (f 182 mln.) bestemd tot krediet- en voorschotverlening. Met betrekking tot dit laatste gedeelte wordt medegedeeld dat \pm 83 pct. van de kredieten en voorschotten werd verstrekt aan de agrarische sector.

De middelen, toevertrouwd aan de bij de tweede hierboven genoemde centrale bank aangesloten boerenleenbanken, blijken — eveneens per ultimo 1961 — voor \pm 47 pct. (f 935 mln.) rechtstreeks door de plaatselijke banken te zijn aangewend als voorschotten en kredieten in lopende rekening en voor \pm 51 pct. (f 1010 mln.) als tegoeden bij de bedoelde centrale bank te worden aangehouden. Tevens blijkt dat van deze voorschotten en kredieten resp. 56 pct. en 79 pct. (resp. f 450 en f 110 mln) in de agrarische sector is ondergebracht. De middelen van deze centrale bank — evenals die van de Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Bank vrijwel geheel van de aangesloten banken afkomstig — worden op verschillende wijzen belegd. Van de uitzettingen aan debiteuren ad f 194 mln. kan uit het jaarverslag niet exact worden uitgemaakt wel deel in de agrarische sector terecht komt, doch dit gedeelte zal ten minste f 75 mln. bedragen.

De vraag van deze leden of het niet de voorkeur zou verdienen de formulering zodanig te verruimen dat ook onderlinge of coöperatieve kredietverenigingen welke nagenoeg uitsluitend kredieten verlenen aan leden, tegen het gereduceerde tarief van de vennootschapsbelasting zouden worden belast, moet naar de

mening van de ondergetekenden ontkennend worden beantwoord. Een dergelijke verruiming toch zou in feite inhouden dat voor de plaatselijke coöperatieve boerenleenbanken de mogelijkheid zou worden geopend in hun kredietverlening een weg te betreden, waarop zij licht op zodanige schaal met het algemene bankwezen in concurrentie zouden treden, dat het toepassen van een gereduceerd tarief niet gerechtvaardigd zou zijn.

De redactie van artikel 21, zesde lid, van het ontwerp brengt in vergelijking met de tekst van de genoemde aanvullingsbeschikking inderdaad een zekere beperking aan, waardoor aansluiting wordt verkregen aan de in feite bestaande praktijk. Zij heeft, zoals in de memorie van toelichting is uiteengezet, ten doel een preventie te scheppen tegen een mogelijke wijziging in de huidige praktijk van de kredietverlening door de coöperatieve boerenleenbanken, waardoor deze meer dan incidenteel in concurrentie met de algemene banken zouden treden. Deze doelstelling laat een soepeler formulering, waardoor kredietverlening aan niet tot de plaatselijke gemeenschap behorende leden mogelijk is, niet toe. Overigens menen de ondergetekenden dat voor de plaatselijke boerenleenbanken een zodanige verruiming ook geen noodzaak is, gezien de talrijkheid en de grote spreiding van deze banken, terwijl voorts in voorkomende gevallen steeds de mogelijkheid bestaat dat een dergelijke kredietverlening door de centrale banken wordt overgenomen. Zij wijzen er voorts op dat de introductie in artikel 30 van het onderhavige wetsontwerp van een overgangsregeling voor twee jaren waarborgt dat een eventuele aanpassing van de kredietpolitiek van de boerenleenbanken aan de bedoelde voorwaarde zonder schokken kan verlopen.

Het voorgaande betoog leidt ertoe dat de ondergetekenden de conclusie van verscheidene leden, die menen dat het bijzondere regime van de onderlinge kredietinstellingen zeker niet verder moet worden verruimd, geheel kunnen onderschrijven.

HOOFDSTUK VI

Aanslag en aansprakelijkheid

Artikel 25. Vele leden merken op dat de invorderingstermijnen van voorlopige aanslagen onmiddellijk samenhangen met de in artikel 13 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen aan de Minister gedelegeerde regeling van de grootte van die aanslagen en van het tijdstip waarop zij worden opgelegd. Ten antwoord op het verzoek van deze leden in hoofdlijnen uiteen te zetten hoe de ondergetekenden zich de inhoud van de regeling voorstellen, delen zij mede dat zij van mening zijn dat bij gelijkblijvende omstandigheden de huidige, in artikel 5 van de Achtste Aanvullingsbeschikking Vennootschapsbelasting 1942 neergelegde regeling dient te worden bestendigd. In hoofdzaak onderscheidt deze regeling tussen voorlopige aanslagen, op te leggen in de loop van een boekjaar, en voorlopige aanslagen, op te leggen met inachtneming van de na afloop van een boekjaar in te dienen aangifte. Eerstbedoelde voorlopige aanslagen kunnen door de inspecteur worden vastgesteld nadat zeven maanden van een boekjaar zijn verstreken. Als maatstaf daarvoor geldt — tenzij van de zijde van de belastingplichtige tevoren wordt aannemelijk gemaakt dat zulks tot een te hoge voorlopige aanslag zou leiden — drie kwart van de over het vorige boekjaar geheven belasting. Bij tariefswijzigingen wordt daartoe het over het vorige boekjaar verschuldigde belastingbedrag berekend met toepassing van het voor het lopende boekjaar geldende tarief. De bepaling van het tweede lid van artikel 25, welke het mogelijk maakt te bepalen dat voorlopige aanslagen geheel of gedeeltelijk op een later tijdstip dan een maand na de dagtekening invorderbaar zijn, is opgenomen omdat het op conjuncturele gronden wenselijk kan zijn de betaling van voorlopige aanslagen te vertragen.

In het vorenstaande is de vraag van verschillende leden, waarom de ondergetekenden het noodzakelijk achten de mogelijkheid te scheppen tot het uitvaardigen van voorschriften ter vertraging van de invordering van voorlopige aanslagen, reeds beantwoord. De vraag van deze leden waarom ten deze een afwijking van de Algemene wet inzake rijksbelastingen noodzakelijk is, is de ondergetekenden niet duidelijk, aangezien deze wet geen bepalingen over de invordering behelst.

HOOFDSTUK VII

Aanvullende regelingen

Artikel 27. Vele leden hebben de beschouwingen in herinnering gebracht die zij in het voorlopig verslag van wetsontwerp 6471 (Fiscale faciliteiten voor bezitsvorming met betrekking tot effecten) aan de problematiek van de fiscale behandeling van beleggingsmaatschappijen hebben gewijd. Zij nemen blijkens hun verklaring nog steeds het standpunt in dat de in dat wetsontwerp beoogde faciliteiten uit het oogpunt van te eisen gelijkheid en algemeenheid, en mede ter bevordering van eenvoud en praktische uitvoerbaarheid, niet slechts voor enkele, maar voor alle beleggingsmaatschappijen dienen te gelden. De ondergetekenden, die met belangstelling van een en ander hebben kennisgenomen, mogen te dezer zake allereerst in algemene zin verwijzen naar hun uiteenzettingen in de memorie van antwoord betreffende het bedoelde wetsontwerp. In het kader van het onderwerpelijke wetsvoorstel menen de ondergetekenden hun aandacht in het bijzonder te moeten bepalen tot dat aspect van de bij deze leden levende bezwaren, hetwelk betrekking heeft op de vennootschapsbelasting. Op dit punt geeft wetsontwerp 6471 volledig vrijstelling van belasting aan speciale, nieuw op te richten beleggingsmaatschappijen, welke zodanig zijn opgezet dat haar aandelen uitsluitend kunnen worden gehouden door bepaalde nader omschreven groepen van kleine spaarders. Andere beleggingsmaatschappijen zullen, krachtens de in het voornemen liggende uitwerking van artikel 27, belasting verschuldigd zijn over hetgeen zij aan voordelen genieten uit anderen hoofde dan uit aandelen en winstbewijzen, met dien verstande dat koersverschillen op obligaties zullen kunnen worden gereserveerd en alsdan voorlopig van belasting zullen zijn vrijgesteld.

De ondergetekenden hebben reeds in de memorie van antwoord inzake wetsontwerp 6471 (blz. 6—7) uiteengezet op welke gronden naar hun oordeel de integrale vrijstelling van vennootschapsbelasting tot de speciale beleggingsmaatschappijen beperkt moet blijven. In het bestaande fiscale stelsel past het, dat beleggingsmaatschappijen als bedrijfsmatig actieve lichamen principieel aan de belasting onderworpen zijn, doch alleen voor zover de behaalde winst niet reeds — zoals ten aanzien van voordelen uit aandelen en winstbewijzen het geval is — elders de heffing van de vennootschapsbelasting ondergaat. Van het dienovereenkomstig voor deze lichamen onderworpen regime mag naar het oordeel van de ondergetekenden worden afgeweken — en daarmee de formele gelijkheid en algemeenheid der regeling worden doorbroken — in zoverre daarmee een zwaar wegend sociaal belang, i.c. het wegnemen van voor kleine spaarders bestaande hindernissen voor de verkrijging van effectenbezit, wordt gediend. Een zodanige uitzondering dient uiteraard niet verder te strekken dan haar ratio meebrengt. Overigens menen de ondergetekenden dat niet kan worden gezegd dat de beperking van de onderwerpelijke uitzondering tot speciale beleggingsmaatschappijen de eenvoud van de wetgeving in belangrijke mate verstoort, noch dat haar praktische uitvoerbaarheid daaronder zal lijden.

Vele andere leden hebben gevraagd of het niet mogelijk is om althans de hoofdzaken van de regeling van de belastingheffing van de beleggingsmaatschappijen in de wet zelf op te nemen. Naar aanleiding van deze vraag willen de ondergetekenden erop wijzen dat het hier gaat om een materie waarvan de regeling het samenstellen van een nauw samenhangend geheel van technisch ingewikkelde voorschriften vereist. Zelfs al zou het mogelijk zijn om hoofd- en bijzaken op verantwoorde wijze te scheiden — hetgeen naar het oordeel van de ondergetekenden niet het geval is — dan zou een dergelijke splitsing het onderlinge verband van de bepalingen schaden en in redactioneel opzicht tot een onoverzichtelijk geheel leiden. Dit zou ertoe nopen de regeling in haar geheel in de wet te incorporeren. Maar hiertegen bestaan naar het oordeel van de ondergetekenden overwegende bezwaren. De gecompliceerdheid van het onderwerp en de vereiste detaillering van de te stellen voorschriften zouden het aanzijn geven aan een reeks van moeilijk leesbare wetsartikelen, die daarbij enkel voor

één nauw omgrensde groep van belastingplichtigen van belang zouden zijn. Het onderhavige wetsontwerp zou daarmee een minder evenwichtig aanzien krijgen. Bovendien belemmert het opnemen van zeer technisch-specialistische bepalingen in een wet, in stede van in een algemene maatregel van bestuur, de mogelijkheid tot spoedige aanpassing indien en wanneer daartoe aanleiding zou blijken te bestaan. In dit verband mogen de ondergetekenden wijzen op de bepalingen der regeling tot eenzijdige voorkoming van dubbele belasting (Koninklijk besluit van 30 augustus 1962, *Stb.* 344), die eveneens op een door de wetgever (artikel 38 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen, *Stb.* 1959, 301) verleende delegatie berusten.

Naar aanleiding van de door deze leden gestelde vragen over het „tussenschuiven” van een beleggingsmaatschappij kunnen de ondergetekenden mededelen, dat hun meermalen is gebleken dat een n.v. tot welker bedrijf een min of meer belangrijke belegde reserve behoorde, deze effectenportefeuille heeft ingebracht in een door haar opgerichte beleggingsmaatschappij. Ook levensverzekeringsmaatschappijen maken voor hun beleggingen wel van deze figuur gebruik. Tenslotte komt het voor dat particulieren een groot aandelenbezit onderbrengen in een beleggingsmaatschappij, dochter van een — eventueel daartoe op te richten — n.v., waarin die particulieren de aandelen bezitten.

Voor een beoordeling van deze verschijnselen dient men uit te gaan van de fundamentele bedoelingen die de fiscale wetgever tot het instellen van een bijzonder gunstig regime voor beleggingsmaatschappijen hebben geleid. Deze heeft daarbij op het oog de onder de inkomstenbelasting vallende belastingplichtigen die voor de belegging van hun middelen de vorm kiezen van het nemen van een belang in n.v.'s die speciaal op belegging in effecten — c.q. ook in andere beleggingsobjecten — zijn gericht. Het voor deze maatschappijen ingestelde regime geeft uitdrukking aan de idee dat winsten die reeds onder het juk van de heffing van vennootschapsbelasting zijn doorgegaan en bovendien zonder uitstel van betekenis door de inkomstenbelasting worden getroffen, niet andermaal door vennootschapsbelasting dienen te worden getroffen. Dit impliceert dat er voor een gunstig regime alleen dan reden kan zijn, wanneer de revenuen die de effectenportefeuille afwerpt — na vermindering uiteraard met de beheerskosten enz. — regelmatig door de beleggingsmaatschappij aan haar aandeelhouders worden doorgegeven en aldus een aangrijpingspunt bieden voor de heffing van inkomstenbelasting. Aan deze voorwaarden voldoen de bestaande open beleggingsmaatschappijen, welke aandelen ter beurze worden genoteerd. Ten aanzien van besloten beleggingsmaatschappijen wordt de nakoming van deze uitdelingspolitiek verzekerd door het onthouden van het gunstige regime aan maatschappijen die niet ten minste 60 pct. van de jaarlijkse ontvangen dividenden aan haar aandeelhouders uitdelen (artikel 4, eerste lid, onder 1, van de Beschikking Beleggingsmaatschappijen van 18 december 1947, nr. 201, *Stcrt.* 249).

Bezien vanuit deze opzet kan het niet als een laakbare handelwijze worden beschouwd wanneer een particulier zijn omvangrijk aandelenbezit onderbrengt in een daartoe door hem opgerichte beleggingsmaatschappij. Maar wel dient het als een frustreren van de bedoelingen van de wetgever te worden aangemerkt, wanneer — zoals in de praktijk wel blijkt voor te komen — die particulier vervolgens zijn aandelen in de beleggingsmaatschappij inbrengt in een andere n.v. De belanghebbende doet dan de beleggingsmaatschappij haar fiscale uitdelingsplichten nakomen — waardoor die maatschappij zich een aanspraak op toepassing van het gefacilieerde belastingregime verschafft — doch houdt de uitgedeelde middelen, die bij de houdstermaatschappij wegens de voor haar geldende deelnemingsvrijstelling (artikel 12 van het onderhavige wetsontwerp) buiten de heffing van vennootschapsbelasting blijven, in het vermogen van laatstbedoelde vennootschap vast. Aldus bewerkt hij dat de heffing van inkomstenbelasting over de provenuen van de door de beleggingsmaatschappij beheerde effectenportefeuille tot in lengte van dagen achterwege blijft.

Het gebruiken van een tussengeschoven beleggingsmaatschappij door productief werkzame n.v.'s en levensverzekeringsmaatschappijen voor de belegging van reserves, resp. voor belegging van de van verzekerden ontvangen middelen, geeft eveneens — gelijk de hier aan het woord zijnde leden hebben aangeduid — een uitbreiding aan de werkingssfeer van de begunstigende maatregelen die buiten het oogmerk van de wetgever valt. Het met dit gebruik beoogde doel is een cumulering tot stand te brengen van de vrijstelling die de beleggingsmaatschappij als zodanig geniet en de voor de houdster van haar aandelen geldende deelnemingsvrijstelling. Aldus blijven de uit de beleggingsportefeuille genoten voordelen buiten de heffing van vennootschapsbelasting, terwijl daarvoor, indien de beleggingsfondsen rechtstreeks door de betrokken vennootschappen zouden zijn aangehouden, geen deelnemingsvrijstelling zou kunnen worden ingeroepen voor zover het aantal aandelen in elk van die fondsen blijft beneden het daartoe vereiste minimum. Aldus wordt de strekking van het deelnemingsbegrip gefrustreerd.

Nu in de laatste jaren gaandeweg verschillende gevallen ter kennis van de ondergetekenden zijn gekomen waarin op de hierboven aangegeven wijzen van beleggingsmaatschappijen een gebruik is gemaakt dat niet strookt met de aan de verlening van het bijzondere fiscale regime ten grondslag liggende bedoelingen, menen de ondergetekenden hiertegen maatregelen te moeten treffen. Het ligt in hun voornemen te bevorderen dat in de op artikel 27 te baseren algemene maatregel van bestuur de bepaling wordt opgenomen dat de bijzondere regelen niet zullen gelden voor besloten beleggingsmaatschappijen tot wier aandeelhouders een binnen- of buitenlands lichaam behoort dat 5 pct. of een groter gedeelte van het aandelenkapitaal van de betrokken maatschappij in handen heeft. Met deze bepaling zal, naar het de ondergetekenden wil voorkomen, aan de gereleveerde fiscale misbruiken de pas worden afgesneden.

Aan een bepaling van deze inhoud geven de ondergetekenden de voorkeur boven de door deze leden geopperde suggestie om het speciale regime uit te sluiten voor beleggingsmaatschappijen wier aandelenkapitaal zich in meerderheid direct of indirect in handen van binnenlandse lichamen bevindt. Blijkens het voorgaande ligt immers de wortel van het kwaad in de dubbele vrijstelling van vennootschapsbelasting. De bepaling welke de ondergetekenden op het oog hebben, handhaaft nu de deelnemingsvrijstelling bij de aandeelhoudende lichamen maar maakt in dat geval de voor de beleggingsmaatschappij als zodanig geldende vrijstelling ongedaan. Aldus bezit zij voldoende soepelheid om een lichaam in staat te stellen incidenteel enkele aandelen in een besloten beleggingsmaatschappij in zijn effectenportefeuille op te nemen — waarvoor dan niet de deelnemingsvrijstelling geldt — zonder het speciale regime van die beleggingsmaatschappij in gevaar te brengen. Voorts maakt de onderwerpelijke bepaling het voor een particulier fiscaal onvoordelig een binnen- of buitenlandse holdingcompany tussen zichzelf en zijn in een besloten beleggingsmaatschappij ondergebracht effectenbezit te schuiven. Hij verliest daardoor immers de vrijstelling bij de beleggingsmaatschappij en ondergaat dientengevolge een dubbele heffing van vennootschapsbelasting over de door laatstbedoelde maatschappij ontvangen winstuitdelingen op haar beleggingsaandelen.

De door de ondergetekenden gekozen oplossing voorkomt tenslotte de situatie waarop de hier aan het woord zijnde leden de aandacht hebben gevestigd, nl. dat koerswinst op door de beleggingsmaatschappij aangehouden beursaandelen vrij van belasting zou zijn, terwijl de dientengevolge ontstane koerswinst op de aandelen in die maatschappij, die door een andere vennootschap als deelneming worden aangehouden, eveneens buiten de belastingheffing zou blijven.

Voor de in dit verband gestelde vraag naar de reden waarom de bij artikel 12, vijfde lid, voorgestelde beperking van het deelnemingsbegrip — t.w. dat beleggingsaandelen niet als deelneming worden aangemerkt — alleen voor buitenlandse en niet voor binnenlandse deelnemingen moet gelden, mogen de ondergetekenden verwijzen naar hetgeen zij te dezer zake eer-

der in deze memorie bij de behandeling van artikel 12 hebben medegedeeld.

Verscheidene leden hebben eveneens verwezen naar de door hen in het voorlopig verslag omtrent het eerdergenoemde wetsontwerp 6471 gemaakte opmerkingen. Hun opvatting dat de indiening van dat wetsontwerp in wezen een veroordeling inhoudt van het voor collectief beheerde besparingen geldende belastingregime wordt door de ondergetekenden afgewezen. Zij mogen te dezer zake verwijzen naar hun uiteenzetting in de memorie van antwoord inzake genoemd wetsontwerp, alsmede naar de toelichting die zij eerder in deze memorie naar aanleiding van de opmerkingen van vele leden hebben gegeven omtrent de grondgedachten waarop de belastingheffing van beleggingsmaatschappijen steunt en de redenen die het maken van de in het wetsontwerp 6471 omschreven, nauw begrensde uitzondering op die beginselen rechtvaardigen.

Deze leden geven voorts uiting aan hun opvatting — welke door verschillende leden wordt gedeeld — dat de belastingheffing van beleggingsmaatschappijen over de winst, bestaande in revenuen uit obligaties, winstbewijzen en onroerend goed, of in uitgedeelde gerealiseerde koerswinsten, de activiteit van deze maatschappijen beperkt, tot schade voor de zo gewenste ontwikkeling van de collectieve beleggingsvorm. De ondergetekenden hebben reeds in de eerdergenoemde memorie van antwoord deze opvatting afgewezen. Zij hebben daarbij de aandacht gevestigd op de voorspoedige ontwikkeling van de bestaande beleggingsmaatschappijen en er voorts op gewezen dat men geen juist beeld verkrijgt indien men ten aanzien van een beleggingsinstelling die voor zichzelf de rechtsvorm van de n.v. als de meest wenselijke kiest, de aan die vorm inherente belastingheffing als schadelijk voor haar belangen aanmerkt, zonder daartegenover acht te slaan op de factoren die haar toch die rechtsvorm deden kiezen. Overigens moge voor de goede orde worden opgemerkt dat onder de regeling die de ondergetekenden zich voorstellen op basis van artikel 27 van het onderhavige wetsontwerp tot stand te brengen, ter zake van revenuen uit of opbrengsten van winstbewijzen, zomede van al dan niet uitgedeelde koersverschillen voor zover op aandelen en winstbewijzen betrekking hebbende, geen belasting zal worden gegeven.

Voor de redenen waarom de ondergetekenden geen vrijheid kunnen vinden om de voor speciale lichamen in wetsontwerp 6471 voorgestelde algehele vrijstelling van vennootschapsbelasting tot alle beleggingsmaatschappijen uit te breiden, mogen de ondergetekenden mede verwijzen naar de desbetreffende memorie van antwoord en naar hetgeen zij eerder in deze memorie naar aanleiding van de opmerkingen van vele leden hebben betoogd.

De bij de ondergetekenden bestaande voornemens ten opzichte van de te treffen regelingen voor beleggingsmaatschappijen — waaromtrent deze leden gaarne nader zouden worden ingelicht — omvatten de instandhouding, in hoofdzaak, van het regime dat thans is neergelegd in de bepalingen van de Beschikking Beleggingsmaatschappijen, behoudens de wijzigingen die noodzakelijk zijn ter uitvoering van de reeds in de memorie van toelichting aangekondigde bedoeling om al hetgeen uit hoofde van het bezit van aandelen en winstbewijzen, uitgegeven door vennootschappen op aandelen, wordt genoten — daaronder begrepen voor- en nadelige koersverschillen — bij de winstbepaling buiten aanmerking te laten. Dit brengt mede dat voor deze koersverschillen de behoefte aan een bijzondere reserve als indicator van de fiscale claim op het saldo daarvan niet langer bestaat. Het vormen en instandhouden van een fiscale koersverschillenreserve zal mitsdien uitsluitend worden toegestaan met betrekking tot andere effecten dan aandelen en winstbewijzen. De koersverschillenreserve zal aldus zonder twijfel een belangrijk deel van haar huidige betekenis verliezen. Dit maakt wellicht een vereenvoudiging van de thans deze materie regelende, zeer ingewikkelde bepaling (artikel 2 der beschikking) mogelijk; de ondergetekenden hebben deze zaak in studie.

Nopens de door deze leden aangestipte vraag wat er dient te geschieden met de koersverschillenreserve die aanwezig is bij

het inwerkingtreden van het ontwerp, zijn de ondergetekenden van oordeel dat hier een overeenkomstige gedragslijn dient te worden gevolgd als ten aanzien van de alsdan bestaande deelnemingen zal worden aanvaard. Door de verruiming van de deelnemingsvrijstelling vervalt de claim die de fiscus tevoren bezat op de in de boekwaarde van bestaande deelnemingen aanwezige, stille reserves; de wet ziet ervan af een maatregel te treffen die alsnog latere belastingheffing over die reserves mogelijk maakt. Voorzover de bij de invoering van de wet aanwezige koersverschillenreserves bestaan uit nog niet gerealiseerde koersverschillen ter zake van in de beleggingsportefeuille aanwezige aandelen, maakt de geboden gelijkheid van behandeling van de beleggingsmaatschappijen het wenselijk deze verschillen uit de koersverschillenreserve te elimineren. Mede gezien de behandeling van de stille reserves in deelnemingen, dient naar het oordeel van de ondergetekenden de fiscale claim op deze reserves te vervallen bij de n.v.'s die onder het toekomstige regime als beleggingsmaatschappij worden aangemerkt en ten aanzien van de overige intact te blijven. Technisch kan dit worden geëffectueerd door waardering van het effectenbezit op de laatste balans tegen kostprijs of lagere bedrijfs-waarde voor te schrijven; in verband daarmee is de bepaling van artikel 27 bij onderdeel X van de bij deze memorie behorende nota van wijziging aangevuld. Het resterende gedeelte van de onderwerpelijke reserves zal, indien de voornemens dienaangaande van de ondergetekenden instemming ondervinden, worden „bevroren”, met dien verstande dat hierbij een uitzondering zal moeten worden gemaakt voor het gedeelte van die reserves dat verband houdt met koersverschillen op obligaties. De ondergetekenden zijn zoekende naar de meest praktische wijze waarop de afzondering van dat gedeelte kan worden verwezenlijkt. Voor de fiscale afwikkeling van het bevroren gedeelte van de betrokken reserves stellen de ondergetekenden zich voor een regeling te ontwerpen in de geest van die welke geldt voor de onbelaste reserve als bedoeld is in artikel 3 van de Wet Belastingherziening 1950.

Van de beperking van het nieuwe voor beleggingsmaatschappijen vast te stellen regime die is gelegen in de uitsluiting van besloten maatschappijen onder wier aandeelhouders zich ten minste één n.v. of ander soortgelijk lichaam bevindt dat 5 pct. of een groter gedeelte van het aandelenkapitaal bezit, hebben de ondergetekenden reeds in het voorgaande een uiteenzetting gegeven.

Tenslotte kunnen de ondergetekenden mededelen dat zij voor beleggingsmaatschappijen geen bijzondere bepalingen betreffende de tariefstoepassing overwegen. Voor zoveel mitsdien een zodanige maatschappij belastbare winst heeft behaald, zal die winst geheel volgens de voorschriften van artikel 21 worden belast. In verband hiermede zijn in onderdeel X van de bij deze memorie behorende nota van wijziging de in artikel 27 voorkomende, op de tariefstoepassing betrekking hebbende woorden geschrapt. Met het vorenstaande hopen de ondergetekenden een voldoende duidelijk beeld te hebben gegeven van de kenmerkende trekken van de nieuwe regeling, zoals zij zich voorstellen die in de algemene maatregel van bestuur te incorporeren. Deze regeling zal, zoals uit het voorgaande kan blijken, nopen tot het formuleren van een samenhangend geheel van ingewikkelde, technisch gedetailleerde voorschriften. Met het oog hierop kunnen de ondergetekenden de door deze leden uitgesproken voorlopige voorkeur voor een zekere mate van uitwerking in de wet niet delen. Zij hebben overigens hun bezwaren tegen een opnemning in de wet van de hoofdzaken der regeling hierboven reeds vermeld. Dat de in artikel 27 vervatte delegatie veel verder zou gaan dan een aanvulling van de in de wet geregelde onderwerpen — zoals verschillende van de hier aan het woord zijnde leden menen — kunnen de ondergetekenden niet inzien. Aan de overtuiging van deze leden dat de onderwerpelijke algemene maatregel van bestuur in hoofdlijnen bekend behoort te zijn vóór de mondelinge behandeling van het wetsontwerp, menen de ondergetekenden met het bovenstaande recht te hebben gedaan.

HOOFDSTUK VIII

Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 28. De twijfel van verscheidene leden of door het opgaan van de egalisatiereserve in de N.O.R. de verliescompensatie niet illusoir wordt, zal, naar de ondergetekenden vertrouwen, zijn weggenomen door de in deze memorie bij artikel 19 ter sprake gekomen en in de memorie van antwoord betreffende het ontwerp van Wet op de inkomstenbelasting 1960 ampel uiteengezette wijziging van het N.O.R.-regime.

Artikel 32. De ondergetekenden hebben er met voldoening kennis van genomen dat verscheidene leden het vervallen van het Besluit op de commissarissenbelasting 1941 toejuichen, zij het dat zij de daarbij aangevoerde overwegingen voor rekening laten van deze leden.

Artikel 33. Wanneer in de nota inzake de algemene herziening (blz. 14, rechter kolom) door de ondergetekenden wordt opgemerkt dat het nieuwe regime zal bijdragen tot het vaststellen van meer normale commissarissenbeloningen, bedoelen zij daarmede zodanige beloningen als zouden worden vastgesteld indien de commissarissenbelasting niet zou hebben bestaan. Het is ondoenlijk en zou bovendien niet op de weg van de ondergetekenden liggen, om zoals vele leden vragen, een norm te geven voor hetgeen normaal in deze zin is. De praktijk is overigens zodanig genuanceerd — de activiteiten van de commissarissen lopen zozeer uiteen — dat elke algemene formulering te kort zou schieten.

Inderdaad is de termijn van één jaar in artikel 33 betrekkelijk kort. In feite is het nodig dat de algemene vergadering van aandeelhouders de aanpassing aan de ter zake bij de nieuwe wet gewijzigde regeling tot stand brengt op haar eerstvolgende bijeenkomst na de inwerkingtreding van deze wet. Toch menen de ondergetekenden dat het met het oog op de rechtszekerheid voor de commissarissen gewenst is dat zo spoedig mogelijk een beslissing wordt genomen. Overigens blijft voor de meeste gevallen altijd ook later de mogelijkheid open door wijziging van de statuten de beloningen op een ander niveau te brengen. De ondergetekenden onderstellen hierbij als bekend dat de Minister van Justitie de verklaring van geen bezwaar niet onthoudt aan een statutenwijziging waarbij de remuneratie van ook de zittende commissarissen wordt herzien, indien de statuten geen onaantastbaar recht hebben toegekend. De betekenis van artikel 33 voor deze gevallen ligt echter hierin, dat de beloningen zonder onmiddellijke statutenwijziging door het daartoe competente orgaan van de n.v. — de algemene vergadering van aandeelhouders — terstond kunnen worden herzien en wel, zo nodig, met terugwerkende kracht tot het tijdstip van invoering van de nieuwe wet. Voor het overige heeft de bepaling uiteraard belang voor het — in de praktijk vermoedelijk zeer weinig voorkomende — geval dat in de statuten of in een afzonderlijke overeenkomst aan de commissaris een onaantastbaar recht is verleend op een vast salaris of op een zeker tantième-percentage.

De praktische betekenis van artikel 33 is dus minder onduidelijk dan verscheidene leden menen. Bovendien geeft dit artikel aan, dat zijn werking zich beperkt tot een aanpassing, in de formulering van de wet, „aan de ter zake bij deze wet gewijzigde regeling”. Een en ander kan ook nog als volgt nader worden verduidelijkt.

Het artikel kent aan de n.v. het recht toe de beloningen van haar commissarissen aan de nieuwe situatie aan te passen. Of tot deze aanpassing door de n.v. kan worden besloten, hangt af van de feitelijke opbouw van de commissarissenbeloningen bij elke n.v. en van de invloed daarop van de nieuwe wettelijke regeling. Bij een statutair commissarisloon van bijv. f 10 000 per jaar kunnen drie situaties worden onderscheiden:

a. de n.v. neemt de commissarissenbelasting formeel noch materieel voor haar rekening; het is nl. aannemelijk dat bij de vaststelling van de beloning op f 10 000 niet is verdisconteerd dat de commissaris deze belasting ad f 3700 moet betalen;

b. de n.v. neemt de commissarissenbelasting formeel niet, maar materieel wel voor haar rekening; bij de vaststelling van de f 10 000 is ervan uitgegaan dat de commissaris deze belas-

ting moet betalen; zou deze belasting niet hebben bestaan, dan zou het loon slechts f 6300 zijn geweest;

c. de n.v. neemt de commissarissenbelasting formeel en materieel voor haar rekening; zij wil bereiken dat de commissaris f 10 000 in handen krijgt (vóór de heffing van inkomstenbelasting); in feite is het loon dus hoger dan f 10 000.

De afschaffing van de commissarissenbelasting geeft bij de gevallen a en c geen problemen. In geval a komt het voordeel ten goede aan de commissaris. In geval c is het voordeel terecht voor de n.v. Alleen in geval b is er reden dat het statutaire commissarisloon wordt teruggebracht op het beoogde (netto)-bedrag van f 6300. Artikel 33 verleent hiertoe de bevoegdheid.

De ondergetekenden stellen gaarne voorop dat bepalingen als de onderhavige in het algemeen niet in de belastingwetgeving thuishoren. Er kunnen soms echter gewichtige redenen zijn van deze stelregel af te wijken. In casu is dit naar de mening van de ondergetekenden het geval. De commissarissenbelasting, die boven een bepaald bedrag zelfs 50 pct. bedraagt, betekent een zodanige extra-druk, dat meer dan in andere gevallen de neiging is ontstaan deze druk op de n.v. af te wentelen. Het wegvallen van deze belasting doet derhalve met een zekere klem de behoefte ontstaan aan een correctie in bepaalde gevallen. Zelfs waar de mogelijkheid daartoe statutair bestaat, is het juist te achten dat de fiscale wetgever aanpassing stimuleert door de procedure zo eenvoudig mogelijk te maken. Overigens is een artikel als het onderhavige niet zonder precedent in de Nederlandse fiscale wetgeving. Verwezen moge worden naar de aan het bestuur van de n.v. verleende bevoegdheid eenzijdig in te grijpen in de winstverdeling toen in 1940 de winstbelasting van globaal 10 pct. tot globaal 30 pct. werd verhoogd. Dit was geregeld in artikel 3 van het Besluit van de Secretaris-Generaal van het Departement van Financiën van 11 december 1940 inzake het heffen van opcenten op de winstbelasting ten behoeve van het Rijk (*Sib.* S 427). Hoewel het bij deze bepaling gaat om een stuk bezettingsrecht, werd kan de billijkheid van deze eenzijdige bevoegdheid i.v.m. de rigoureuze verandering in belastingdruk niet getwijfeld. (Verwezen zij o.a. naar Mr. W. C. L. van der Grinten in de Naamloze Vennootschap van 15 februari 1941, nr. 11.) Ook de Wet op de Omzetbelasting 1954 bevat bepalingen (artikelen 51 en 51bis) die de gevolgen van een wijziging in de omzetbelastingwetgeving regelen voor de partijen bij een overeenkomst.

De ondergetekenden wijzen erop dat in artikel 33 de bevoegdheid tot aanpassing is verleend „aan het lichaam”. Dit betekent dat het orgaan van de n.v. dat normaliter competent is de beloningen vast te stellen, in casu de algemene vergadering van aandeelhouders, de beslissing moet nemen. Uiteraard kan het initiatief uitgaan van het bestuur of de commissarissen zelf. Zoals uit het vorenstaande reeds blijkt, mist artikel 33 toepassing indien de commissarissenbelasting nooit is afgewenteld op de n.v. (geval a). Indien het wegvallen van de commissarissenbelasting een direct voordeel betekent voor de vennootschap, is er evenmin reden voor aanpassing (geval c). De opmerking van deze verscheidene leden dat de memorie van toelichting voet zou geven aan de gedachte, dat artikel 33 zou doelen op de commissarissentantièmes die excessief zouden worden wegens verandering in omvang en structuur van de onderneming, moet op een misverstand berusten. Ook overigens hebben de ondergetekenden moeite met het verstaan van de door deze leden tenslotte gemaakte opmerkingen. Zoals hierboven reeds is betoogd geeft artikel 33 juist de mogelijkheid verkregen rechten met terugwerkende kracht tot het ogenblik van invoering van de nieuwe wet aan te tasten. Maar, zoals reeds is betoogd, ook buiten artikel 33 om is herziening van de commissarissenbeloningen naar de mening van de ondergetekenden mogelijk, en wel in de meeste gevallen door middel van een wijziging van de statuten.

De Minister van Financiën,
J. ZIJLSTRA.

De Staatssecretaris van Financiën,
VAN DEN BERGE.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

CHICAGO, ILL.

1913